

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY

Diplomová práce

**Lidové písně na Brněnsku a jejich využití
v HV na 1. stupni ZŠ**

Autor práce: Lucie Minaříková

Obor studia: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Olomouc 2022

Vedoucí práce: prof. MgA. Petr Planý

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně, s využitím pramenů, informací a zdrojů uvedených podle řádných citací.

V Olomouci dne 20. 4. 2022

.....

Lucie Minaříková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu prof. MgA. Petru Planému za odborný dohled, konzultace a věcné rady k tématu lidové písně. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině za morální podporu.

Bibliografický záznam

MINAŘÍKOVÁ, Lucie. *Lidové písně na Brněnsku a jejich využití v HV na 1. stupni ZŠ*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy, 2022. Vedoucí diplomové práce prof. MgA. Petr Planý

Bibliographic record

MINAŘÍKOVÁ, Lucie. *The folk songs in Brněnsko region and their usage on music lessons at the first stage of elementary schools*. Master thesis. Olomouc: Palacký university, Faculty of Education, department of Music Education, 2022. Thesis supervisor prof. MgA. Petr Planý

Obsah

Úvod	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1. Lidová píseň	11
2. Region Brněnsko.....	14
2.1 Sběratelé lidových písní z Brna a okolí	16
2.2 Zvyky a tradice z Brněnska.....	17
2.2.1 Nové a staré hody v Brně	17
3. Charakteristika žáka mladšího školního věku.....	18
3.1 Somatický vývoj	18
3.2 Psychický vývoj	19
3.3 Hudební vývoj.....	20
4. Postavení lidové písně v hudebně pedagogickém procesu na 1. stupni ZŠ.....	21
5. Kurikulární dokumenty v ČR	23
5.1 Analýza Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy	24
5.1.1 Klíčové kompetence	25
5.1.2 Vzdělávací oblast Umění a kultura.....	25
5.1.3 Vzdělávací obor Hudební výchova	26
6. Metodika práce s písní.....	27
6.1 Motivace	28
6.2 Hlasová výchova.....	29
6.2.1 Správné držení těla	29
6.3 Stavba dýchacího ústrojí	29
6.3.1 Typy dýchání	29
6.3.2 Fáze dýchání	30
6.3.3 Dechová cvičení	30
6.3.4 Stavba hlasového ústrojí.....	31
6.3.5 Vznik hlasu a tvoření tónu.....	32
6.3.6 Hlasová cvičení – rozezpívání.....	32
6.4 Rytmizace	33
6.4.1 Orffovy hudební nástroje.....	33
7. Zahraniční a tuzemské výzkumy vztahující se k hudebním žánrům a lidové písni	35
7.1 Tuzemské výzkumy	35
7.1.1 Výzkum folkloru na Rosicku a Oslavansku	35
7.1.2 Výzkum hudebních preferencí mládeže	36
7.1.3 Lidová píseň v hudební výchově na základních a středních školách v České republice.....	37
7.2 Zahraniční výzkumy	38
7.2.1 Účinky pedagogického přístupu, práce s textem i bez textu, vývoj hudebního nadání u výkonů písní mateřské školy a studentů 1. ročníku	39

7.2.2 Zkušenosti s hudbou v učebně u dětí ze základní školy v USA: Analýza longitudinální studie předškolního věku z let 1998-1999.....	39
PRAKTICKÁ ČÁST	41
8. Výzkumné šetření zaměřené na využití lidové písně z Brněnska v HV na 1. stupni ZŠ.....	42
8.1 Hypotézy výzkumu	42
8.2 Časové rozvržení výzkumu.....	43
8.3 Analýza dat z dotazníku.....	43
9. Shrnutí výsledků výzkumu	69
9.1 Diskuse.....	72
10. Metodické listy z Brněnska	73
10.1 Metodický list 1	74
10.2 Metodický list 2	78
10.3 Metodický list 3	83
10.4 Metodický list 4	87
10.5 Metodický list 5	91
10.6 Metodický list 6	95
Závěr	99
Seznam literatury.....	101
Seznam internetových zdrojů	104
Seznam použitých zkratk	104
Seznam obrázků.....	105
Seznam tabulek	105
Seznam grafů.....	106
Seznam příloh.....	107
Přílohy.....	107

Úvod

„Zpěv je nejstarším hudebním projevem lidstva.“¹

Tradiční folklor, lidová hudba, píseň a tradice jsou kulturní hodnoty, které provázejí lidstvo od nepaměti. V současném světě se velmi často jedná o kulturní hodnoty, které jsou poněkud opomíjené. Nejinak je tomu i v mém rodném Brně. Město Brno samo o sobě se v průběhu let stále více modernizuje a žáci z místních základních škol se s původními tradicemi, lidovou hudbou a tancem setkávají stále méně.

S lidovou písní, říkadly a pořekadly se můžeme setkat již v rodinném kruhu prostřednictvím svých rodičů či prarodičů nebo nejrůznějších folklorních nahrávek. Ústní lidová tradice je nejčastější kulturní hodnotou, kterou si lidé předávají napříč generacemi. Lidová píseň je dále součástí preprimárního vzdělávání, kde se žáci mateřských škol učí složitějším říkadlům a práci s písní. Naslouchají melodické stránce písně, seznamují se s intonací, rozvíjí svůj hlas a učí se naslouchat hudbě jako takové. V neposlední řadě se setkávají s rytmizací písně a jejím doprovodem nejen hrou na své tělo, ale i hrou pomocí Orffova hudebního instrumentáře. Jde tedy o komplexní proces, který s lidovou hudbou souvisí.

Na 1. stupni základních škol žáci navazují na předchozí práci s písní a snaží se zdokonalovat své správné pěvecké návyky, jakými jsou správné držení těla, práce s nasazením tónu a hlasová hygiena. Zároveň s pomocí hudební výchovy na 1. stupni základních škol žák zvyšuje svůj hlasový rozsah a zkvalitňuje svůj zpěv. Učitel je především průvodcem a zasvětitel do světa hudby.

Diplomová práce je svým výzkumem zaměřená na lidovou píseň z oblasti Brněnska, ale i na učitele 1. stupně základních škol a jeho hudební zdatnost, preference výběru písní i hudebního žánru.

Svou diplomovou prací bych ráda poukázala na důležitou a nezastupitelnou roli lidové písně s důrazem na regionální či lokální prvek při jejím výběru. Je důležité, abychom lidovou píseň začlenili nejen do výuky hudební výchovy, ale především ji přijali jako důležitou hodnotu v našich životech. Brno není kulturně ani hudebně slabé, avšak

---

¹ VALOVÝ, Evžen. *Lidová píseň: Úv. do studia pro posl. ped. fak.* Brno, 1978, s. 7.

když se zeptáte žáčka místní základní školy, jakou píseň původem z Brna nebo okolí zná, velmi často neví, jak by vám odpověděl.

Diplomová práce je členěna na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá odbornou definicí tématu lidové písně, regionem Brněnsko, vývojem žáka mladšího školního věku a kurikulárními dokumenty, které se vážou k hudební výchově na 1. stupni základních škol.

V praktické části se seznámíme s výzkumným šetřením, které je postaveno na otázkách zjišťujících stav lidové písně na 1. stupni základních škol na Brněnsku. Dotazník je rovněž zaměřen na lidovou píseň jako žánr hudební výchovy a znalost konkrétních lidových písní, moravských lidových písní a lokálních písní z oblasti Brněnska. Na základě tohoto dotazníku byly vytvořeny konkrétní návrhy metodických listů pro použití v praxi, které naleznete v druhé části diplomové práce. Samotný metodický materiál přináší návod, jak s písněmi pracovat ve výuce hudební výchovy na 1. stupni základních škol, ale zároveň i v běžném životě. Každá píseň sčítá motivaci, dechové cvičení, rozezpívání a patřičnou rytmizaci na Orffovy hudební nástroje. Obsahují také hudební úkoly vztahující se k učivu hudební výchovy na 1. stupni základních škol a úkoly v rámci mezipředmětové komunikace s dalšími předměty na základní škole.

Byla bych ráda, kdyby má diplomová práce přinesla užitek především učitelům 1. stupně základních škol tak, aby mohli metodické listy využít ve výuce na 1. stupni základních škol a obohatili tak nejen své žáky, ale i své blízké lidovostí tohoto kulturně bohatého regionu.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Lidová píseň

„Stejně jako si nedovedeme představit českou hudbu bez tvorby B. Smetany, A. Dvořáka a dalších hudebních skladatelů, nedovedeme si ji představit bez lidové písně. Všichni také známe starobylé malované truhly, skříně, vyřezávané holubičky, dětské dřevěné hračky, vyšívané kroje a šátky, které v minulosti krášlily obydlí prostých lidí. Spolu s písní zůstávají trvalým dokladem lidové kultury, hudebnosti a tvořivosti.“²

Blanka Knopová

Lidová píseň je jedinečnou písní, která má hluboké kořeny a nese v sobě zkušenosti a tradice. Její samotné téma je samo o sobě hodnotné a mnoho českých skladatelů z lidové písně vycházelo, například sběratel, básník a hudebník K. J. Erben.³ Lidová píseň je neodmyslitelným zdrojem inspirace i v dnešní době, je rovněž nositelkou národní kultury a v jejím vyjádření se odráží různé životní situace: radost, láska, ale také smutek a starost.⁴

Vznik lidových písní vychází především z historických a společenských kořenů. Tyto společenské a historické skutečnosti ovlivňovaly jejich podobu, a tak odráží jazykové či společenské rysy typické pro danou regionální oblast, ke které se vážou. Lidová píseň byla po generace nejčastěji předávána ústně z jedné generace na druhou a dostávala se tak od svých kořenů z dané regionální oblasti i do jiných oblastí, v důsledku čehož docházelo k proměnám původního textu, ale i melodie s ohledem na společnost a region, ve kterém se vyskytla.^{5 6}

Lidová píseň vykazuje určité typické znaky, které ji odlišují od jiných žánrů. Autor je zpravidla neznámý (anonymní), skladba lidových písní je nejčastěji jednoduchá: melodie i slova byla zvolena tak, aby byla pro svou jazykovou a hudební stránku lehce zapamatovatelná. Text lidové písně většinou nevznikal ve spisovném jazyce, velmi často se do něj promítaly různé druhy nářečí podle oblasti, kde píseň vznikla. Jednoduchá

---

² KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň – zdroj dětské hudební kreativity. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica, s. 39.

³ BONUŠ, František. *Lidová píseň a její tradice*. Praha: Osvěta, 1952, s. 17.

⁴ JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 2000, s. 3.

⁵ VALOVÝ, Evžen. *Lidová píseň: Úv. do studia pro posl. ped. fak.* Brno, 1978, s. 46.

⁶ BONUŠ, František. *Lidová píseň a její tradice*. Praha: Osvěta, 1952, s. 11.

kompozice lidových písní nebránila v tom, aby se jejím autorem stal kdokoliv bez hudebního vzdělání. V textu se také proto odrážely každodenní lidské činnosti.⁷

Je zcela zřejmé, že postupem času a ústním předáváním písní z generace na generaci docházelo k tomu, že se ne všechny lidové písně dochovaly, díky ústnímu předávání písní si můžeme zazpívat především ty, které byly svými slovy a melodií nejvíce blízké našim předkům.⁸

Lidovou píseň můžeme řadit do jednotlivých kategorií, např. podle jejího textu nebo melodie – nápěvku, dále podle její lokálnosti – regionálních prvků, instrumentálnosti a rovněž podle systému durové nebo mollové tóniny. Postupem let byly písně předávány a zapisovány, a tak se můžeme setkat s různými druhy řazení a třídění podle různých sběratelů, z nichž můžeme zmínit například třídění písní podle J. Horáka a O. Zicha na písně obřadní, lyrické, taneční a epické.⁹

S podobným způsobem řazení se setkáváme i u dalších sběratelů lidových písní, například u Evžena Valového, který se inspiroval Františkem Sušilem a jeho sbírkou písní *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřazenými* (1859). Proto bych dále toto řazení písní blíže charakterizovala. Písně byly řazeny podle svého účelu a záměru: *písně pracovní* (zpívaly se při práci na poli, v lese a při dalších pracovních činnostech, dodávaly rytmus a radost při práci), *písně obřadní* (písně na oslavu, vázáné k tradiční zvyklostem a obřadům jako masopust, příprava na hody, stavění máje), *písně milostné* (odrážely hluboké city, lásku), *písně lyrické* (vyjadřovaly určitou náladu, dojem, pocit), *písně epické* (vyprávěly určitý příběh), *písně vojenské* (většinou se pojily s vojenskou povinností, verbováním, často odrážely loučení milenců a byly zpravidla smutné), *písně taneční* (byly určeny jako doprovod k tanci, byly výrazně rytmické a melodické; typickým znakem tanečních písní byly přede hry na začátku skladby, mezihry a v samotném závěru dohry).¹⁰

11 12 13

⁷ MACEK, Petr, ed. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997, s. 503.

⁸ BONUŠ, František. *Lidová píseň a její tradice*. Praha: Osvěta, 1952, s. 11.

⁹ VALOVÝ, Evžen. *Lidová píseň: Úv. do studia pro posl. ped. fak.* Brno, 1978, s. 46-59.

¹⁰ ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLARÍK. *Jak zpívat lidové písně*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990, s. 40-41.

¹¹ VALOVÝ, Evžen. *Lidová píseň: Úv. do studia pro posl. ped. fak.* Brno, 1978, s. 49-59.

¹² STOLARÍK, Ivo. Lidová píseň a lidová hudba v českých zemích a na Slovensku. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica, s. 102.

¹³ SUŠIL, František. *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřazenými*. Brno: K. Winiker, 1859.

Zároveň bych nerada opomenula novodobé řazení lidových písní z Brněnska podle autorky Marty Toncrové a jejích dvou sbírek *Zpěvník lidových písní z Brna* (1995) a *Lidové písně z Brněnska* (2020), které byly vydány pod záštitou nakladatelství Doplněk a Etnologického ústavu Akademie českých věd České republiky, z nichž jsem dále čerpala v praktické části diplomové práce. Marta Toncrová v obou svých publikacích písně kategorizuje na písně milostné, žertovné, vojenské, obřadní, balady, ukolébavky, písně duchovní a písně určené k výročním obyčejům. Opět tedy písně rozlišuje především podle jejich účelu v každodenním lidském životě.^{14 15}

Zvládnutí lidové písně je základem pro další hudební formy v praxi, ať už se jedná o sborový zpěv nebo o samotné dirigování.¹⁶ Lidovou píseň a její zpěv můžeme tedy pokládat za elementární vstupenku do světa hudby.¹⁷

Lidová píseň je součástí našeho kulturního dědictví a pochopení jejího obsahu a hudebního sdělení ovlivňuje citovou i rozumovou stránku u každého člověka. Lidová píseň v nás svým hudebním výrazem a slovy vzbuzuje kreativní myšlení, má vliv na naši fantazii, působí příhodně na naši náladu a rozvíjí hudební paměť. Závěrem shrnout, že lidová píseň rozvíjí naše elementární hudební vnímání a postoj k hudbě samotné a vede nás tak k tvořivosti a rozvoji dalších hudebních činností.¹⁸

---

¹⁴ TONCROVÁ, Marta. *Zpěvník lidových písní z Brna*. Brno: Doplněk, 1995.

¹⁵ TONCROVÁ, Marta. *Lidové písně z Brněnska*. Brno: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2020.

¹⁶ VALOVÝ, Evžen. *Lidová píseň: Úv. do studia pro posl. ped. fak.* Brno, 1978, s. 84.

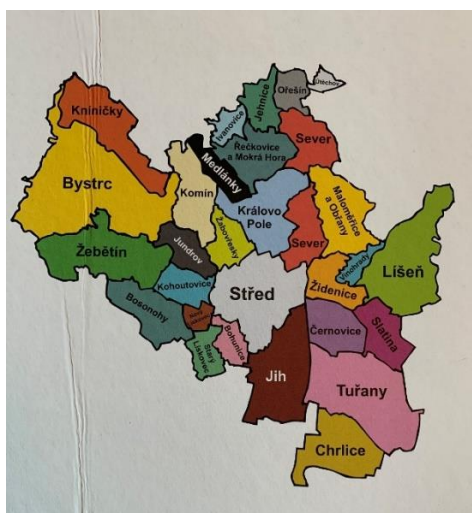
¹⁷ KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň – zdroj dětské hudební kreativity. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica, s. 39.

¹⁸ KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň – zdroj dětské hudební kreativity. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica, s. 43.

2. Region Brněnsko

Město Brno a jeho blízké okolí se rozkládá na území mezi Horáckem s Podhoráckem, Hanou a Hanáckým Slováckem (viz Obr. 1). První zmínky o oblasti tzv. Brněnska se objevuje až na počátku 20. století v pramenech historicko-vlastivědných a národopisných. Na oblast Brněnska a jeho území můžeme naohlížet ze dvou pohledů. Co se týče rozlohy, do užšího okruhu Brněnska můžeme zařadit samotné město Brno a jeho městské části. Užší Brněnsko neboli Město Brno leží na soutoku řek Svatky a Svitavy a přítoku Ponávky.¹⁹ V současné době statutární město Brno čítá celkem 29 městských částí,²⁰ z nichž kulturně nejzajímavější můžeme označit městskou část Brno – Líšeň.²¹

Zároveň z této oblasti pochází nejvíce písní ze sbírek Marty Toncrové *Zpěvník lidových písní z Brna* (1995) a *Lidové písně z Brněnska* (2020).

Obr. 1: Brno – městské části (zdroj: FLODROVÁ, Milena, Erika BEZDÍČKOVÁ a Jaroslav ŠTĚPANÍK. *Brno - město uprostřed Evropy = Brno - a city in the centre of Europe = Brünn - Stadt in der Mitte Europas = Brno - gorod v centre Jevropy*. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Brno: Littera, 2012.)

Do širšího Brněnska můžeme zařadit vzdálenější okolí města Brna (Brno-venkov), a to tyto oblasti: jižní část Dražanské vrchoviny, části Vyškovska, Slavkovska,

¹⁹ PROCHÁZKOVÁ, Jarmila. *Janáčkovy záznamy hudebního a tanečního folkloru*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd ČR, 2006, s. 309.

²⁰ FLODROVÁ, Milena, Erika BEZDÍČKOVÁ a Jaroslav ŠTĚPANÍK. *Brno - město uprostřed Evropy = Brno - a city in the centre of Europe = Brünn - Stadt in der Mitte Europas = Brno - gorod v centre Jevropy*. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Brno: Littera, 2012.

²¹ KUČEROVÁ, Judita, ed. *Lidová píseň v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 73.

Kloboucka a Židlochovic.²² V širším Brněnsku můžeme najít bohaté kulturní oblasti kolem měst Oslavany a Rosice, jejichž lidová kultura je ovlivněna především hutnickým průmyslem.²³

Region Brněnsko je jediným uměle vytvořeným a pojmenovaným regionem přechodové oblasti na Moravě. Brněnsko se rozkládá ve střední části Moravy a díky tomuto umístění je velmi bohaté v oblasti jazyka a lidové kultury.²⁴

V tomto regionu žili lidé z okolních oblastí Horácka, Podhorácka, Hané a Hanáckého Slovácka, a proto se převážná většina z nich hlásila právě k Podhorákům, Horákům a Hanákům. Zároveň zde žilo i velké zastoupení populace, která nepatřila do žádné z těchto zmíněných oblastí nebo nesla pozůstatky němčiny z předešlých dob osídlení od rakouských hranic až k Brnu. Oblast Brněnska a jeho umístění mezi ostatními regiony naleznete na mapě (viz Obr. 2).²⁵

Brněnsko, jak v užším, tak i širším pohledu, je tvořeno především kulturními zvyky a tradicemi, lidovými kroji, lidovými písněmi a lidovým tancem. Tento velmi osobitý region je pro své větší množství převzatých prvků především z oblasti Hané často přezdíván jako kraj brněnských Hanáků.²⁶

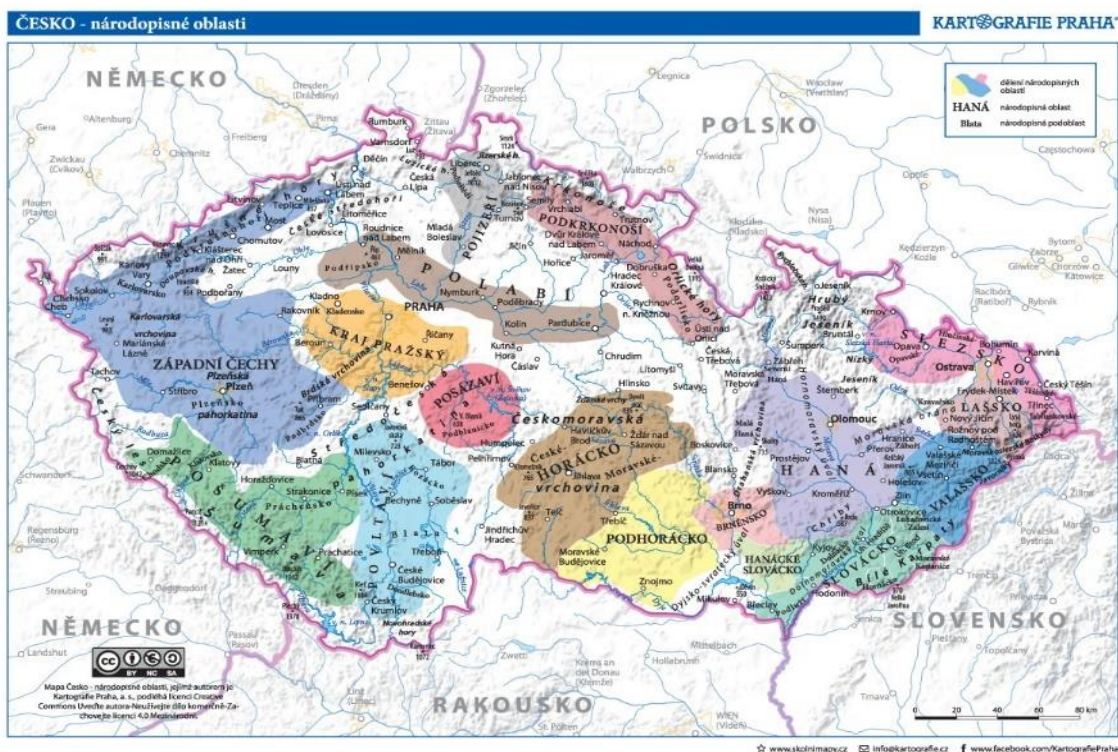
²² JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 14.

²³ KUČEROVÁ, Judita, ed. *Lidová píseň v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 73.

²⁴ JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 14-15.

²⁵ JELÍNKOVÁ, Zdena. *Brněnsko: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997, s. 6.

²⁶ Tamtéž.

Obr. 2: Česko – Národopisné oblasti (zdroj: skolnimapy.cz)

2.1 Sběratelé lidových písní z Brna a okolí

Mimořádný zájem o lidovou píseň, její zápis a sběr vyvrcholil na přelomu 18. století a 19. století s rozvojem národního obrození. Hlavní pozornost byla zaměřena na stránku obsahovou (text a útvary rytmicko-melodické), které se vázaly k určité oblasti a blíže ji charakterizovaly.²⁷

Většina sběratelů lidových písní byla zároveň i básníky, jako například Václav Hanka nebo František Ladislav Čelakovský. Lidová píseň tak obohacovala české básníky svými jazykovými i formálními prostředky.²⁸

Lidovou píseň z Brněnska se zabývalo mnoho hudebních sběratelů a skladatelů, z nichž nejznámějšími byli František Sušil, František Bartoš a Leoš Janáček.²⁹

²⁷ KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň – zdroj dětské hudební kreativity. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica, s. 39.

²⁸ BONUŠ, František. *Lidová píseň a její tradice*. Praha: Osvěta, 1952, s. 16-17.

²⁹ BONUŠ, František. *Lidová píseň a její tradice*. Praha: Osvěta, 1952. Edice přednášek pro osvětové besedy, s. 17.

2.2 Zvyky a tradice z Brněnska

Tradice a zvyky provázejí lidstvo od nepaměti po celý život. V průběhu celého roku se setkáváme s událostmi na oslavu Vánoc, Velikonoc, převážně ve venkovských oblastech také s oslavami masopustu a dožínok – sklízení obilí, stavění máje, pořádání hodů. Neodmyslitelnou součástí lidského života jsou tradice a zvyklosti spjaté s životními etapami, jakými jsou narození, svatba a pohřeb. V městských oblastech je jednalo o události spojené s karnevalem.^{30 31}

2.2.1 Nové a staré hody v Brně

Za tradiční události odehrávající se v Brně můžeme považovat pořádání starých a nových hodů. Některé městské části si svoji tradici hodů uchovaly až do dnešní doby, jiné městské části tuto tradici znovu obnovují v posledních letech: setkáme se zde např. s tzv. babskými hody jako novou podobou hodů v Ostopovicích, městská část Brno – Komín si udržela tradici starých hodů, ale pořádají se zde i hody nové. V mnoha městských částech se konají pouze tzv. ostatky. V širším okruhu Brněnska (v Omicích či Ořešíně) při ostatcích nosí místní lidé masky. Stejně je tomu v městské části Medlánky³², Rosice si tradici pořádání hodů připomínají teprve třetím rokem od svého znovuoobnovení.³³

Tam, kde se přece jen tradice hodů neudržela, se pořádá alespoň tzv. krojový ples, kde se tančí tradiční tance, např. mazurka.³⁴

Taneční formy, které se na Brněnsku vyskytují, jsou například tzv. kola: typická byla na svatbách nebo během hodových slavností při stavění máje (při tomto tanci se spíše jen zpívalo, muzika je zpravidla nedoprovázela). Dále sem můžeme zařadit skočnou.³⁵

---

³⁰ *Folklór* [online]. [cit. 6. 4. 20]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Folkl%C3%B3r>.

³¹ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 11.

³² JELÍNKOVÁ, Zdena. *Brněnsko: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997, s. 5.

³³ Viz např. <https://www.zafolklorem.cz/>.

³⁴ JELÍNKOVÁ, Zdena. *Brněnsko: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997, s. 5.

³⁵ KUČEROVÁ, Judita, ed. *Lidová píseň v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 73.

3. Charakteristika žáka mladšího školního věku

Mladší školní věk je vývojová etapa následující po předškolním věku. Jedná se o jednu ze tří fází školního věku. Mladším školním věkem se rozumí věk od nástupu do školy do zhruba 9–10 let věku před nástupem puberty. Podle Krejčíkové mladší školní věk končí 10. rokem věku dítěte. Podle Vágnerové je to dříve, a to mezi 8. a 9. rokem věku dítěte.^{36 37}

Dítě s nastávající povinnou školní docházkou se stává žákem, přijímá nové sociální role a status ve společnosti – třídě.³⁸ Osobnost žáka je rozvíjena základní školou (dále jen ZŠ) o nové zkušenosti a rozvíjí jeho schopnosti. Na mladší školní věk navazuje vývojová fáze druhého období – středního školního věku (od 8/9 let do 11/12 let) a tuto vývojovou etapu zakončuje starší školní věk (11/12 let – přibližně 15 let).³⁹

V období mladšího školního věku je žák velmi citlivý a své okolí vnímá velmi prozíravě, přemýšlí o něm konkrétně a až ke konci této vývojové etapy se u něj začíná rozvíjet myšlení abstraktní.⁴⁰

3.1 Somatický vývoj

Tělesný vývoj je společně s duševní, emocionální, sociální a intelektovou zralostí posuzován před vstupem do školy jako tzv. školní zralost. Zdravotní stav a vývoj dítěte posuzuje především lékař v rámci pravidelných kontrol a posuzuje zdravotní stránku dítěte s ohledem na jeho dosažený vývojový stupeň. Koncem vývojové etapy předškolního věku (mezi 5. a 6. rokem) se u dítěte objevuje tzv. strukturální přestavba těla, která ovlivňuje především růst končetin a jejich prodloužení, zároveň se dítě protahuje do výšky, střední část jeho těla – hrudník – se začíná protahovat od břicha a začíná se odlišovat hrudní část od břišní. Díky tomuto protažení se zvětšují plíce a jejich kapacita. Hlava přestává být dominantní, její velikost se zmenšuje vzhledem k velikosti

---

³⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, s. 148.

³⁷ KREJČÍKOVÁ, Eliška. *Kapitoly z dětské psychologie pro učitele*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 64-70.

³⁸ JEDLIČKA, Richard. *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada), s. 113.

³⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, s. 148.

⁴⁰ KREJČÍKOVÁ, Eliška. *Kapitoly z dětské psychologie pro učitele*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 69.

ostatních částí těla. Zároveň se v této vývojové etapě mění centrum artikulace, protože první mléčné zuby začínají vypadávat a objevují se první zuby dospělosti.⁴¹

Žák mladšího školního věku tedy postupuje ve svém tělesném růstu a vývoji, především zvyšuje svou tělesnou váhu i výšku a s ní i kapacitu plic. V této vývojové etapě začíná být žák více odolný nemocem. V těle stále probíhá proces osifikace, který má vliv na jemnou motoriku. Tato skutečnost ovlivňuje žáka při začátcích ve hře na hudební nástroj, jeho motorika může být z počátku lehce nejista až tvrdá.⁴²

3.2 Psychický vývoj

U žáka mladšího školního věku se rozvíjí především způsob učení, přijímání nových vědomostí a samotné myšlení. Z pohledu vývojové psychologie se u žáka mladšího školního věku uplatňují především tři druhy učení – senzomotorické, učení paměti a učení myšlenkových operací. Z pohledu vývoje žák postupně přechází od senzomotorického učení (předškolní věk, nástup do školy po 1. třídu ZŠ) k učení paměti až k vyvozování učiva pomocí myšlenkových operací. K učení senzomotorickému můžeme zařadit předmět tělesná výchova nebo její obsah pohybových činností, kdy je podněcován sensor k motorice. Do tohoto typu učení můžeme zařadit také schopnost psaní. Učení paměti se velmi úzce pojí s žákovou pozorností, kdy žák úmyslně směřuje svou pozornost k zapamatování. Při výuce se v tomto období velmi často objevuje paměť slovně-logická, která odráží stupeň myšlení žáka. Pokud žák neporozumí významu učiva, může dojít k osvojování pomocí mechanické paměti (tzv. biflování). Mechanická paměť se velmi často objevuje v začátcích povinné školní docházky u žáků 1. a 2. ročníků ZŠ a s přibývajícím věkem je postupně upozaděna. Žák je díky mechanickému myšlení schopen zapamatovat si delší části textu, například při zpěvu.⁴³

S učením se pojí zároveň i strategie, jak nejlépe a nejkvalitněji žákům učivo předat. U žáků na 1. stupni ZŠ jsou nejčastěji využívány tyto tři strategie: pokus a omyl,

---

⁴¹ KLIMENT, Pavel, Anna PETŘKOVÁ a Pavel KUSÁK. *Vybrané kapitoly z psychologie: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Hanex, 2006, s. 47-48.

⁴² SEDLÁK, František a Rudolf SIEBR. *Didaktika hudební výchovy: vysokošk. učebnice pro stud. pedagog. fakult. 2., upr. vyd.* Praha: SPN, 1988. Učebnice pro vys. školy, s. 60.

⁴³ KREJČÍKOVÁ, Eliška. *Kapitoly z dětské psychologie pro učitele*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 71-72.

odvozování a usuzování na základě zkušeností žáka a učení nápodobou. Zároveň je učení vždy vázáno k dané úrovni myšlení.⁴⁴

S učením a pamětí velmi úzce souvisí i pozornost žáka, která se výrazně prodlužuje a blíže souvisí s motivací a hrou, nejen v hudební výchově.⁴⁵

3.3 Hudební vývoj

S hudebním vývojem dítěte velmi úzce souvisí jeho hudebnost, vlohy a hudební schopnosti a především jeho hudební cítění a sluch, to znamená jistá míra vrozených predispozic. Už od samotného počátku našeho narození se setkáváme s hudbou kolem sebe. Samotný poslech neurčuje, do jaké míry se staneme hudebníky, proto je velmi důležité hudbu nejen poslouchat, ale zároveň ji aktivně uplatňovat (zpívat). Samotný poslech hudby nám napomáhá ke zvládnutí základů intonace, získáváme tak hudební poznatky o hudbě a budujeme si k ní kladný vztah.

Pro děti předškolního poté i mladšího školního věku je velmi důležité vytvořit dostatečně zajímavou hudební nabídku v podobě pestrých hudebních činností (vokální, pohybové, instrumentální a poslechové), aby žák 1. stupně měl na konci 5. ročníku osvojený bohatý sborník písní (hudební kánon), na jehož základě pak může dál rozvíjet svůj hudební vývoj.⁴⁶

Hudební vnímání je velmi úzce propojeno se zmíněnou nabídkou hudebních činností a velmi často se pojí s vnímáním senzomotorickým. Pro žáka je tedy velmi důležitá nejen senzorní část (sluch – zrak), ale především i motorika (včetně jemné motoriky v oblasti práce s hlasem). Hudební vnímání je v prvních fázích spíše komplexní a vázané na celou píseň a žák na ni reaguje libostí či nelibostí a představami. Postupem vývoje je žák schopen rozlišovat a hodnotit určité části písně (zhruba mezi 6. – 11. rokem). Mezi 10. – 11. rokem věku je žák schopen propojit své vědomosti na základě zkušeností, které v hudební výchově získá.⁴⁷

---

⁴⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, s. 157-158.

⁴⁵ SEDLÁK, František a Rudolf SIEBR. *Didaktika hudební výchovy: vysokošk. učebnice pro stud. pedagog. fakult. 2.*, upr. vyd. Praha: SPN, 1988. Učebnice pro vys. školy, s. 61.

⁴⁶ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 3., dopl. Ostrava: Montanex, 2010, s. 5.

⁴⁷ SEDLÁK, František a Rudolf SIEBR. *Didaktika hudební výchovy: vysokošk. učebnice pro stud. pedagog. fakult. 2.*, upr. vyd. Praha: SPN, 1988. Učebnice pro vys. školy, s. 61.

4. Postavení lidové písně v hudebně pedagogickém procesu na 1. stupni ZŠ

Na lidovou píseň a její postavení v procesu výchovy a vzdělávání bylo často nahlíženo z různých hledisek. Lidovou píseň můžeme posuzovat z pohledu hudebního, ale zároveň i výchovně vzdělávacího, a tedy z pohledu pedagoga. Z hudební stránky se jedná o důležitou roli hudebního procesu, který naplňuje stanovené hudební cíle. Z výchovně vzdělávací stránky pohledu se jedná o obsah a naplnění pedagogických cílů se zaměřením na výchovu a vzdělávání. Lidová píseň má obecně dva základy, a to složku textovou a složku nápěvkovou, hudební (rytmicko-melodickou). Hlavním cílem v hudebně-pedagogickém procesu je komplexní propojení a rovnováha mezi oběma složkami, hudební i pedagogické.⁴⁸

Lidová píseň je po stránce hudební i textové velmi důležitá pro kvalitní osvojení hudebních návyků a základů intonace. Podle B. Knopové si výuku intonace jen velmi těžko můžeme představit bez použití lidové písně. Dokladem tohoto výroku jsou intonační metody, a to jak metoda tonálně písňová (podle L. Daniela), tak metoda nápěvková – intervalová podle F. Lyska. Ve školní praxi na 1. stupni ZŠ má lidová píseň důležitý intonační vzorec. Obsahuje totiž intonační postupy, které by žák měl mít po dovršení této vývojové etapy kvalitně osvojené. Jedná se tedy především o zvládnutí 1., 3., 5., 8. a spodního 5. stupně a stupnicové řady. Příkladem opěrných písní, obsahujících tyto stupně, jsou Ovčáci čtveráci (1. stupeň), Maličká su (3. stupeň), To je zlaté posvícení (5. stupeň), Týnom, tánom (8. stupeň), U panského dvora (5. spodní). Lidová píseň vytváří základní podmínky pro rozvoj vícehlasu. Na 1. stupni ZŠ se nejčastěji rozvíjí zpěv dvojhlasý. V praxi pro 1. – 5. ročník ZŠ se využívá dvojhlasý kánon nebo lidový dvojhlas.⁴⁹

Lidová píseň prošla v průběhu let v hudebně-pedagogickém procesu řadou změn. Nejčastěji je prezentována skupinovým zpěvem a hudebními aktivitami. Zároveň s příchodem moderní doby čelí lidová píseň velkému nátlaku z hlediska modernizace a konkurence. Během let se mění okruh hudebních zájmů žáků, kteří stále častěji tíhnou k hudbě populární. Proto je velmi důležitý seberozvoj učitelů hudební výchovy (nejen na

⁴⁸ VALOVÝ, Evžen. *Lidová píseň: Úv. do studia pro posl. ped. fak.* Brno, 1978, s. 81.

⁴⁹ KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň – zdroj dětské hudební kreativity. In: *Lidová píseň a hudební výchova.* Olomouc: Hanex, 1997. Musica, s. 40-41.

základních školách) tak, aby disponovali bohatou znalostí a repertoárem lidových písní, kterým by žáky zaujali. Písňe z tohoto repertoáru musí být zajímavé nejen svou melodií, ale především aktuálností použité jazykové stránky. Učitel hudební výchovy by měl disponovat bohatou znalostí pěveckých aktivit, umět využít instrumentálních doprovodů a zvolit vhodné adekvátní poslechové aktivity pro své žáky.⁵⁰

---

⁵⁰ KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň – zdroj dětské hudební kreativity. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica, s. 32-33.

5. Kurikulární dokumenty v ČR

Od roku 1989 prošlo české školství řadou reforem, jež se týkaly především aktuálnosti vzdělávání a jeho variability. České vzdělávání se potýkalo s kritikou, která často poukazovala především na nevhodnost direktivního přístupu ve vyučování, nedostatečnou individualizaci a časté memorování a encyklopedismus. Do roku 1989 měly základní školy jednotný vzdělávací program.⁵¹

Od roku 2001 je základní vzdělávací strategie obsažena v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice – v tzv. Bílé knize.

Bílá kniha, která má svou oporu v zákoně č. 561/2004, Sb. (Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném stupni vzdělávání; tzv. školský zákon). Tyto dokumenty jsou určeny pro žáky ve věku 3 – 19 let. Kurikulární dokumenty jsou tvořeny na dvou úrovních, a to na úrovni státní a školní. Státními dokumenty se rozumí Národní program vzdělávání (tzv. Bílá kniha) a Rámcově vzdělávací program (dále jen RVP) pro příslušný stupeň vzdělávání. Pro výuku na 1. stupni ZŠ je závazný Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV). Školními dokumenty se rozumí Školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP) a další dokumenty příslušné školy. Veškeré dokumenty na státní i školní úrovni jsou dokumenty dostupné pro veřejnost. Aktuální RVP a zároveň RVP pro příslušný stupeň vzdělávání můžeme nalézt na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT). Z příslušného RVP pro daný stupeň vzdělávání vychází ŠVP, který nalezneme na webových stránkách příslušné školy nebo po vyžádání na jejím vedení.⁵²

Rokem 2020 započala novelizace v dokumentech, kdy byla ukončena platnost Bílé knihy.⁵³ MŠMT na přelomu roku 2018 a 2019 začala aktivně pracovat na novelizaci vzdělávání, které by mělo být platné do roku 2030.⁵⁴

---

⁵¹ SPILKOVÁ, Vladimíra. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe, s. 15-17.

⁵² *Vzdělávací soustava*. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 10. 12. 2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/vzdelavaci-soustava>.

⁵³ HAJEROVÁ MÜLLEROVÁ, Lenka a Jan SLAVÍK. *Modelování kurikula*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, 2020, s. 66. ISBN 978-80-261-0903-7.

⁵⁴ HAJEROVÁ MÜLLEROVÁ, Lenka a Jan SLAVÍK. *Modelování kurikula*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, 2020, s. 73.

V současnosti je RVP nejvyšším státním dokumentem, ze kterého dále vycházejí příslušně vzdělávací programy pro další úrovně vzdělávání, například Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV).⁵⁵

5.1 Analýza Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy

RVP ZV je dokument vymezující obsah pro vzdělávání pro všechny základní školy. Na základě obecného programu RVP ZV si každá ZŠ vytváří svůj vlastní autentický ŠVP. Dokument RVP ZV stanovuje pouze obecné cíle vzdělávání, klíčové kompetence a vzdělávací oblasti a definuje průřezová témata. Z těchto obecných stanovisek vychází každá ZŠ a následně si je upravuje pro své účely a záměr do vlastního ŠVP.

RVP ZV je rozdělen do deseti základních vzdělávacích oblastí:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace
- Informatika
- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)
- Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- Člověk a svět práce
- Doplnující vzdělávací obory (Dramatická výchova, etická výchova, etická výchova, filmová/audiovizuální výchova, taneční a pohybová výchova)

Každá vzdělávací oblast má své dílčí cíle a zaměření, které se vztahují k jednotlivým vzdělávacím oborům. Vzdělávací obsah oborů je tvořen očekávanými výstupy a učivem. Zároveň MŠMT vydává novelizace (pro RVP ZV byla vydána k datu 1. 9. 2021), kdy největší změny proběhly především v oblastech informačního vzdělávání.

Kurikulární dokument je přehledně a prakticky členěn, ale i přes jeho pečlivé sestavení se může v praxi stát, že naplní a svým obsahem dostatečně nezaujme.

---

⁵⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. [cit. 11. 12. 2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>.

Při uplatnění ve výuce musíme dbát na její efektivní pojetí tak, aby byly žákům nabídnuty nové informace z jejich přirozeného – lokálního nebo regionálního prostředí pro komplexní rozvoj ve vzdělávání.

Aby pedagog žáka dostatečně zaujal, je potřeba správně zvolit a měnit různé vyučovací způsoby. Učitel musí být ve vedení výuky (HV) dominantní a zároveň by měl být obezřetný a předvídavý při výběru vhodných hudebních činností. Bohatý a pestrý výběr činností zaujme žákovu pozornost a předchází tak ztrátě pozornosti třídy.⁵⁶

Zároveň je velmi důležité neopomíjet mezipředmětovou komunikaci a průřezová témata mezi vzdělávacími oblastmi.⁵⁷

5.1.1 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence si kladou za cíl rozvoj vědomostí, dovedností, postojů a návyků žaka tak, aby byly učitelem rozvíjeny komplexně – pospolu, ne jako jednotlivé složky zvlášť. RVP si klade za cíl komplexní vybavenost žáka souborem vědomostí, dovedností a postojů, aby jejich propojení vedlo žaka ke zvládnutím situací ve škole – při studiu, v pracovním životě, ale také v životě osobním. Kompetence znamená schopnost reakce v určité situaci, kdy by si žák uměl vybrat vhodnou činnost a vytvořit si vlastní postoj k dané situaci. Podle RVP by klíčové kompetence (kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní) měly být rozvíjeny průřezově všemi předměty.⁵⁸ S novými úpravami RVP ZV do programu přibyla nová kompetence, a to kompetence digitální, která je v současné době velmi rozvíjena, nejenom v souvislosti s pandemií covidu-19.⁵⁹

5.1.2 Vzdělávací oblast Umění a kultura

Vzdělávací oblast Umění a kultura obsahuje dva vzdělávací obory, a to hudební výchovu a výtvarnou výchovu. Pro účely výuky a samotnou pedagogickou praxi by měla

---

⁵⁶ PLCH, Jaromír. *Mezipředmětové vztahy a specifika výchovně vzdělávacího procesu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 23-28.

⁵⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. [cit. 11. 12. 2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>.

⁵⁸ BĚLECKÝ, Zdeněk. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2007, s. 7.

⁵⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. [cit. 11. 12. 2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>.

být lidová píseň na základní škole využívána tak, aby vedla žáky k cílům a naplnění oblasti Umění a kultura. Vzdělávací oblast Umění a kultura svým obsahem vede žáky k estetickému vnímání. Do této vzdělávací oblasti zároveň zasahuje i doplňující vzdělávací obor dramatická výchova. Vzdělávací obory hudební výchova a výtvarná výchova seznamují žáky 1. stupně ZŠ (prostřednictvím výběru pestrých činností) s pojmy hudebního a výtvarného umění. Žáci se aktivně učí nové poznatky a pojmy tvořivě využívat a snaží se docílit vlastního vyjádření. Zároveň se učí nové poznatky přijímat a v neposlední řadě se snaží uskutečnit vlastní seberealizaci a interpretaci.⁶⁰

5.1.3 Vzdělávací obor Hudební výchova

Vzdělávací obor Hudební výchova má za cíl podněcovat žáky k tomu, aby se zajímali o hudbu a aplikovali hudební poznatky ve výuce, ale i v běžném životě. Tato oblast definuje učivo do čtyř složek hudebních činností – vokální, instrumentální, hudebně-pohybové a poslechové. Vokální činnosti zahrnují zpěv a znalosti správných pěveckých návyků. Instrumentální činnosti se vážou k rytmizaci a doprovodu. Učitel své žáky doprovází na hudební nástroj a zároveň do této role může postavit i své žáky, kteří tak svůj zpěv mohou doprovázet například hrou na Orrfovy hudební nástroje. Obsahem hudebně-pohybových činností je pohyb do rytmu hudby, nejčastěji se jedná o tanec. Poslední činnosti hudební výchovy jsou činnosti poslechové, které učí žáky vnímat hudbu jako estetický zážitek, díky tomu žák může zhodnotit, které hudební žánry a jaký styl preferuje nebo naopak odmítá. Všechny tyto uvedené činnosti je důležité propojovat a začleňovat do výuky HV, aby žák získal komplexní hudební vnímání. Na tyto činnosti žák adekvátně reaguje formou vnímání, vlastní produkce a reflexí. Výstupem vzdělávacího oboru pro 1. stupeň vzdělávání by měl být žák, který byl seznámen se všemi činnostmi vzdělávacího oboru hudební výchovy.⁶¹

---

⁶⁰ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021. [cit. 11. 12. 2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>.

⁶¹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2021, s. 87-92. [cit. 11. 12. 2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>.

6. Metodika práce s písní

Lidovou píseň můžeme charakterizovat jako rytmicko-melodický útvar, kdy jsou obě složky (rytmická a melodická) v rovnováze. Řeč představuje rytmickou stránku, která velmi často slouží k osvojení návyků při zpěvu. Učitel u žáka sleduje správné tvoření tónu, správné dýchání, výslovnost, artikulaci a frázování jednotlivých slok písně, zároveň však sleduje i správné použití rytmických slabik délek not nacvičované písně.⁶²

Metodicky pracovat s hudbou a hudebními činnostmi můžeme pomocí třech způsobů: recepcí (poslechem), reprodukcí (zpěvem) nebo samotným vyvářením (tvorbou). Do první kategorie zařadíme poslech, který je primární činností. Do druhé kategorie můžeme zařadit samotný zpěv písně nebo hru na hudební nástroj. Se zpěvem se pojí bohaté zastoupení činností, které by měly vést k osvojení základních pěveckých návyků a dovedností. Třetí kategorie souvisí s improvizací.⁶³

Učitel by měl volit adekvátní písňový repertoár, který by žáci byli schopni zvládnout po stránce technické. Vybranou píseň musí učitel předem vyzkoušet a analyzovat její jednotlivé stránky: rozsah písně – náročnost skladby na počet slok a opakování, melodii – složitost hlasového rozsahu a text dané písně tak, aby byla pro žáky srozumitelná, lukrativní a přínosná.⁶⁴

Nyní se podrobněji podívejme, jak metodicky pracovat s písní v hudební výchově. V úvodu by neměla chybět motivace k dané písní. Dalším krokem by mělo být předvedení písně učitelem. Následovat by měl rozhovor o písní a její rozbor, zda je žákům vše srozumitelné i po stránce jazykové. Poté by měl učitel s žáky provést nácvik písně po jednotlivých částech až po celistvý nácvik a její opakování se zpěvem. Po zvládnutí intonace písně učitel aktivně žáky doprovodí při zpěvu. Když si žáci pěvecky osvojí danou píseň, může učitel k této písní zařadit další hudební činnosti.^{65 66}

---

⁶² KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň – zdroj dětské hudební kreativity. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica, s. 39-40.

⁶³ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 3., dopl. Ostrava: Montanex, 2010, s. 5-6.

⁶⁴ KOUTSKÝ, Jaroslav. *Didaktika hudební výchovy na 1. stupni*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 83.

⁶⁵ Tamtéž, s. 84.

⁶⁶ LASEVIČOVÁ, Jarmila. *Didaktika hudební výchovy pro učitele primárního vzdělávání: distanční text*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2004, s. 81. ISBN 80-7368-007-6.

6.1 Motivace

Mnoho autorů zabývajících se psychologií vysvětluje motivaci jako pohnutku, která vede naše jednání k určitému cíli. Podle Hartla je motivace z pohledů výzkumu a historie velmi starý pojem, který nemá jednotnou definici.⁶⁷

Právě díky motivaci se dva odlišní lidé upínají na rozdílné cíle.⁶⁸ Motivace je při výběru písně velmi důležitá. Vhodné je proto vybírat lidové písně tak, aby jejich hudební stránka byla pro posluchače zajímavá a zároveň působila kladně a příjemně na jejich emoce. Podle E. Jenčkové by učitelova pozornost neměla dostatečnou motivaci při výběru lidové písně opomíjet, aby pomohl lidovou píseň jako historické dědictví dětem blíže zpřístupnit.⁶⁹

U žáka mladšího školního věku jsou hlavním motivem i motivací samotnou snaha aktivní spolupráce s učitelem. Hodnocení učitele je pro žáka mladšího školního věku velmi důležité. Učitel si musí uvědomit, že žák si díky němu rozšiřuje pole svých zájmů a zároveň si buduje vztah k jednotlivým vyučovaným předmětům a činnostem, které učitel do výuky zařazuje. Tyto činnosti pak následně žáka zajímají – baví ho nebo ho naopak nezajímají – nebaví. Úkolem učitele je proto dostatečně žáka zaujmout, získat jeho pozornost a rozšířit okruh jeho vnímání. Učitel prostřednictvím nabídky pestrých činností může zaujmout žáka k danému předmětu.⁷⁰

Motivace v HV na 1. stupni ZŠ může být hudebně-názorná, jako je např. poslech skladby nebo nahrávky, přednes písně nebo videozáznam. Druhou možností může být motivace nehudební, například slovní – rozhovor, obrázek, hádanka nebo výňatek z ukázky, který s písní souvisí. Další formou nehudební motivace může být například pohyb, kdy žáka zapojíme prakticky.⁷¹

---

⁶⁷ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha: Jiří Budka, 1993. Slovník, s. 110.

⁶⁸ BLAHUTKOVÁ, Marie, Evžen ŘEHULKA a Šárka DAŇHELOVÁ. *Pohyb a duševní zdraví*. Brno: Paido, 2005, s. 35.

⁶⁹ JENČKOVÁ, Eva. Lidová píseň jako zdroj dětských hudebních aktivit. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica, s. 29. ISBN 80-85783-16-9.

⁷⁰ KREJČÍKOVÁ, Eliška. *Kapitoly z dětské psychologie pro učitele*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 70–71.

⁷¹ KOUTSKÝ, Jaroslav. *Didaktika hudební výchovy na 1. stupni*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 48.

6.2 Hlasová výchova

Hudební výchova na ZŠ si klade za cíl formovat žákovu osobnost, vychovávat žáka pomocí uměleckých materiálů a vést jej k estetičnosti a spokojenosti s jeho vlastním hudebním projevem – nejčastěji zpěvem. Proto je potřeba rozvíjet hlasovou výchovu tak, aby žák ze svého zpěvu vnímal pocit libosti a spokojenosti. Pro HV na 1. stupni ZŠ je hlasová výchova nezbytnou součástí. Je proto důležité, aby si žák dostatečně osvoжил návyky spojené se zpěvem. Cílem hlasové výchovy na 1. stupni ZŠ je rovněž předcházení nežádoucím problémům při tvoření tónu a řeči. Na 1. stupni ZŠ by se měl žák naučit kvalitně osvožit tyto pěvecké návyky: správné dýchání, správné tvoření tónu, dobrou výslovnost a artikulaci. Učitel by měl u žáka zvyšovat jeho pěvecký rozsah. Hlasové návyky je potřeba rozvíjet v každé hodině HV.⁷²

6.2.1 Správné držení těla

Vzpřímená záda, krk a hlava jsou základními součástmi pěveckých návyků, které je potřeba si osvožit tak, aby nám byl zpěv příjemný. Základem je tedy rovný postoj nebo rovný sed.⁷³ Pro rozezpívání a zpěv písňe je nevhodnější vzpřímený postoj. Naopak pro nácvik a osvojování nové písňe je lepší vzpřímený sed, kdy učitel na žaky může lépe dohlédnout.⁷⁴

6.3 Stavba dýchacího ústrojí

Dýchací soustava se skládá z horních cest dýchacích (nosní dutiny, nosohltan, nosní dutiny), dolních cest dýchacích (hrtan, průdušnice, průdušek) a plic.⁷⁵

6.3.1 Typy dýchání

Správné držení těla se velmi úzce pojí s dýcháním. Správného dýchání nikdy nedocílíme bez správného držení těla.⁷⁶

---

⁷² DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 3., dopl. Ostrava: Montanex, 2010, s. 12–13.

⁷³ Tamtéž, s. 14.

⁷⁴ SYNEK, Jaromír. *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 7.

⁷⁵ *Dýchací soustava*. [online]. Centrum interaktivních a multimediálních studijních opor pro inovaci výuky a efektivní učení | CZ.1.07/2.2.00/28.0041. [cit. 10. 4. 2022]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/fsps/e-learning/zaklady_anatomie/zakl_anatomieIII/pages/dychaci_soustava.html.

⁷⁶ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 3., dopl. Ostrava: Montanex, 2010, s. 14.

Rozlišujeme tři typy dýchání: hrudní (žební), brániční (břišní) a podklíčkové. Hrudní dýchání je nejméně účinné a typické pro ženy, tento typ nejčastěji využívají sportovci. Při tomto typu dýchání dochází k zvětšení hrudního koše a rozestupu žeb. Do plic se dostává menší objem vzduchu a břišní oblast zůstává v klidu nehybná. Při bráničním typu dýchání dochází k zapojení bráničního svalu a dolní část plic v oblasti břicha se naplňuje vzduchem. Tento typ dýchání je typičtější pro muže a jedná se tak o nejhlubší typ dýchání, hrudník zůstává nehybný. Třetím typem je dýchání podklíčkové, které je nejméně účinné a pouze povrchové. Pro zpěv je nejlepší kombinace žebně-bráničního dýchání (tzv. pěvecké dýchání). Při zpěvu se tak roztahuje hrudník a (při nádechu/výdechu) vzduch se stlačuje do břicha, kde využívá pouze bráni. ^{77 78}

6.3.2 Fáze dýchání

Dýchání má svá stádia: nádech, klid (zadržení), výdech. ⁷⁹ Tento proces probíhá 14-18 x za minutu. První fáze (nádech) je aktivní a dochází při ní k zapojení svalstva. Při fázi klidu dochází k zadržení vzduchu. Poslední fáze výdechu je pasivní a dochází při ní k uvolnění svalstva – vzduch proudí ven. ^{80 81} Vitální kapacita plic u dospělého jedince, tedy maximální objem vzduchu, který jsme schopni vydechnout potom, co se nadechneme, je mezi 5–5,5 litru, u dětí je to polovina.

6.3.3 Dechová cvičení

Při dechových cvičeních na ZŠ musíme velmi často dbát na to, aby žáci nezvedali ramena, nekroutili a nedrželi ramena v nepřírozené poloze. ⁸²

U dechových cvičení je naprosto důležitý přímý postoj nebo leh. Typy dechových cvičení jsou např. cviky nádechu (přivonění ke květině) a cviky na krátký nebo prodloužený výdech. ^{83 84}

---

⁷⁷ MAJTNER, Jaroslav. *Hlasová výchova*. 2., nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 13–14.

⁷⁸ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 3., dopl. Ostrava: Montanex, 2010, s. 14.

⁷⁹ MAJTNER, Jaroslav. *Hlasová výchova*. 2., nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 12.

⁸⁰ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 3., dopl. Ostrava: Montanex, 2010, s. 14–15.

⁸¹ LASEVIČOVÁ, Jarmila. *Didaktika hudební výchovy pro učitele primárního vzdělávání: distanční text*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2004, s. 60.

⁸² DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 3., dopl. Ostrava: Montanex, 2010, s. 14.

⁸³ SYNEK, Jaromír. *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 7-8.

⁸⁴ LASEVIČOVÁ, Jarmila. *Didaktika hudební výchovy pro učitele primárního vzdělávání: distanční text*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2004, s. 60.

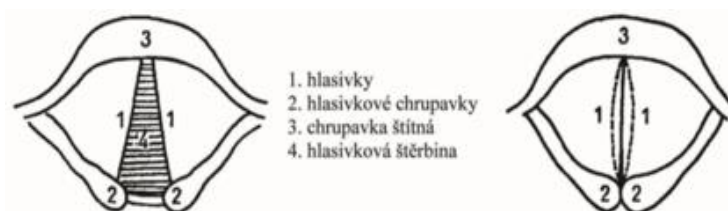
6.3.4 Stavba hlasového ústrojí

Hlasové ústrojí se skládá z ústrojí dýchacího, hlasového orgánu (hlasivek), hrudníku a hlavy, kde se tvoří rezonance, a mluvidel, kde je centrum artikulace.⁸⁵

Hlasivky jsou uloženy v hrtanu. Základem hlasivek jsou vazivové chrupavky. Mezi hlasivkami je umístěna hlasivková štěrbina.⁸⁶

Hlasivky při dýchání

Hlasivky při zpěvu

Obr. 3: Hlasivky (zdroj <https://www.czechency.org>)

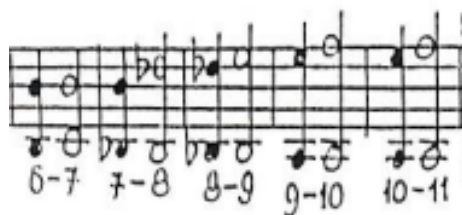
Lidská hlas a s ním spojené hlasivky se vyvíjejí procvičováním, ale zároveň i somatickým vývojem podle určité vývojové etapy. V období puberty dochází ke změnám především u chlapců: zvětšuje se hrtan a v nich uložené hlasivky. Tomuto vývoji v období přibližně od 13. roku věku se říká mutace. Mutací se ustaluje barva hlasu a zvyšuje se hlasový rozsah. Celý tento vývoj a ustálení somatického vývoje je dovršen ve 20 roce věku.⁸⁷ Rozsah dětského hlasu do 6. roku věku se příliš neliší. Od 7. roku života se hlasový rozsah mění podle pohlaví. V pohledu na hlasový rozsah v tomto období se autoři poněkud odlišují. Větší hlasový rozsah uvádí autoři H. Glutzmann a Max Nadoleczký. Podle průzkumu F. Lysky uvádíme hlasový rozsah u žáků mladšího školního věku⁸⁸ (viz Obr. 4).

⁸⁵ MAJTNER, Jaroslav. *Hlasová výchova*. 2., nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. 11.

⁸⁶ Tamtéž, s. 42.

⁸⁷ Tamtéž, s. 20.

⁸⁸ OBEŠLOVÁ, Miluše. Rozsah dětského hlasu jako kritérium pro výběr písňového materiálu. In: *Teoretické reflexe hudební výchovy*. 2014, 10 (2), 1 - 11.

Obr. 4: Hlasový rozsah chlapců a dívek na 1. stupni ZŠ

Zároveň podle autorky Aleny Tiché má na rozsah dětského hlasu vliv rozezpívanost, hudební trénink dítěte, fyziologické předpoklady a duševní stav žáka při zpěvu. Této věkové kategorii přiřazuje hlasový rozsah $c1 - f2$.⁸⁹

6.3.5 Vznik hlasu a tvoření tónu

Hlas a samotný tón vznikají činností hlasivkových svalů. Pod hlasivkami se nahromadí vzduch, který hlasivky rozkmitá. Proud vzduchu tak ovlivňuje pohyb hlasivkového svalu. Hlas vzniká pravidelným rozkmitáním hlasivek. Je velmi důležité naučit se kvalitně pracovat s nasazením tónu. Hlas můžeme nasadit trojím způsobem: měkkým začátkem, tvrdým začátkem a nasazením dyšným. V případě měkkého nasazení tónu se jedná o způsob, kterého chceme u žáků dosáhnout, protože tento typ je jediným vhodným z pohledů hlasové hygieny. Tvrdým začátkem se vyznačuje například křik, kdy tón zprudka rozrazí hlasivkovou štěrbinu a následně si tak můžeme poškodit hlasivky. Dyšná tvorba tónu může být způsobena fyzickým nebo též psychickým stavem únavy nebo vyčerpáním, zároveň však může značit problémy s hlasivkami. Při tomto typu tvoření tónu je hlasivková štěrbina v neuzavřené poloze.⁹⁰

6.3.6 Hlasová cvičení – rozezpívání

Hlasová cvičení se orientují především k přípravě na samotný zpěv, ale slouží též ke zvýšení hlasových dispozic. Je důležité těmto cvičením věnovat dostatečný čas, protože za složitější pěvecký výkon můžeme brát v potaz i klasickou hodinu HV.⁹¹

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ MAJTNER, Jaroslav. *Hlasová výchova*. 2., nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 12.

⁹¹ SYNEK, Jaromír. *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 9-10.

Hlasová cvičení nebo též rozezpívání by mělo být součástí každé vyučovací hodiny HV před samotným zpěvem. Úkolem těchto cvičení je příprava svalstva (hlasivek) na pěvecký výkon.⁹²

Zároveň tak předejdeme zlovykům a špatnému nasazení tónu, ke kterému může docházet. Je tedy velmi důležité dbát na správnou průpravu.⁹³

6.4 Rytmizace

K rozvoji hudebního vnímání a hudebního vjemu velmi často napomáhá rytmizace.⁹⁴ Rytmizace je jednou z činností hudební výchovy. Tzv. Orffova metoda, která rozvíjí smysl pro rytmus, intonaci a hudebně pohybovou stránku a napomáhá tak fantazii a představivosti u žáků a rozvíjí jejich kreativitu a hudební vnímání, je velmi důležitá pro mateřské školy a žáky mladšího školního věku. Se smyslem pro rytmus se pojí vnímání rytmu a tempa (metra). Tyto pojmy bývají velmi často žáky zaměnitelné. V případě střídání přízvučných a nepřízvučných dob se jedná vždy o metrum. Rytmus je často spojován se slovy dané písni a je seskupen tak, aby odpovídal jednotlivým dobám metra. Nejmenší jednotkou, kterou v této oblasti můžeme rozlišit, jsou doby, které tvoří jeden takt, např. dvoučtvrt'ový, čtyřčtvrt'ový.⁹⁵

Žáky můžeme do rytmizace zapojit pomocí instrumentálních doprovodů hrou na vlastní tělo nebo s doprovodným použitím Orffova hudebního instrumentáře.⁹⁶

6.4.1 Orffovy hudební nástroje

Orffův hudební instrumentář je sbírka hudebních nástrojů, které jsou svým účelem a velikostí přizpůsobeny pro výuku v mateřských a základních školách. Jedná se o drobné hudební nástroje, které se pojí s rozvojem instrumentálních dovedností u dětí a žáků různých věkových kategorií. Tyto hudební nástroje jsou přizpůsobené dětem a žákům, jsou pro ně dobře ovladatelné a žáci je mohou kombinovat se zpěvem. Orffův hudební

---

⁹² KOUTSKÝ, Jaroslav. *Didaktika hudební výchovy na 1. stupni*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 43.

⁹³ SYNEK, Jaromír. *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 9-10

⁹⁴ KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň – zdroj dětské hudební kreativity. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica, s. 42.

⁹⁵ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 3., dopl. Ostrava: Montanex, 2010, s. 6-7.

⁹⁶ SYNEK, Jaromír. *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 47.

instrumentář tvoří tři typy hudebních nástrojů: rytmické, melodické a rytmicko-melodické, které mohou být doplňovány nástroji dechovými (např. harmonikou).⁹⁷

Učitelé tyto drobné nástroje mohou doprovázet na své hudební nástroje klávesové, drnkací, smyčcové, dechové a další.^{98 99}

Nástroje, jež jsou vhodné na tvoření rytmu, jsou např. dřevěný blok plochý a rourový, hůlky – dřívka, drhlo, tamburína, činely a činelky, rumba koule, chřestítka, kastaněty, triangel, rolničky, zvonky, bubínek.¹⁰⁰

Mezi nástroje tvořící melodii patří např. zvonkohra, metalofon a xylofon. Nástroji tvořící rytmus i melodii jsou tympány, kytara nebo klavír.¹⁰¹

---

⁹⁷ LASEVIČOVÁ, Jarmila. *Didaktika hudební výchovy pro učitele primárního vzdělávání: distanční text*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2004, s. 89.

⁹⁸ SYNEK, Jaromír. *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 47.

⁹⁹ KOUTSKÝ, Jaroslav. *Didaktika hudební výchovy na 1. stupni*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 133-137.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 27–31.

¹⁰¹ SYNEK, Jaromír. *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, s. 48-49.

7. Zahraniční a tuzemské výzkumy vztahující se k hudebním žánrům a lidové písni

V této kapitole se budeme věnovat zahraničním, ale i tuzemským výzkumům, které byly zaměřené na hudební preference a dopad hudby na různé věkové kategorie dětí.

7.1 Tuzemské výzkumy

V této podkapitole se zaměříme na výzkumy provedené v České republice, které se vztahují k tematice diplomové práce.

7.1.1 Výzkum folkloru na Rosicku a Oslavansku

Výzkum uskutečnil Ústav pro etnografii a folkloristiku, jehož úkoly byly sběr a studium folkloru v oblasti Rosicka a Oslavanska. Výzkum měl za cíl přispět k poznání (dělnického) folkloru v průmyslové oblasti v okolí Brna a zároveň měl být přípravou k výzkumu dělnického folkloru v dalších moravských oblastech.

Sběr folkloru v průmyslové oblasti Rosicka a Oslavanska byl zaměřen na žánry folkloru u rozdílných vrstev (horníci, dělníci, rolníci, řemeslníci). V první řadě se sběr soustředil na folklor dělnický. Ve výzkumu se potvrdil vysoký dopad dělnického folkloru na obyvatele tohoto kraje a především na rozvoj dělnické třídy od počátku 19. století. Současně byl prováděn výzkum brněnským pracovištěm ÚEF na Rosicku a Oslavansku (etnografický a historický výzkum). Pracovníci etnografického a folkloristického výzkumu byli v kontaktu, takže pro folkloristický výzkum byly vytvořeny příhodné podmínky. Sběratelská práce tohoto výzkumu byly zahájeny v srpnu 1953 v Nové Vsi, Řeznovicích, Alexovicích a Letkovicích. Dále sběr pokračoval ve střední oblasti v obcích Zbýšov, Padochov, Neslovice, Kratochvílky a Ketkovice.

Sběr byl zaměřen na celkové zjišťování folklorního repertoáru a na speciální výzkum písní, neboť pracovníci ústavu měli ze své dřívější činnosti nejvíce zkušeností právě v oboru písně. Jižní část této oblasti byla vybrána především proto, že známý moravský sběratel Hynek Bim zapsal několik set písní a dalšího folklorního materiálu právě z této oblasti. V roce 1954 se sbíral zejména prozaický folklor v Oslavanech, Padochově a Zbýšově, byly tak doplněny zápisy z míst sběru v předešlém roce 1953.

Zároveň byl zahájen výzkum dětského folkloru v celé oblasti Rosicka a Oslavanska. Ve Zbýšově se uskutečnil speciální sběr písní, který měl rozšířit a prohloubit výsledky z předchozího roku a podat ucelený obraz sbírky této typicky hornické obce. V roce 1955 se začalo sbírat v dalších obcích střední a severní části oblasti (Babice, Zastávka, Říčany, Říčky, Ostrovačice, Příbram) a byly provedeny doplňovací a speciální sběry u zpěváků a v obcích, kde se sbíralo již v minulých letech (Řeznovice, Němčice, Ivančice, Alexovice, Nová Ves, Kratochvílka). Na přelomu roku 1956 a 1957 se počítalo s rozšířením výzkumu na zbytek oblastí a se zaměřením na speciální sběr, zápis a rozšíření dělnických písní. V roce 1955 byly na základě materiálů sesbíraných v předchozích letech vypracovány dotazníky se soupisem všech písní a prozaických děl dělnického folkloru. Dotazník sloužil jako pomůcka pro sběratele, protože na základě soupisu písní a prozaických materiálů si zpěváci a vypravěči snáze vzpomněli na písně a vyprávění, které znají, a sběratel měl tak pevnou oporu, aby kladl svým informátorům cílevědomé otázky. Výsledkem výzkumu bylo sesbírání nespočet rukopisů a osobních sbírek.

Zapsané písně byly ukládány podle sbírek jednotlivých zapisovatelů. Prozaické texty a folklorní materiál byly archivovány podle žánrů nebo podle obce. Tímto způsobem byly uspořádány také hornické a dělnické písně. Ve výzkumu byl největší zájem o uložení písňových zápisů na Rosicku a Oslavansku. Způsob ukládání zápisů byl velmi užitečný a obsahoval tak nyní sbírky prozaického a dětského folkloru.

Písňová sbírka z období 1953–1955 shromáždila kolem 700 písní. Když do této sbírky zahrneme i sbírky zápisů Hynka Bíma, bude v archívu ústavu kolem 1000 písní z Rosicka a Oslavanska. Část sbírky (celkem na 120 zápisů) jsou dělnické písně, prózy bylo sesbíráno na 500 zápisů.¹⁰²

7.1.2 Výzkum hudebních preferencí mládeže

V polovině 80. let 20. století provedl S. L. Katajev dva výzkumy. V roce 1984 se jednalo o výzkum probíhající v záporožském hi-fi klubu.

Složení respondentů: 44 % dělníků, 31 % studentů, 25 % zaměstnanců. Věk respondentů: 17 % dotázaných bylo ve věku 19 let, 31 % ve věku 20-24 let, 27 % ve věku 25-29 let, 19 % ve věku 30-34 let a 6 % bylo starších 34 let. Byla položena výzkumná otázka: „Jaká

---

¹⁰² SIROVÁTKA, Oldřich. K výzkumu folkloru na Rosicko - Oslavansku. In: *Český Lid*, vol. 42, no. 6, 1955, pp. 257–61. [online]. [cit. 18. 4. 2022]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/42697923>.

hudební díla jakých žánrů preferujete?" Šlo o formu otevřeného dotazu (bez předepsaných variant odpovědí). Z výsledků byla získána vysoká preference rockové hudby, o kterou se zajímalo 75 % dotázaných. Disco stylu holdovalo 32 %, populární hudbě 15 %, symfonické 12 % a jazzu necelých 10 %. Určité rozdíly v hudebních preferencích se projevily podle sociální příslušnosti dotázaných.

Hudební preference mladých dělníků a studentů byla velmi podobná. Preference dělníků se výrazně lišila. Katajev upozornil na to, že čím je úroveň vzdělání respondentů vyšší, tím je mezi nimi více fanoušků jazzu a jazzrocku. Čím je naopak nižší, tím spíše dávají přednost discu. Čím jsou respondenti mladší, tím častěji preferují hard rock.

Druhé šetření uskutečnil S. L. Katajev v roce 1985 u studentů prvního ročníku Záporožského průmyslového institutu. Náhodným výběrem položil čtvrtině z nich otázku: „Jaký hudební žánr byste chtěli poslouchat ve volném čase?“ Studenti mohli označit maximálně dvě odpovědi z osmi nabízených možností: 1. vážná hudba, 2. domácí populární hudba, 3. zahraniční populární hudba, 4. domácí rock, 5. zahraniční rock, 6. jazz, 7. lidová hudba a 8. písně písničkářů.

Výsledkem byla preference domácí rockové hudby. Rozdíl preferencí se týkal pohlaví respondentů: rockovou hudbu preferovalo 90 % studentů, ale studentek pouze 24 %. Velká část studentů preferovala poslech rockové hudby (74 %), ale zároveň poslech vážné hudby. Zajímavým výsledkem byla preference dívek, které tíhly spíše k hudbě tradiční. Nejvíce byla zastoupena domácí i zahraniční populární hudba, stejně jako vážná hudba a tvorba písničkářů.¹⁰³

7.1.3 Lidová píseň v hudební výchově na základních a středních školách v České republice

Velmi stěžejním byl pro mou diplomovou práci výzkum provedený v roce 2019 Masarykovou univerzitou v Brně. Výsledkem tohoto výzkumu byl výzkumný projekt MUNI/A/1423/2018, který byl vytvořen akademickými pracovníky a studenty

---

¹⁰³ FORET, Miroslav. Výzkumy hudebních preferencí mládeže. In: *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*, vol. 23, no. 2, 1987, pp. 187–91. [online]. [cit. 18. 4. 2022]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41130230>.

doktorandského studijního programu Katedry hudební výchovy na Pedagogické fakultě MU v Brně.

Hlavním výzkumným předmětem byla problematika aplikace lidové hudby do školního vzdělávání, kde bylo hlavním cílem získat základní informace o současném stavu začleňování hudebně-folklorního tématu do výuky. Dotazník byl elektronicky rozeslán na bezmála 6 000 základních škol, gymnázií a jiných středních škol po celé České republice. Návratnost dotazníku byla velmi malá (pouze 10 %), výzkumníci vyhodnotili výsledky pouze od 579 učitelů.

Cílem tohoto výzkumu bylo zkoumání současného trendu uplatňování lidové hudby v HV na základních školách, gymnáziích a středních školách v České republice.

Výzkum byl zaměřen na využití lidové hudby ve výuce a vztah učitelů HV k lidové hudbě.¹⁰⁴ Komplexním dotazníkovým šetřením tak byly získány výsledky vzdělanosti učitelů, délka pedagogické praxe, kombinace aprobací učitelů, hudební aktivnost a pro mě především zastoupení hudebních žánrů ve výuce. Z toho průzkumu vyplynulo, že učitelé nejvíce ve své výuce využívají populární hudbu, na 2. místě s rozdílem pár desetin byla lidová hudba. Na 3. příčku byla zvolena vážná hudba a na 4. hudba jazzová. V rámci otázky „Jaké činnosti nejvíce využívají ve své výuce“ většina dotázaných uvedla poslechové činnosti. Na 2. pozici byl nejvíce zastoupen výklad. Pozici 3. obsadil instrumentální doprovod a na 4. příče se objevil samotný zpěv písni. Dále byla většina otázek směřována především na konkrétní činnosti v jednotlivých hudebních žánrech. Zároveň zde byla prozkoumána kvalita učebních pomůcek pro lidovou hudbu.

7.2 Zahraniční výzkumy

V této podkapitole se zaměříme na výzkumy ze zahraničního prostředí, konkrétně ze Spojených států amerických, které byly zaměřené na vzdělávání a lidovou píseň.

---

¹⁰⁴ KUČEROVÁ, Judita. *Lidová píseň v hudební výchově na základních a středních školách v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. [online]. [cit. 18. 4. 2022]. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/book?id=1625>.

7.2.1 Účinky pedagogického přístupu, práce s textem i bez textu, vývoj hudebního nadání u výkonů písní mateřské školy a studentů 1. ročníku

(ZŠ Effects of Pedagogical Approach, Presence/Absence of Text, and Developmental Music Aptitude on the Song Performance Accuracy of Kindergarten and First-Grade Students)

Výzkum byl zaměřen na účinnost pedagogických postupů při nácvičení tradiční lidové písně. Byly porovnávány dva postupy nácvičení písní: metoda celistvého nácvičení písně (tzv. holistic) proti metodě postupného fázování (tzn. echo-fráze), zároveň zde byla porovnávána skutečnost, jakou přítomnost nebo nepřítomnost hraje absence textu při nácvičení a vývojová hudební zdatnost u žáků. Studie se zúčastnilo celkem 112 žáků ze čtyř mateřských škol a čtyř tříd 1. stupně ZŠ z oblasti severního Connecticutu.

Byly vybrány dvě tradiční lidové písně („Let Us Chase the Squirrel“ a „All Around the Buttercup“). Tyto písně byly interpretovány žákům prostřednictvím jednoho ze čtyř náhodně přidělených postupů: 1. holistic s textem, 2. holistic bez textu, 3. echo-fráze s textem, 4. echo-fráze bez textu.

Výsledky analýzy ukázaly, že nejlépe dopadli studenti, kteří se naučili píseň s textem a s použitím metody echo v případě 1. písně, ale neplatilo to pro druhou píseň.

U studentů s nízkými hudebními schopnostmi byl pozorován trend k přesnější interpretaci písní naučených echo-frázovým postupem.¹⁰⁵

Závěr výzkumu: Účinnost pedagogického postupu a podmínky práce s textem závisí na písni, která má být nacvičována. Závisí na tom, jaká specifika píseň má a zároveň i na náročnosti textu a rytmu.

7.2.2 Zkušenosti s hudbou v učebně u dětí ze základní školy v USA: Analýza longitudinální studie předškolního věku z let 1998-1999

(Classroom Music Experiences of U. S. Elementary School Children: An Analysis of the Early Childhood Longitudinal Study of 1998-1999)

---

¹⁰⁵ GAULT, Brent. Effects of Pedagogical Approach, Presence/Absence of Text, and Developmental Music Aptitude on the Song Performance Accuracy of Kindergarten and First-Grade Students. In: *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, no. 152, 2002, pp. 54–63. [online]. [cit. 18. 4. 2022]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40319126>.

Cílem této studie bylo zjistit, jaké hudební zážitky zažívají děti na základní škole ve Spojených státech v prostředí akademické učebny. Studií byla získána data z prostředí mateřské školy od předškolních dětí z let 1998-1999, která sledovala své žáky po dobu několika let až do 2. stupně ZŠ (do osmého ročníku) v letech 2006–2007, kdy proběhla poslední vlna sběru dat.

Studie byla prováděna pod záštitou amerického ministerstva školství institucemi Pedagogické vědy a Národního střediska pro statistiku vzdělávání. Původními respondenty bylo 21 260 dětí z více než 1 200 veřejných a soukromých institucí po celých Spojených státech. Výsledky studie byly určeny k získání odhadů v populaci o jejím vztahu k hudbě.

Byla určena škála respondentů: (a) frekvence a doba, jakým způsobem děti dostávaly hudební interakci, (b) frekvence, kterou byla hudba používána k výuce matematiky a (c) procento dětí, které dostávají formální hudební výchovu mimo školu. U žáků byl analyzován faktor biologický (pohlaví), socioekonomický status (SES) a rasa. Byly shledány rozdílné výsledky mezi dětmi na základě biologických funkcí, socioekonomického statusu a rasy.

Celkově měli žáci evropského původu z předměstí s vysokou úrovní SES tendenci přijímat výrazně více hudebních zážitků než studenti afroamerického původu z městských a venkovských prostředí s nízkým SES.

Výsledky hudebnosti byly porovnány s biologickým faktorem, SES a rasou. Bylo zjištěno, že většina dětí se účastnila hudebních aktivit jednou až dvakrát týdně. Závěr studie vyhodnotil, že faktory a lokalita mají vliv na zájem o hudební dění.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ MIKSZA, Peter, and Brent M. GAULT. Classroom Music Experiences of U. S. Elementary School Children: An Analysis of the Early Childhood Longitudinal Study of 1998-1999. In: *Journal of Research in Music Education*, vol. 62, no. 1, 2014, pp. 4–17. [online]. [cit. 18. 4. 2022]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/43900228>.

PRAKTICKÁ ČÁST

V první části se setkáme s dotazníkovým šetřením, které vyhodnocuje zastoupení hudebních žánrů na základních školách na Brněnsku, dále se zde zabývá otázkou hudebnosti učitelů a zároveň vybaveností škol. Dotazník zkoumá také preferenci hudebních činností, znalosti lidových písní, moravských lidových písní a lokálních písní z Brněnska. V neposlední řadě dotazník zjišťuje, jaký je zájem o metodický materiál z této oblasti a zda by byl zájem o jeho včlenění nejen do hodin HV na 1. stupni ZŠ. Na základě uvedených dat tuzemských a zahraničních výzkumů z předešlých let, které zkoumaly zastoupení hudebních žánrů u různých věkových skupin v průběhu minulých let, jsem tento dotazník sestavila tak, aby rozkryl a globálně zhodnotil situaci v HV na 1. stupni ZŠ na Brněnsku.

V teoretické části jsem na základě odborné literatury přiblížila lidovou píseň a její aspekty v rámci vývojových zvláštností žáka na 1. stupni ZŠ. Zároveň jsem zde uvedla, jakým způsobem je lidová píseň včleněna do RVP ZV, a v neposlední řadě konkretizovala regionální zvláštnosti a pestrost lidové hudby v oblasti Brněnska. Dále jsem popsala důležité složky hlasové výchovy a metodiku, kterou konkretizuji v praktické části práce v metodických listech.

8. Výzkumné šetření zaměřené na využití lidové písně z Brněnska v HV na 1. stupni ZŠ

Jako metodu sběru dat jsem zvolila kvantitativní výzkumné šetření pomocí dotazníku, které se uskutečnilo v oblasti Brněnska na 1. stupni ZŠ.

Dotazník, který jsem pro výzkumné šetření použila, je polostrukturovaný, vychází z otázek otevřených i uzavřených. Dotazník obsahuje celkem 15 otázek, které se zaměřují na lokalitu respondentů, hudební zdatnost, preferenci výběru činností v HV na 1. stupni ZŠ, preferenci hudebního žánru učitele, ale i žáka a dále též na zařazení lidové písně v rámci mezipředmětových vztahů, lokálnost či regionální prvek a otázku, zda by učitelé na 1. stupni ZŠ jeví zájem o metodické listy z lokality Brna a zařadili je nejen do hodin HV. Při tvorbě dotazníku jsem se inspirovala výše zmíněným výzkumem Masarykovy univerzity, který byl zaměřen na postavení lidové písně v HV na základních školách, gymnáziích a středních školách v České republice.

Ve svém dotazníkovém šetření jsem některé otázky více konkretizovala a zároveň vytvořila nové tak, aby otázky naplňovaly cíl mé diplomové práce.

8.1 Hypotézy výzkumu

Na základě prostudování odborné literatury a seznámení se s tuzemskými i zahraničními výzkumy jsem sestavila následující výzkumné otázky:

1. Do jaké míry učitelé hudební výchovy na 1. stupni ZŠ (v oblasti Brněnska) začleňují lidovou píseň do výuky?

2. Do jaké míry učitelé hudební výchovy na 1. stupni ZŠ (z oblasti Brněnska) vybírají lidové písně s ohledem na její lokálnost, rodiště, lokalitu a regionální prvek?

Dílní hypotézy

- 1) Jakou roli hraje hudební zdatnost učitelů při výběru hudebního žánru?
- 2) Jakou roli při výběru písní hraje hudební preference třídy?
- 3) Jakou hudební činnost učitele na 1. stupni v hodinách HV nejčastěji využívají?

Výhodou dotazníku byla možnost oslovit velké množství škol prostřednictvím odboru školství Magistrátu města Brna z jednotlivých spádových brněnských základních

škol. Do výzkumného šetření se nakonec zapojilo velké množství účastníků především z užšího Brněnska.

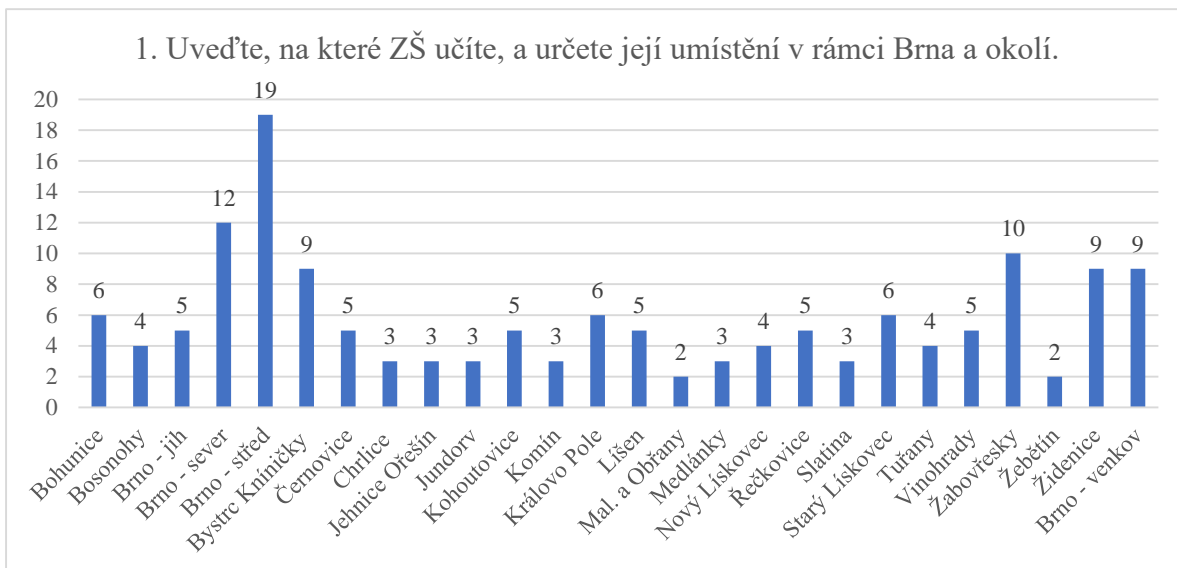
8.2 Časové rozvržení výzkumu

Časové rozvržení výzkumu bylo stanoveno následovně: listopad – prosinec 2021 (příprava dotazníků a výzkumných otázek), únor – březen 2022 (rozeslání dotazníků na ZŠ, část dotazníků v papírové formě na jednotlivé ZŠ po Brně; větší část a šíření dotazníků proběhla elektronicky prostřednictvím dotazníkové služby netquest.cz), březen – duben 2022 (vyhodnocení dotazníků). Kompletně vyplněné dotazníky jsem získala celkem od 150 respondentů z oblasti Brněnska.

8.3 Analýza dat z dotazníku

Dotazníkového průzkumu se zúčastnilo 150 respondentů z řad učitelů na 1. stupni ZŠ z Brněnska. Včetně nekompletně vyplněných dotazníků byla návratnost od 163 respondentů z celkového počtu návštěv 546. Míra vyplnění dotazníků je tedy 27,47 %.

Výzkumné šetření absolvovalo celkem 70 základních škol. Z grafického znázornění (viz Graf 1) vyplývá početní zastoupení respondentů z jednotlivých městských částí. Největší zastoupení má městská část Brno-střed a Brno-sever. Seznam spádových škol pro jednotlivé městské části naleznete v Příloze 1. Školy z oblasti širšího Brněnska, tedy Brno-venkov a alternativní školy, které se do výzkumu zapojily, najdete v Příloze 2. Podrobný seznam zastoupených základních škol seřazených podle číselného vyplnění dotazníku naleznete v Příloze 3. Zároveň je zde vždy uvedena poloha v rámci města Brna.

Graf 1. Složení respondentů podle městských částí města Brna

Celkem: 150 respondentů

Z grafického znázornění vyplývá největší početní zastoupení z městské části Brno-střed, která zároveň čítá největší počet základních škol.

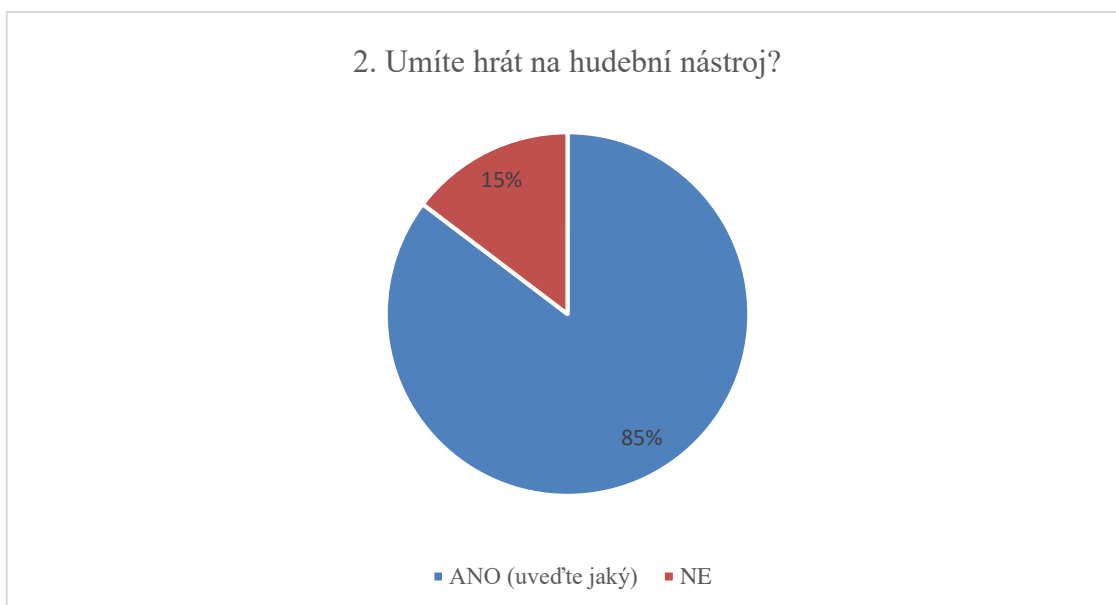
2. Umíte hrát na hudební nástroj?		
	<i>Odpověď</i>	<i>Odpovědi</i>
1)	ANO (uved'te jaký)	128
2)	NE	22

Tabulka 1. Hudebnost učitelů na 1. stupni ZŠ

Na 2. dotazovanou otázku, zda jako učitel hudební výchovy na 1. stupni ZŠ umíte hrát na hudební nástroj, odpovědělo celkem 128 respondentů (85 %) ano. Pouze 22 dotazovaných (15 %) učitelů se vyjádřilo, že na žádný hudební nástroj hrát neumí (viz Tabulka 2).

Grafické znázornění vyplývá z Grafu 2.

2. Umíte hrát na hudební nástroj?

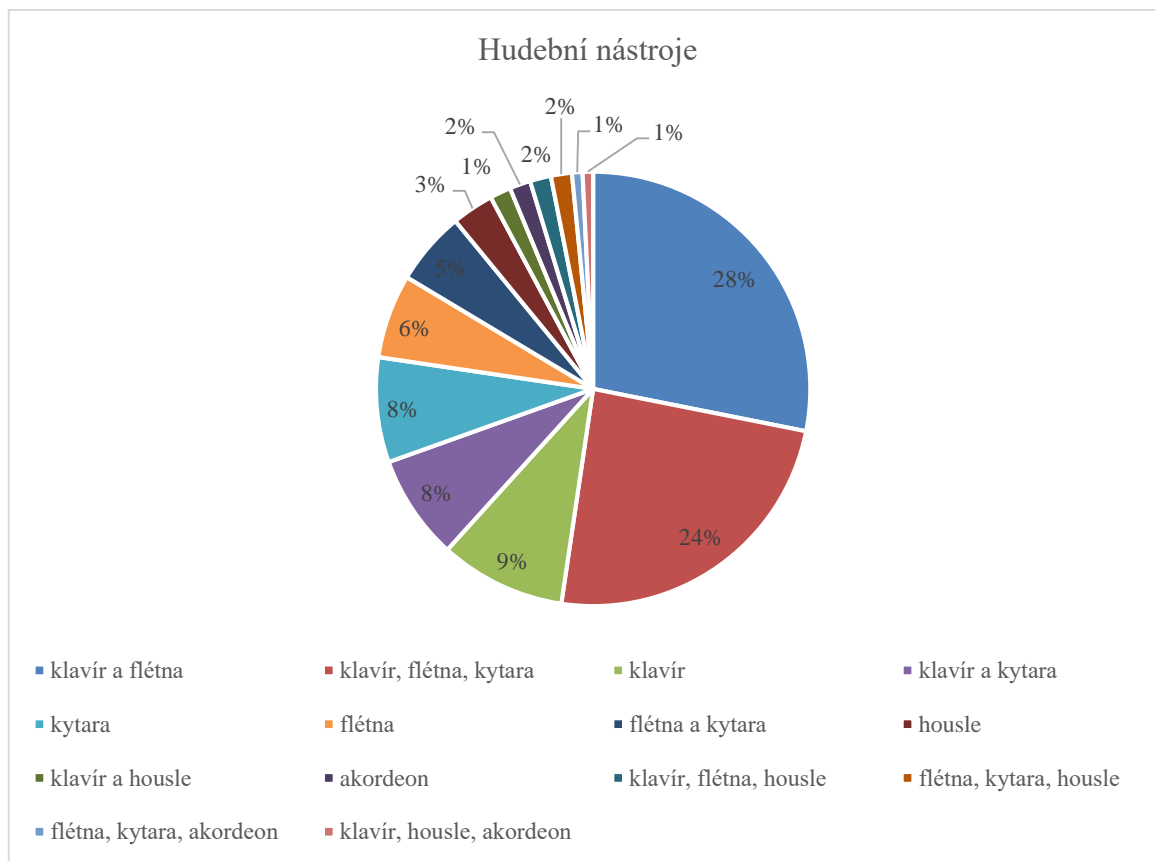
Graf 2. Nástrojová zdatnost učitelů HV

Z 85 % dotazovaných, kteří uvedli, že hrají na hudební nástroj, je největší početní zastoupení učitelů hrajících na klavír, flétnu a kytaru. Další hudební nástroje a početní zastoupení naleznete v následující Tabulce 2 a Grafu 3.

<i>Odpověď'</i>	<i>odpovědi</i>
klavír a flétna	36
klavír, flétna, kytara	31
klavír	12
klavír a kytara	10
kytara	10
flétna	8
flétna a kytara	7
housle	4
klavír a housle	2
akordeon	2
klavír, flétna, housle	2
flétna, kytara, housle	2
flétna, kytara, akordeon	1
klavír, housle, akordeon	1

Tabulka 2. Zastoupení hudebních nástrojů

Z Tabulky 2 vyplývá, že největší zastoupení a hudební zdatnost učitelů je ve hře na klavír a flétnu, velká část učitelů k těmto dvěma hudebním nástrojům dále připojuje ještě hru na kytaru. V následujícím Grafu 3 naleznete procentuální zastoupení dotazovaných ve hře na hudební nástroj.

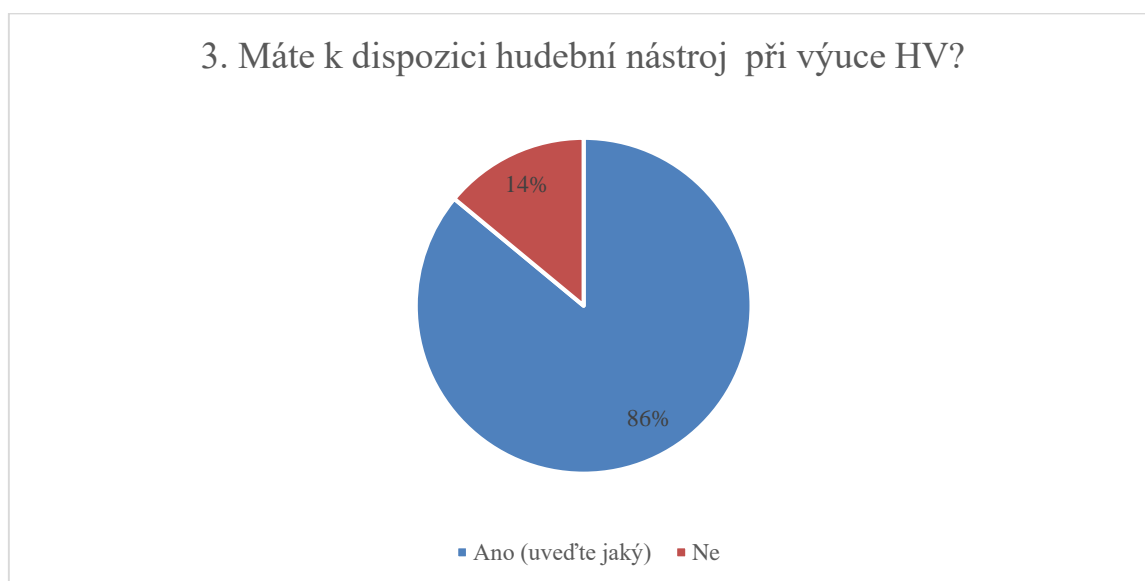
Graf 3. Hudebnost učitelů na 1. stupni ZŠ

3. Máte k dispozici hudební nástroje při výuce HV?		
	<i>Odpověď</i>	<i>Odpovědi</i>
1)	Ano (uved'te jaký)	129
2)	Ne	21

Tabulka 3. Hudební nástroje ve výuce HV

Velmi podobné početní zastoupení se objevilo v otázce číslo 3. U dotazovaných jsem zjišťovala, jaká je nástrojová vybavenost tříd při výuce HV na 1. stupni ZŠ. Celkem 129 dotazovaných odpovědělo, že ve výuce má k dispozici hudební nástroje. Pouze 21 dotazovaných učitelů uvedlo, že tuto možnost nemá (viz Tabulka 3). Výsledek je tedy téměř shodný s přechodí otázkou, odlišuje se tak pouze jedním hlasem (1 %). Hudební zdatnost učitelů je tedy velmi důležitá, jelikož dle výsledků, které jsem získala, hraje poté důležitou roli při použití hudebních nástrojů v hodinách HV na 1. stupni ZŠ (viz Graf 4). Zároveň z dotazované otázky vyplývá, že hudební možnosti a uplatnění hudebních

nástrojů a s ní spojená vybavenost na 1. stupni ZŠ je velmi vysoká a učitelé tak velmi častou mohou své žáky doprovázet na hudební nástroj.

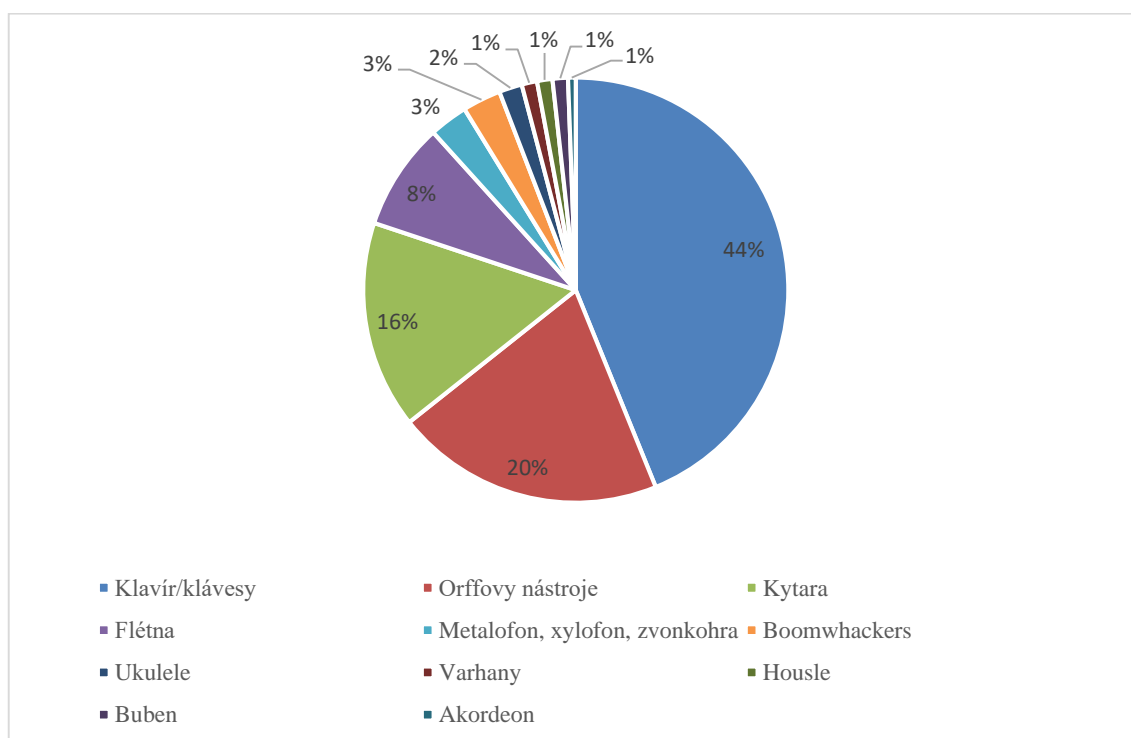

Graf 4. Nástrojová vybavenost ve výuce HV

Ze 129 respondentů, kteří na 3. otázku odpověděli kladně, mají učitelé HV na 1. stupni ZŠ k dispozici nejčastěji nástroje úderné (klavír/klávesy), odpověď byla zaznamenána celkem 75 hlasy. Na 2. místě jsou nejčastěji k dispozici Orffovy hudební nástroje a uvedlo je 35 dotázaných. Jako 3. nejčastěji zastoupený nástroj byla učiteli uvedena kytara (27 hlasů). Výsledky a početní zastoupení jednotlivých hudebních nástrojů naleznete v Tabulce 4. Procentuální zastoupení naleznete v grafickém znázornění (viz Graf 5). Nejčastěji byla respondenty uváděna kombinace nástrojů klavír – flétna nebo klavír a Orffovy hudební nástroje. Zároveň se zde objevovaly odpovědi, kde učitelé rozlišovali, které nástroje si nosí jako své vlastní a kterými je vybavuje škola. Kytara byla téměř ve všech případech vyhodnocena jako vlastní hudební nástroj, který si učitelé nosí do vlastních hodin HV. Naopak klavír či klávesy byly samozřejmě uváděny jako vybavení školy.

<i>Odpověď</i>	<i>Odpovědi</i>
Klavír/klávesy	75
Orffovy hudební nástroje (rytmické)	35
Kytara	27
Flétna	14
Melodické nástroje (metalofon, xylofon, zvonkohra)	5
Boomwhackers	5
Ukulele	3
Varhany	2
Housle	2
Buben	2
Akordeon	1

Tabulka 4. Nástroje ve výuce HV na 1. stupni ZŠ

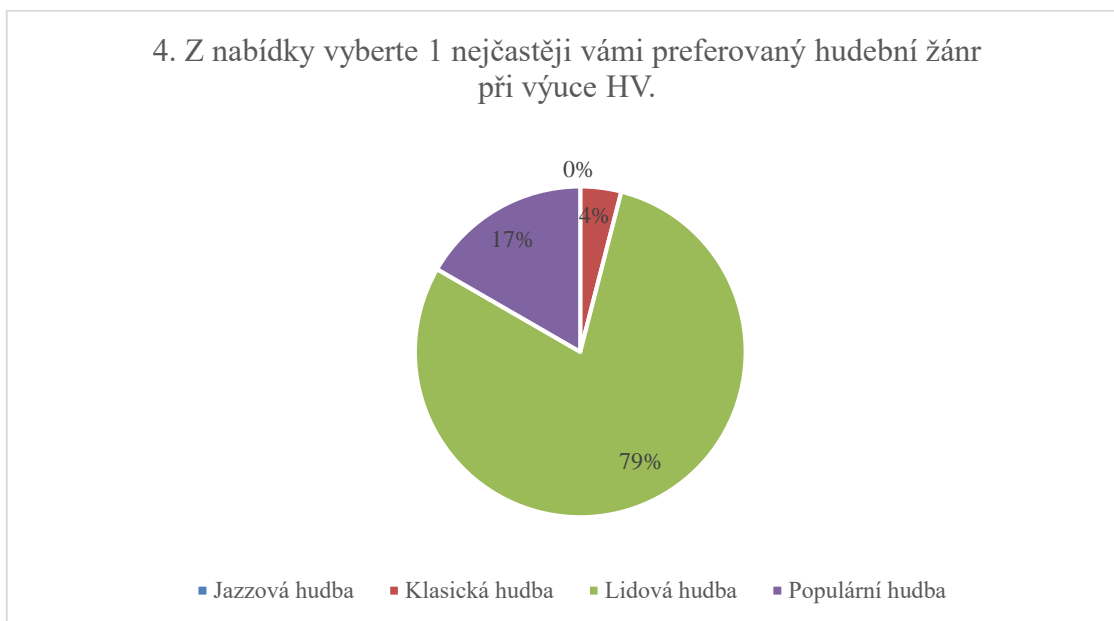

Graf 5. Procentuální znázornění hudebních nástrojů ve výuce HV na 1. stupni ZŠ

4. Z nabídky vyberte 1 nejčastěji vámi užívaný hudební žánr při výuce HV.		
<i>Výběr hudebních žánrů</i>		<i>Odpovědi</i>
1)	Jazzová hudba	0
2)	Klasická hudba	6
3)	Lidová hudba	119
4)	Populární hudba	25

Tabulka 5. Zastoupení hudebních žánrů

V pořadí 4. dotazovaná otázka zjišťovala nejvíce zastoupený hudební žánr ve výuce HV na 1. stupni ZŠ. Celkem 119 respondentů za nejvíce využívaný hudební žánr uvedlo lidovou hudbu (79 %). Na 2. místě byla zastoupena populární hudba s 25 hlasy (17 %), klasickou hudbu zvolilo pouze 6 dotázaných (4 %). Naopak jazzovou hudbu žádný z respondentů z řad učitelů na 1. stupni ZŠ neoznačil. Pro větší přehlednost jsem výsledky zaznamenala do Tabulky 5 a Grafu 6.

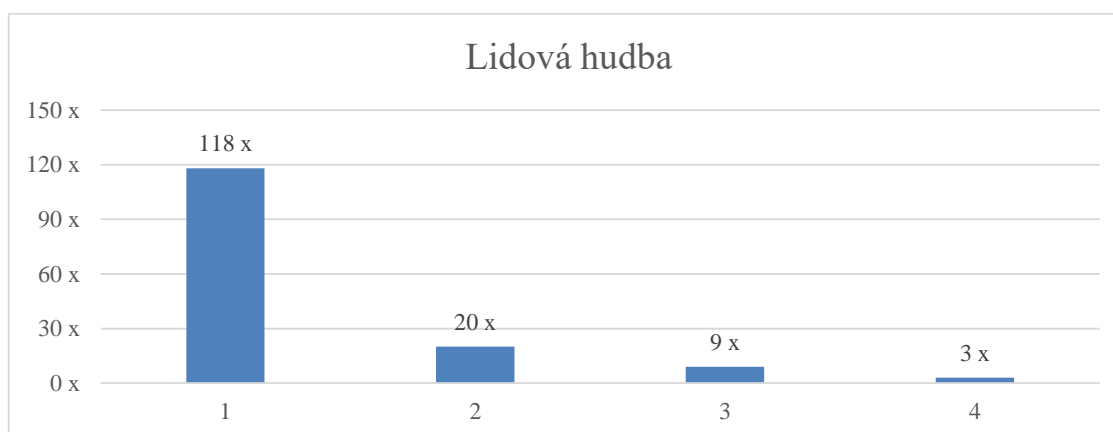

Graf 6. Míra zastoupení hudebního žánru

5. Seřad'te hudební žánry od nejvíce používaného po nejméně používaný ve výuce HV.		
	<i>Odpověď</i>	<i>Průměrná pozice</i>
1)	Lidová hudba	1,31
2)	Populární hudba	2,09
3)	Klasická hudba	2,85
4)	Jazzová hudba	3,75

Tabulka 6. Nejvíce používaný hudební žánr

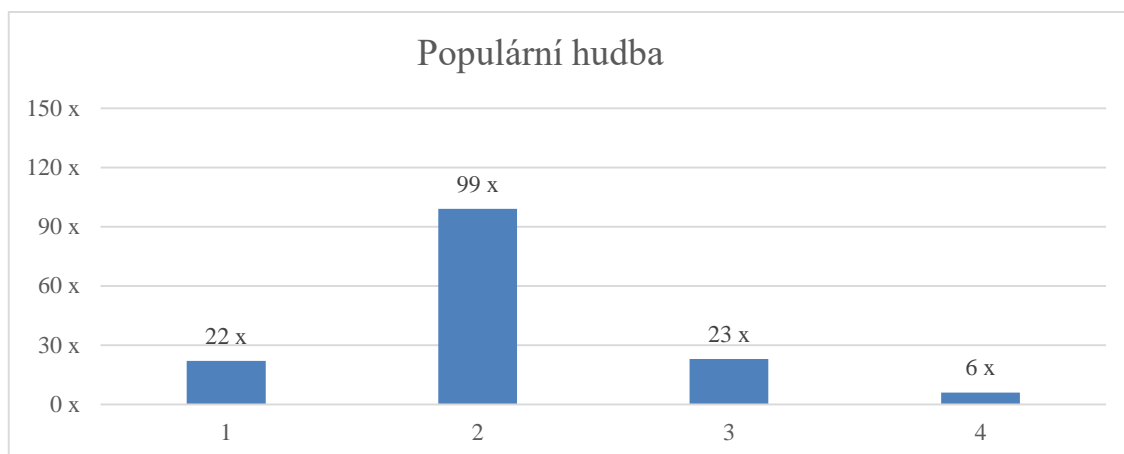
U 5. otázky měli respondenti seřadit uvedené hudební žánry od nejvíce používaného po ten nejméně užívaný ve výuce HV na 1. stupni ZŠ. Z dotazníkového průzkumu vyplývá, že nejčastěji využívaným hudebním žánrem je lidová hudba. Jako 2. byla nejvíce označována hudba populární, 3. pozici obsadila hudba klasická a na 4. pozici byla nejčastěji dosazována hudba jazzová. Průměrnou pozici hudebního žánru naleznete v Tabulce 6.

Graf 7. Zastoupení lidové hudby

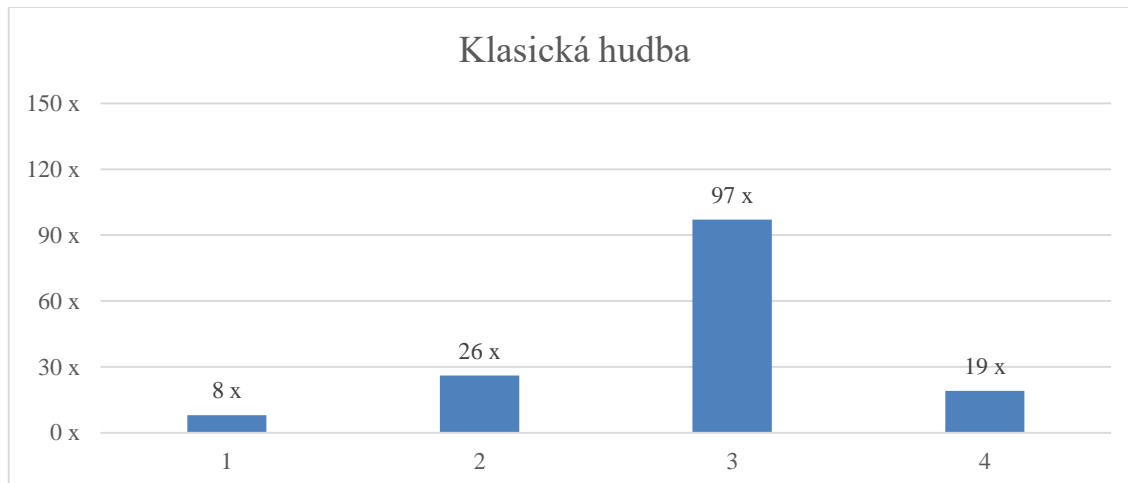
Lidovou hudbu na 1. pozici označila většina dotázaných učitelů – celkem 79 % dotázaných. Na 2. pozici lidovou hudbu označilo celkem 13 % respondentů. V případě 3. příčky byla lidová hudba označena 6 % dotázaných a pouze 2 % učitelů lidovou hudbu zařadilo až na 4. pozici. Lidové hudba je tedy u většiny respondentů na 1. příčce. Početní zastoupení respondentů naleznete v Grafu 7. Lidová hudba je tedy téměř jednoznačně pro většinu učitelů na 1. stupni ZŠ nejdůležitější a nejvíce ji tak využívají ve svých hodinách HV na 1. stupni ZŠ na Brněnsku.

Graf 8. Zastoupení populární hudby

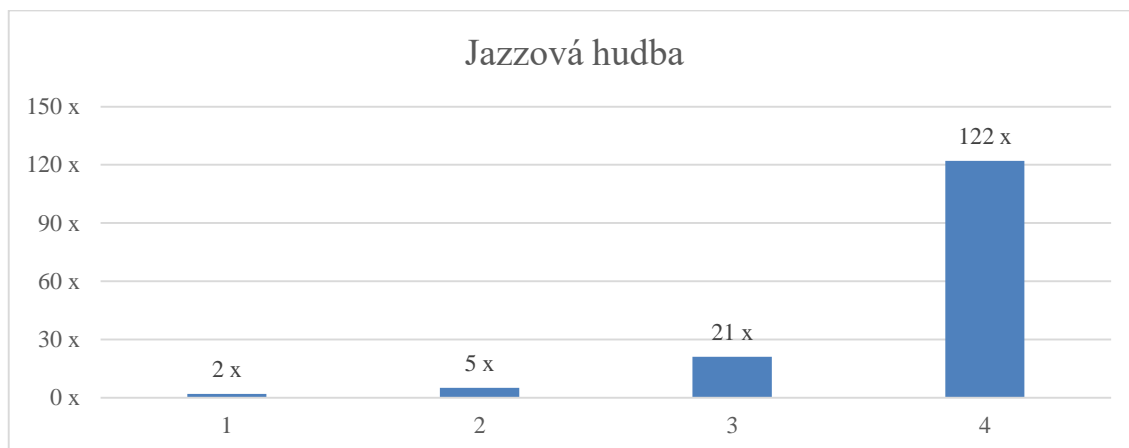
Populární hudba z pohledu začlenění do hodin HV byla na 1. pozici uvedena celkem 15 % dotázaných. Nejvíce zastoupená byla populární hudba na 2. pozici celkem 66 % učitelů, zvolila ji tak více než polovina. Na 3. pozici se populární hudba objevila zhruba stejně jako na 1. pozici, uvedlo ji zde celkem 14 % respondentů. Nejméně zastoupena byla populární hudba na 4. pozici pouze 4 %. Počet respondentů u každé pozice naleznete v Grafu 8.

Graf 9. Zastoupení klasické hudby

Klasická hudba byla z pohledu dotázaných učitelů na 1. příčce zvolena nejméně, a to pouze 5 % dotázaných učitelů. Na 2. příčce byla označena celkem 17 %. Největší početní zastoupení měla klasická hudba na 3. příčce, zařadilo ji tak na 3. pozici celkem 65 % dotázaných, tedy více než polovina učitelů. Na 4. pozici ji zvolil podobný počet účastníků

jako na 2. pozici, a to celkem 13 % účastníků výzkumu. Počet respondentů u každé pozice naleznete v Grafu 9.

Graf 10. Zastoupení jazzové hudby

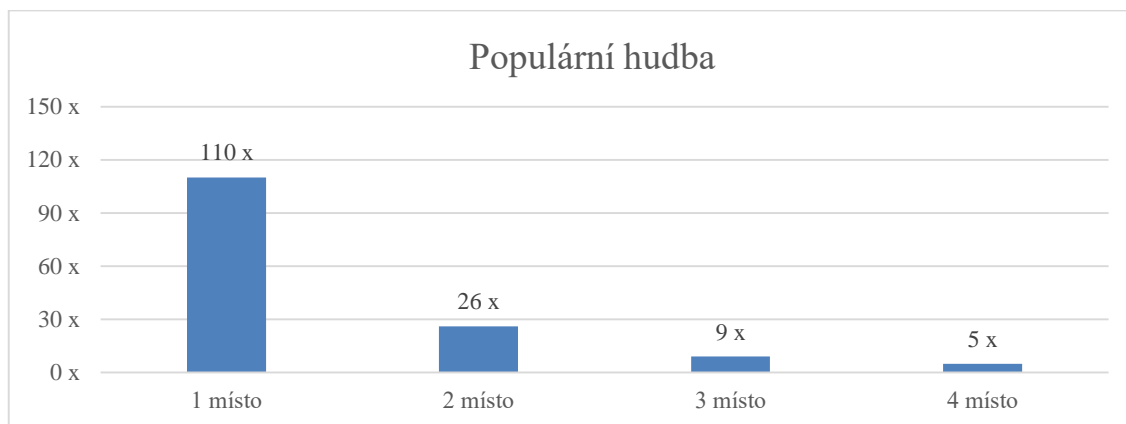
Jazzová hudba byla nejméně často zvolena na 1. pozici – uvedlo ji tak pouze 1 % dotázaných respondentů. Na 2. pozici ji opět zařadilo velmi malé zastoupení respondentů – pouze 3 % dotázaných. Na 3. pozici byla zvolena 14 % učitelů, nejvíce byla zastoupena na 4. pozici a uvedla ji tak většina – celkem 81 % učitelů. Počet zastoupených respondentů u každé kategorie naleznete v Grafu 10.

6. Seřad'te hudební žánry od nejvíce po nejméně preferované žáky ve výuce HV.		
	<i>Odpověď</i>	<i>Průměrná pozice</i>
1)	Populární hudba	1,39
2)	Lidová hudba	1,97
3)	Klasická hudba	3,09
4)	Jazzová hudba	3,55

Tabulka 7. Hudební preference žáků

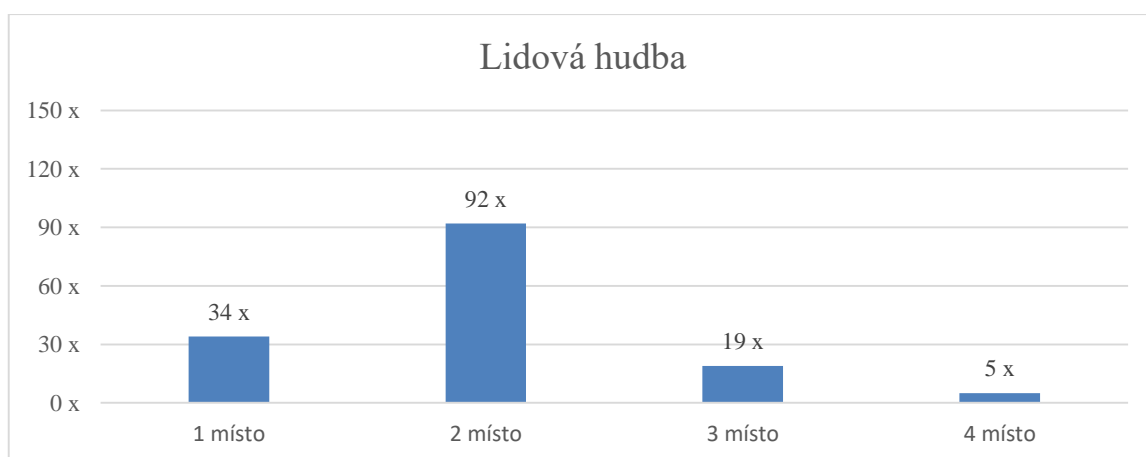
Naše 6. výzkumná otázka se zabývala preferencí hudebního žánru žáky z pohledu učitele. Učitelé za nejlukrativnější žánr, kteří žáci preferují, uvedli populární hudbu. Na 2. pozici byla nejčastěji označována lidová hudba, 3. příčku obsadila hudba klasická a nejméně zastoupená byla uváděna hudba jazzová. Průměrnou pozici každého hudebního žánru naleznete v Tabulce 7. Nejmenší rozdíly ve výsledku byly mezi 1. a 2. pozicí (populární a lidová hudba). Mezi těmito dvěma žánry rozhodovalo pouze několik desetín. Stejná

situace nastala u pozice 3. a 4., kdy mezi klasickou a jazzovou hudbou rozhodovalo též necelých pár desetin.

Graf 11. Preference populární hudby u žáků

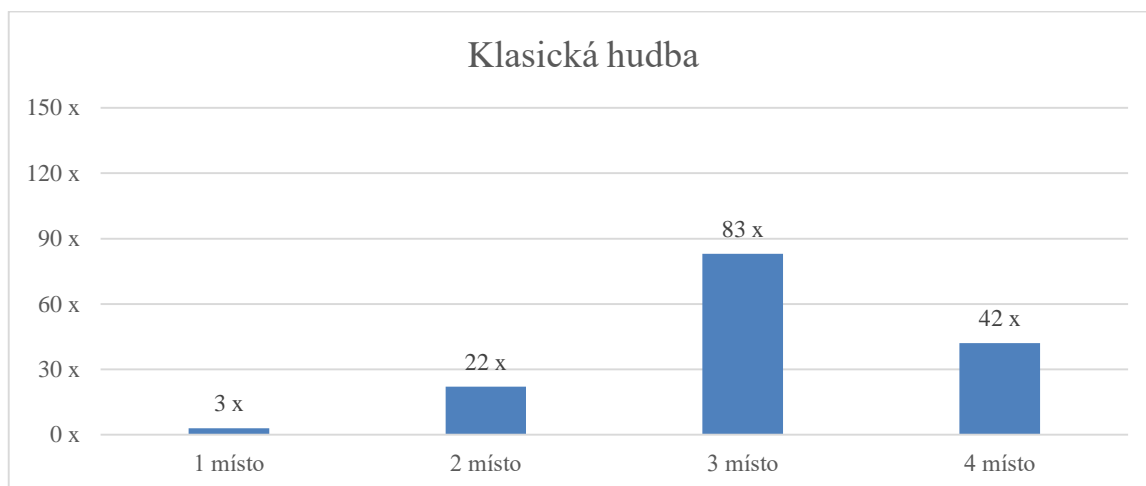
Populární hudba byla nejčastěji uváděná na 1. pozici. Uvedlo ji tak celkem 73 % dotázaných. Na 2. byla populární hudba zařazena celkem 17 % respondenty. Na 3. přičemž byla uvedena pouze 6 % učitelů a nejméně zařazována byla učiteli na poslední pozici. Na 4. pozici ji tak uvedlo pouze 3 % dotázaných učitelů. Početní zastoupení respondentů naleznete v Grafu 11. Ve srovnání s předchozí dotazovanou otázkou se prohodily pouze první dvě pozice. Z pohledů učitelů je populární hudba pro žáky nejvíce zajímavá, ale zároveň tradiční lidovou hudbu a kulturní dědictví staví na 1. pozici a nejvíce je využívají ve svých hodinách HV.

Graf 12. Preference lidové hudby u žáků

Lidovou hudbu na 1. pozici uvedlo 23 % dotázaných učitelů. Na 2. pozici byla nejvíce zařazována, a to celkem 61 % dotázaných, na 3. pozici byla zvolena 13 % dotázaných

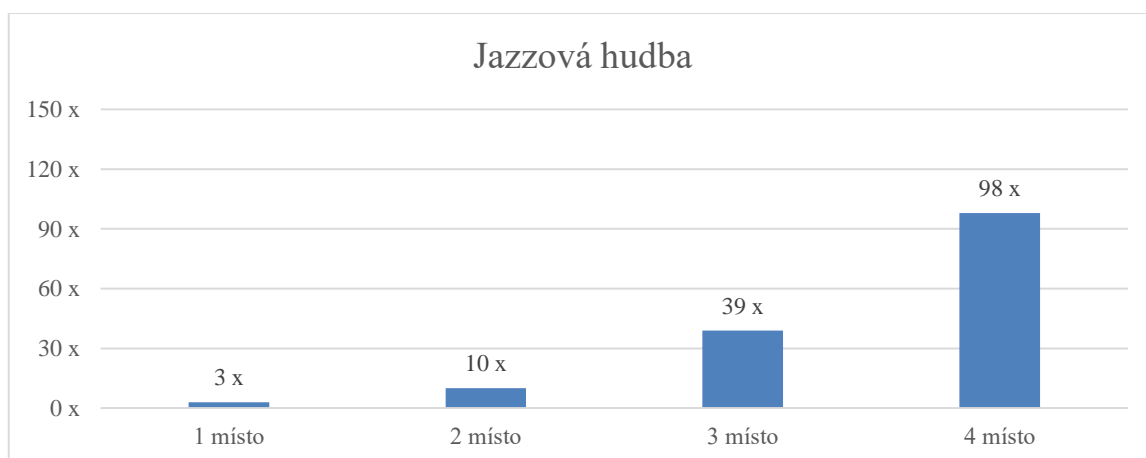
a na 4. místo ji uvedla pouze 3 % dotázaných učitelů. Počet respondentů u každé kategorie naleznete v Grafu 12.

Graf 13. Preference klasické hudby u žáků

Klasická hudba byla na 1. pozici uvedena pouze 2 % dotázaných. Na 2. příčce byla z hlediska lukrativnosti pro žáky 1. stupně uvedena 15 % učitelů. Na 3. pozici byla uváděna nejvíce a zařadilo ji sem celkem 55 % dotazovaných učitelů, kdežto 28 % dotázaných učitelů uvedlo klasickou hudbu až 4. pozici. Zastoupený počet učitelů u jednotlivých pozic naleznete v Grafu 13.

Preference klasické hudby jako žánru hudební výchovy a zároveň v pozici lukrativnosti pro žáky 1. stupně ZŠ byla v obou případech vyhodnocena až na 3. pozici.

Graf 14. Preference jazzové hudby u žáků

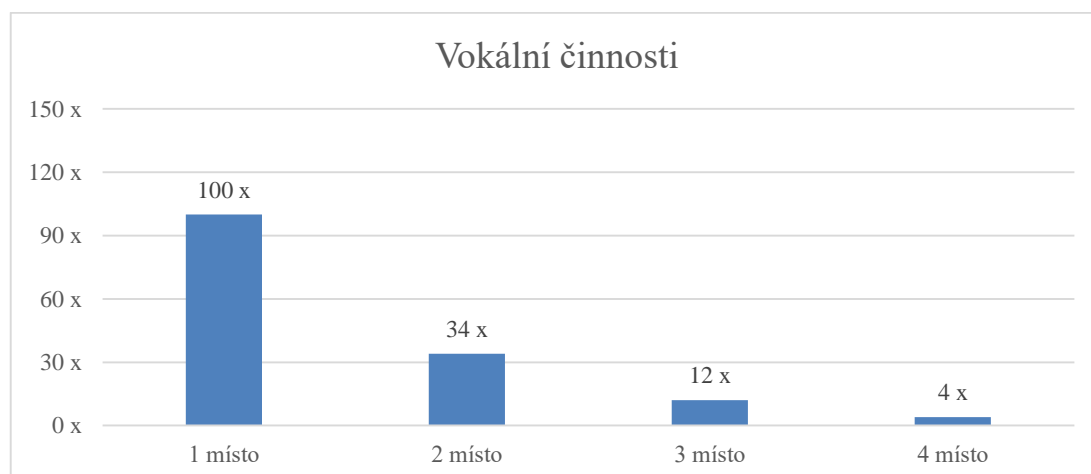
Jazzová hudba byla na 1. místo uvedena nejméně, a to celkem 2 % dotázaných. Na 2. pozici ji uvedlo též velmi malé procento učitelů, a to pouze 7 % dotázaných, 3. příčku měla určenou celkem 26 % a nejvíce zastoupena byla 65 % učitelů na 4. místě. Početní zastoupení učitelů u jednotlivých příček naleznete v Grafu 14.

Preference jazzové hudby jako žánru hudební výchovy a zároveň v pozici lukrativnosti pro žáky 1. stupně ZŠ byla v obou případech vyhodnocena až na 4. pozici.

7. Seřadte činnosti HV od nejpoužívanější po nejméně používanou.		
	<i>Činnosti</i>	<i>Průměrná pozice</i>
1)	Vokální činnosti (zpěv)	1,47
2)	Instrumentální činnosti (rytmizace)	2,53
3)	Hudebně–pohybové činnosti	2,60
4)	Poslechové činnosti	3,41

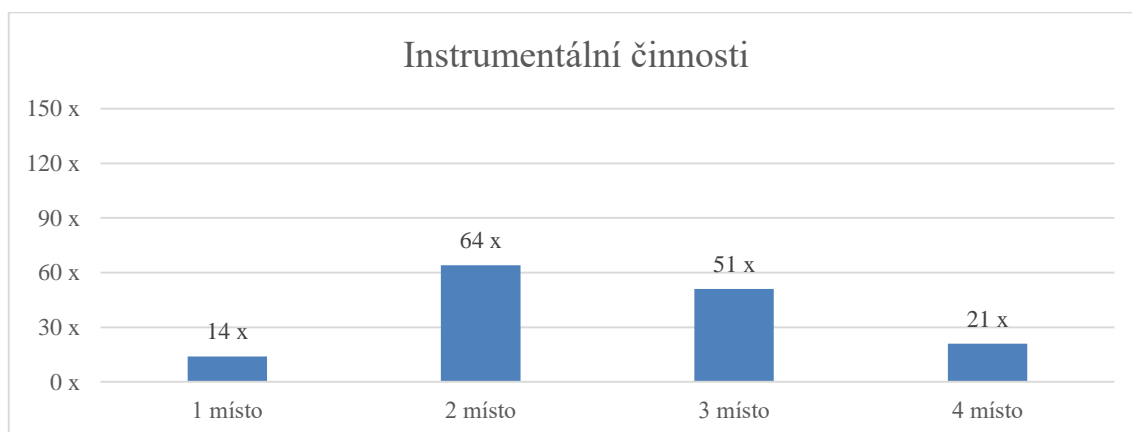
Tabulka 8. Preference hudebního žánrů ve výuce na 1. stupni ZŠ

Z výsledků vyplývá, že nejčastěji se na 1. pozici preference umístily vokální činnosti, tedy samotný zpěv. Na 1. místo ji zařadila většina dotázaných respondentů. Na 2. pozici se nejčastěji objevovaly instrumentální činnosti, tedy rytmizace, ať už hra na tělo, nebo s použitím Orffova hudebního instrumentáře. Na 3. místě se umístily hudebně-pohybové činnosti, které se pouze těsně dostaly až na 3. pozici, na 4. příčce se nejčastěji objevovaly činnosti poslechové. Průměrná pozice hudebních žánrů vyplývá z Tabulky 8.

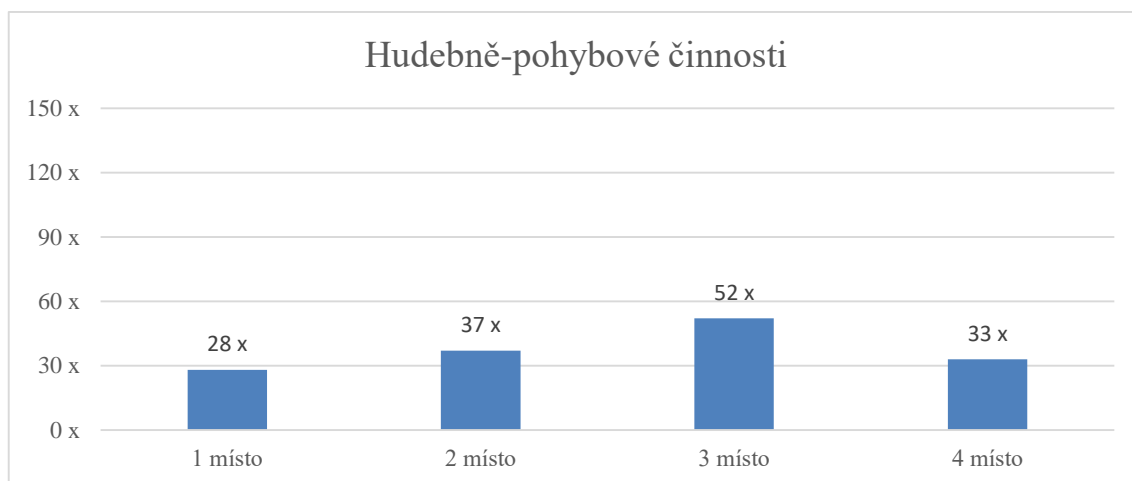
Graf 15. Vokální činnosti

Vokální činnosti se nejvíce objevovaly na 1. pozici a uvedlo je tak celkem 67 % dotázaných učitelů. Na 2. pozici vokální činnosti uvedlo celkem 23 % respondentů, dalších 8 % dotázaných uvedlo vokální činnosti na 3. příčce a nejméně dotázaných (pouze 3 % učitelů) zvolilo vokální činnosti na 4. pozici. Počet zastoupených učitelů u každé pozice naleznete v Grafu 15, z něhož vyplývá, že učitelé na 1. stupni ZŠ z oblasti Brněnska v hodinných HV s žáky především zpívají.

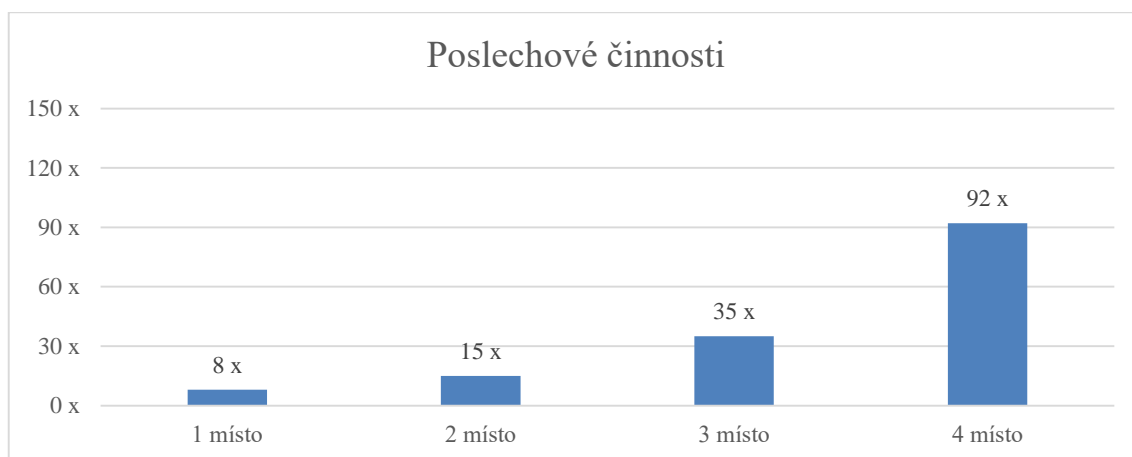
Graf 16. Instrumentální činnosti

Instrumentální činnosti byly na 1. pozici zastoupeny nejméně, a to pouze 9 %. Na 2. pozici byly instrumentální činnosti zastoupeny naopak nejvíce, a to celkem 43 % dotázaných učitelů. Velmi blízko měly instrumentální činnosti i v případě 3. místa, kdy ji na tuto pozici uvedlo celkem 34 % dotázaných, a tak mezi 2. a 3. pozici byl rozdíl pouze 9 %. Na 4. místo pak byla zvolena celkem 14 % dotázanými. Z Grafu 16 vyplývá počet zastoupených respondentů u každé ze čtyř příček.

Graf 17. Hudebně-pohybové činnosti

Hudebně-pohybové činnosti měly velmi blízko ke třem pozicím, a to k pozicím 1, 2 a 4. Na 1. místo byly uvedeny celkem 19 % dotázaných. V případě 2. místa to bylo celkem 25 % dotázaných učitelů. Na 3. pozici byly nakonec zastoupeny nejvíce, a to 35 % respondentů, 4. příčka jim byla přiřazena 22 % dotázaných. Tato kategorie byla jako jediná velmi nejednoznačně zastoupena a nakonec 3. pozici ovlivnilo pouze několik hlasů. Počet jednotlivých hlasů u každé kategorie naleznete v Grafu 17.

Graf 18. Poslechové činnosti

U poslechových činností bylo dotazníkové šetření velmi jednoznačné. Na 1. pozici byly poslechové činnosti uvedeny pouze 5 % dotázaných. V případě 2. pozice ji tak uvedla též malá skupina dotázaných, pouze 10 %, na 3. pozici byla zastoupena o něco více, uvedlo ji tak 23 % učitelů. Největší početní zastoupení měly poslechové činnosti na 4. pozici, a to celkem 61 %. Na 4. příčku tak byla zvolena jednoznačně více než polovinou

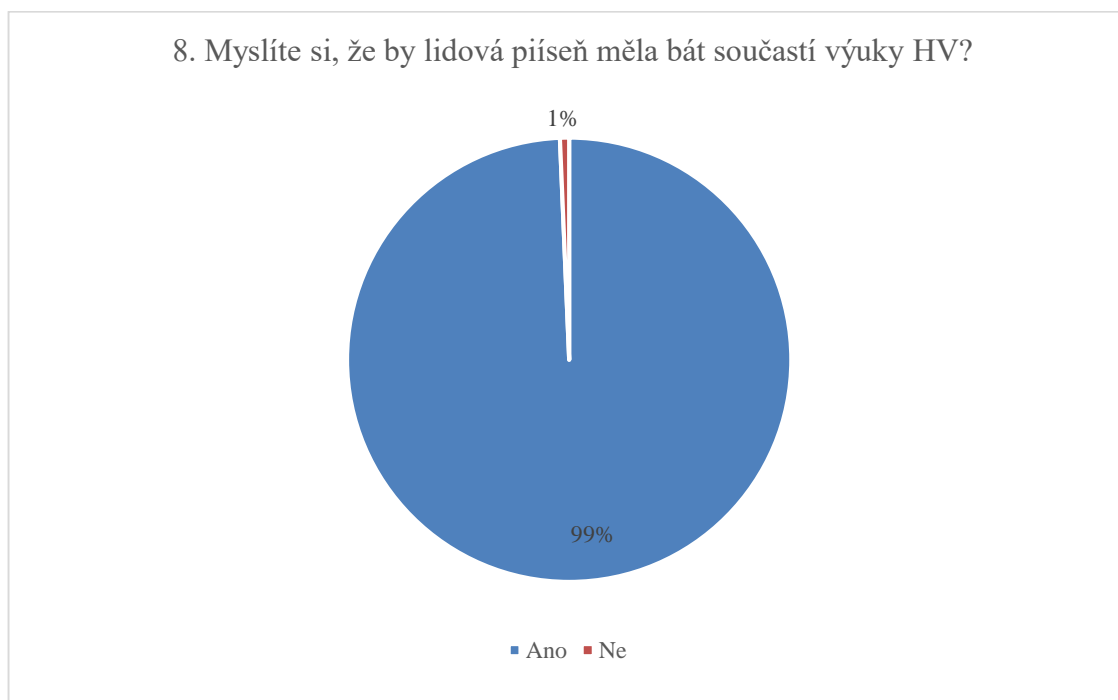
dotázaných učitelů. Počet dotázaných respondentů u jednotlivých pozic naleznete v Grafu 18.

Z dotazníkového průzkumu tedy vyplývá, že učitelé na Brněnsku na 1. stupni ZŠ v hodinách HV preferují spíše aktivní hudební činnosti před pasivním poslechem.

8. Myslíte si, že by lidová píseň měla být součástí výuky HV na 1. stupni ZŠ?		
<i>Odpověď</i>		<i>Odpovědi</i>
1)	Ano	149
2)	Ne	1

Tabulka 9. Lidová píseň v HV na 1. stupni ZŠ

Na 8. dotazovanou otázku uvedla převážná většina dotázaných učitelů kladně. Pouze jeden dotazovaný učitel odpověděl záporně. Z Tabulky 9 a z Grafu 19 vyplývá, že 99 % učitelů na 1. stupni ZŠ lidovou píseň pokládá za velmi důležitou pro svou výuku a zároveň si myslí, že lidová píseň je nezastupitelná součást HV na 1. stupni ZŠ.

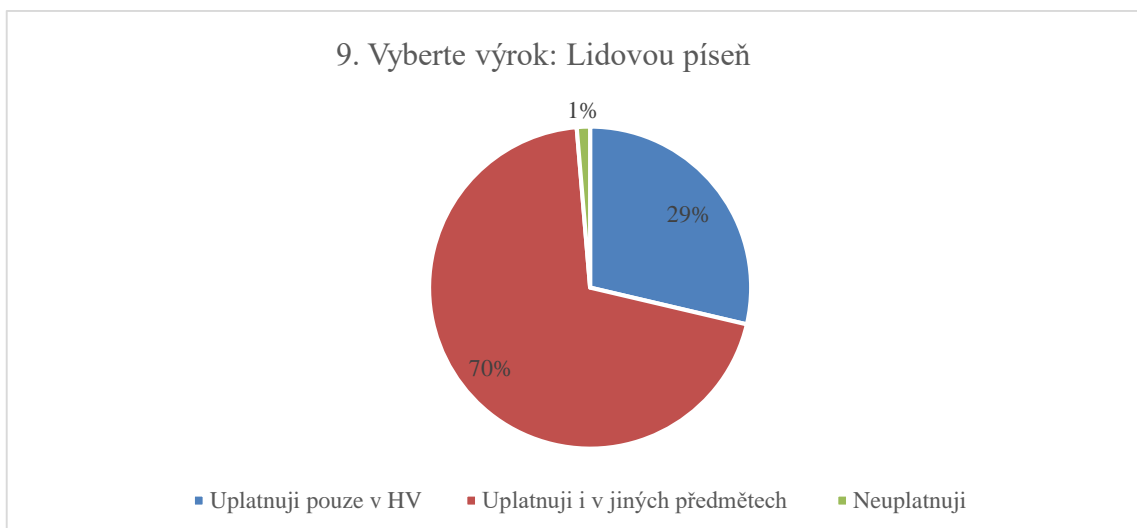
Graf 19. Lidová píseň v HV na 1. stupni ZŠ

9. Vyberte výrok: Lidovou píseň		
	<i>Odpověď</i>	<i>Odpovědi</i>
1)	uplatňuji pouze v HV.	43
2)	uplatňuji i v jiných předmětech v rámci mezipředmětové komunikace (uved'te v jakých).	105
3)	Neuplatňuji.	2

Tabulka 10. Výrok 1

U 9. otázky jsem zjišťovala, jakým způsobem učitelé na 1. stupni ZŠ lidovou píseň začleňují do své výuky. Celkem 43 dotázaných učitelů uvedlo, že lidovou píseň využívají pouze v hodinách HV, 105 dotázaných učitelů, a tedy většina, uvedlo, že lidovou píseň využívají i v jiných předmětech v rámci mezipředmětové komunikace. Na výrok, že lidovou píseň neuplatňují ve výuce na 1. stupni ZŠ vůbec, odpověděli pouze 2 respondenti (viz Tabulka 10). Údaje a procentuálním zastoupení naleznete v Grafu 20.

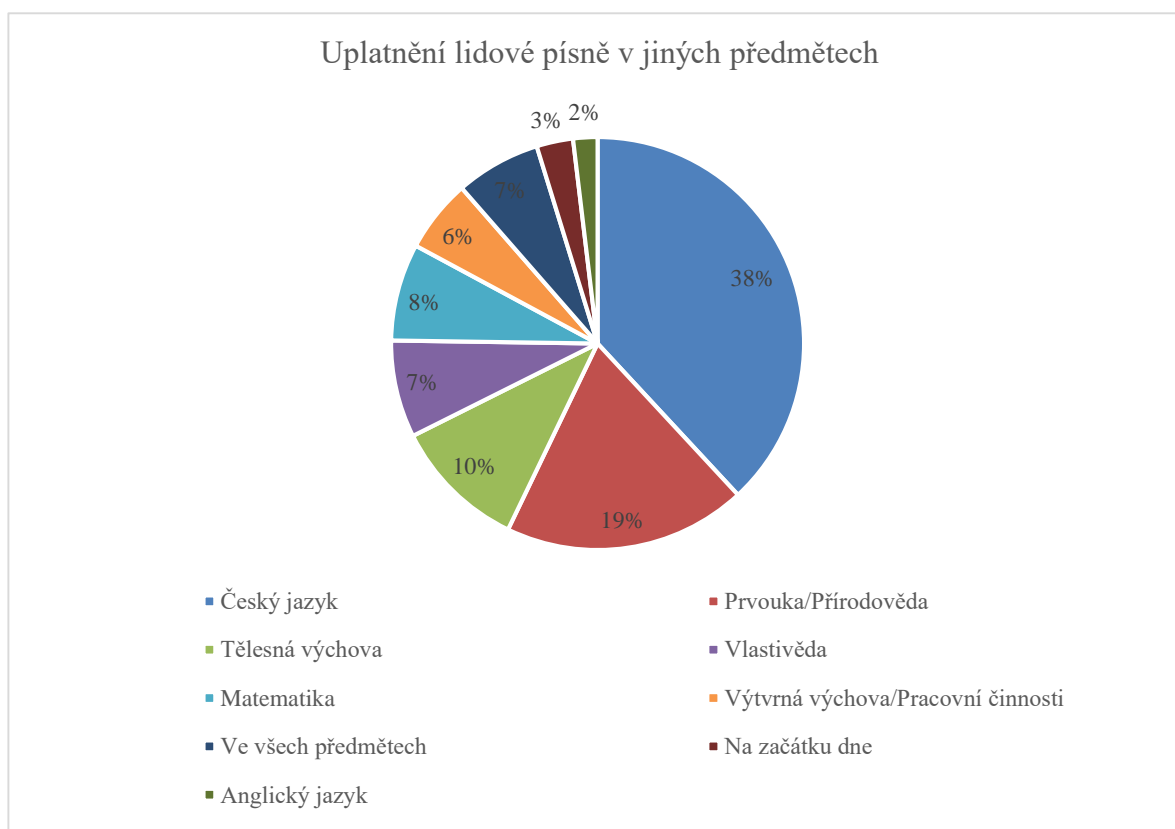
Graf 20. Výrok Lidová píseň

U druhé podotázky jsem zjišťovala, v jakých dalších předmětech lidovou píseň učitelé využívají. Z Tabulky 11 vyplývá početní zastoupení respondentů, do jakých dalších předmětů kromě HV učitelé na 1. stupni ZŠ lidovou píseň nejvíce začleňují. Více než polovina učitelů na 1. stupni ZŠ z oblasti Brněnska přikládá lidové písni nezastupitelnou roli a využívá ji tak v rámci výuky během celého dne.

<i>Odpověď</i>	<i>Odpovědi</i>
Český jazyk	40
Prvouka/Přírodověda	20
Tělesná výchova	11
Vlastivěda	8
Matematika	8
Výtvarná výchova/Pracovní činnosti	6
Ve všech předmětech	7
Na začátku dne	3
Anglický jazyk	2

Tabulka 11. Mezipředmětová komunikace

Z Tabulky 11 vyplývá, že lidovou píseň učitelé nejčastěji využijí v hodinách českého jazyka, uvedlo tak 40 respondentů. Dále lidovou píseň velmi často začleňují do hodin prvouky (20 hlasů) a tělesné výchovy (11 odpovědí). V následujícím Grafu 21 naleznete procentuální zastoupení odpovědí od 105 respondentů, kteří uvedli mezipředmětovou komunikaci.

Graf 21. Předměty propojené s lidovou písní

10.	Vyberte výroky: Ve výuce HV na 1. stupni ZŠ	
	<i>Odpověď</i>	<i>Odpovědi</i>
1)	lidovou hudbu využívám více než hudbu populární.	70
2)	poměr lidové hudby a hudby populární je zhruba stejný.	64
3)	populární hudbu preferuji před lidovou hudbou.	16

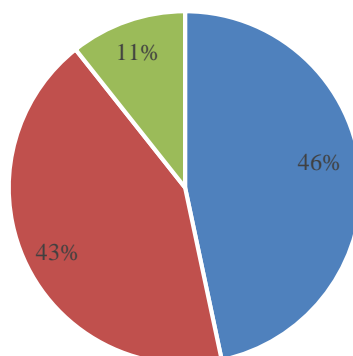
Tabulka 12. Výrok 2

Naše 10. dotazovaná otázka porovnávala výsledky z otázky 5 a 6. V pořadí 5. otázka zjišťovala nejvíce preferované hudební žánry a vyšlo nám následující pořadí: lidová hudba, populární hudba, klasická hudba, jazzová hudba. V pořadí 6. otázka zjišťovala, jaká je podle učitelů preference stejných žánrů, a vyšlo nám pořadí: populární hudba, lidová hudba, klasická hudba, jazzová hudba.

V otázce 5. a 6. se nám lišily pouze 1. a 2. pozice. Naše 10. otázka porovnávala výroky, jak tuto skutečnost učitelé ve výuce zohledňují. Sami totiž preferují lidovou hudbu, ale zároveň vědí (berou v potaz), že pro žáky 1. stupně ZŠ je lukrativnější hudba populární.

Z Tabulky 12 vyplývá, že výrok 1 (lidovou hudbu využívám více než hudbu populární) kladně zodpovědělo celkem 70 dotázaných učitelů na 1. stupni ZŠ. Velmi blízko k výroku 1 měl výrok 2 (poměr lidové hudby a hudby populární je zhruba stejný), kdy tento výrok vybralo celkem 65 dotázaných; mezi výroky tak rozhodovalo pouze 6 hlasů. Naopak velmi odlišný od předchozích dvou výroků je výrok 3 (populární hudbu preferuji před lidovou hudbou), který označilo pouze 16 respondentů. Z grafického znázornění (viz Graf 22) vyplývá, že první dva výroky se od sebe liší pouze 3 %. Naše 10. dotazovaná otázka tedy potvrzuje, že učitelé o něco málo spíše preferují lidovou píseň ve svých hodinách HV před přímým zájmem žáků. Zároveň poměr lidové a populární hudby je ve velmi úzké souvislosti. Naopak populární hudbu spíše nepreferují před hudbou lidovou. Dávají tak lidové i populární hudbě stejnou váhu nebo o něco málo více preferují lidovou hudbou, která ve výuce převažuje.

10. Vyberte výrok: Ve výuce HV na 1. stupni ZŠ

- lidovou hudbu využívám více než hudbu populární
- poměr lidové hudby a hudby populární je zhruba stejný
- populární hudbu preferuji před lidovou hudbou

Graf 22. Výrok o výuce HV

11. Napište alespoň 3 lidové písňe, které využíváte ve výuce HV.		
	<i>Odpovědi</i>	<i>Odpovědi</i>
1)	Beskyde, Beskyde	27
2)	Když jsem já sloužil	21
3)	Holka modrooká	19
4)	Já jsem muzikant	17
5)	Černé oči	15
6)	Kdyby byl Bavorov	14
7)	Skákal pes	12
8)	Pod naším okýnkem	9
9)	Běží liška k Táboru	8
10)	Travička zelená	8
11)	Ach synku, synku	7
12)	Komáři se ženili	7
13)	Prší, prší	7
14)	Já mám koně	6
15)	Kočka leze dírou	6
16)	Čerešničky	6
17)	Červený šátečku	6
18)	Ten chlumecký zámek	5

19)	Kdyby byla Morava	5
20)	Koulelo se, koulelo	5
21)	Rybička malička	5
22)	Já do lesa nepojedu	4
23)	Kalamajka	4
24)	Pásla ovečky	4
25)	Marjánko, Marjánko	4
26)	Šly panenky silnicí	4
27)	Tancuj, tancuj	4
28)	Šel zahradník do zahrady	4
29)	Bude zima, bude mráz	4
30)	Okolo Hradce	4
31)	Muzikanti, co děláte	4
32)	Bejvávalo, bejvávalo	3
33)	Okolo Frýdku cestička	3
34)	Vyletěla holubička	3
35)	Pec nám spadla	3
36)	Koledy	3
37)	Okolo Třeboně	3
38)	Čížečku	3
39)	Teče voda, teče	3
40)	Běžela ovečka	3
41)	Když jsem jel do Prahy	3
42)	Týnom, tánom	3
43)	To ta Heřpa	2
44)	Na tom bošileckym mostku	2
45)	Já husárek	2
46)	Na tom pražským mostě	2
47)	Široký hluboký	2
48)	Už ty pilky dořezaly	2
49)	Ó, hřebíčku zahradnický	2
50)	Ej lásco, lásco	2
51)	V zahradě na hrušce	2
52)	Dú Valaši, dú	2
53)	U panského dvora	2
54)	Ej padá rosenka	2

Tabulka 13. Lidové písně vy výuce HV na 1. stupni ZŠ

Otázka 11. se přímo zaměřovala na znalost lidových písní. Otázka tedy zjišťovala, jaké lidové písně využívají učitelé hudební výchovy na 1. stupni ZŠ. Respondenti měli na otázku 11. uvést alespoň 3 lidové písně. Učitelé napsali přes 400 různých písní – odpovědí. Průměrný koeficient vyplnění činí 2.66 písní vyplněných na jednoho

dotázaného ze 150 respondentů. Z otázky vyplývá průměrná znalost lidových písní, kdy většina respondentů byla schopna uvést alespoň dvě lidové písně. Z Tabulky 14 vyplývá nejvyšší zastoupení lidových písní, které respondenti uváděli v dotazníku nejčastěji.

12.	Napište alespoň 2 lidové písně z Moravy.	
	<i>Odpověď</i>	<i>Odpovědi</i>
1.	Beskyde, Beskyde	28
2.	Rozvíjej se, poupátko	13
3.	Pod naším okýnkem	12
4.	Černé oči	10
5.	Vínečko bílé	8
6.	Já jsem muzikant	8
7.	Kdyby byla Morava	8
8.	Moravo, Moravo	6
9.	Když jsem šel z Hradišťa	6
10.	V širém poli studánečka	4
11.	A já su synek z Polanky	4

Tabulka 14. Moravské lidové písně

Na 12. otázku se v dotazníku objevilo celkem 128 odpovědí. Tabulka 14 znázorňuje 11 nejvíce uváděných písní a počet respondentů. Z otázky 11 a 12 tedy vyplývá, že zastoupení lidových písní a povědomí o znalosti lidových písní obecně je velmi vysoká. Znalost lidových písní v rámci lokace Moravy je o něco nižší než znalost lidových písní obecně. Zároveň v otázce 11 a 12 je na 1. pozici a nejvíce zastoupená v obou případech píseň Beskyde, Beskyde.

13.	Při výběru písně je pro Vás důležité, aby pocházela z místa bydliště žáků, nebo jejich regionu (obsahovala regionální prvky)?	
	<i>Odpověď</i>	<i>Odpovědi</i>
1)	Ano	46
2)	Ne	104

Tabulka 15. Regionální prvky ve výuce

Naší 13. otázkou jsme zjišťovali, zda učitelé na 1. stupni ZŠ z oblasti Brněnska zvažují regionální prvky při výběru písně, tak jak je to třeba u lokálních zajímavostí v krajích ČR ve výuce vlastivědy nebo u botaniky a zoologie v učivu přírodovědy. Z Tabulky 15 vyplývá, že 46 dotázaných učitelů tuto skutečnost při výběru písní zohledňuje. Celkem 104 dotázaných učitelů odpovědělo, že regionální zvláštnosti ve výuce HV nezohledňuje a neklade na ně důraz. Z Grafu 23 vyplývá rovněž procentuální zastoupení obou skupin.

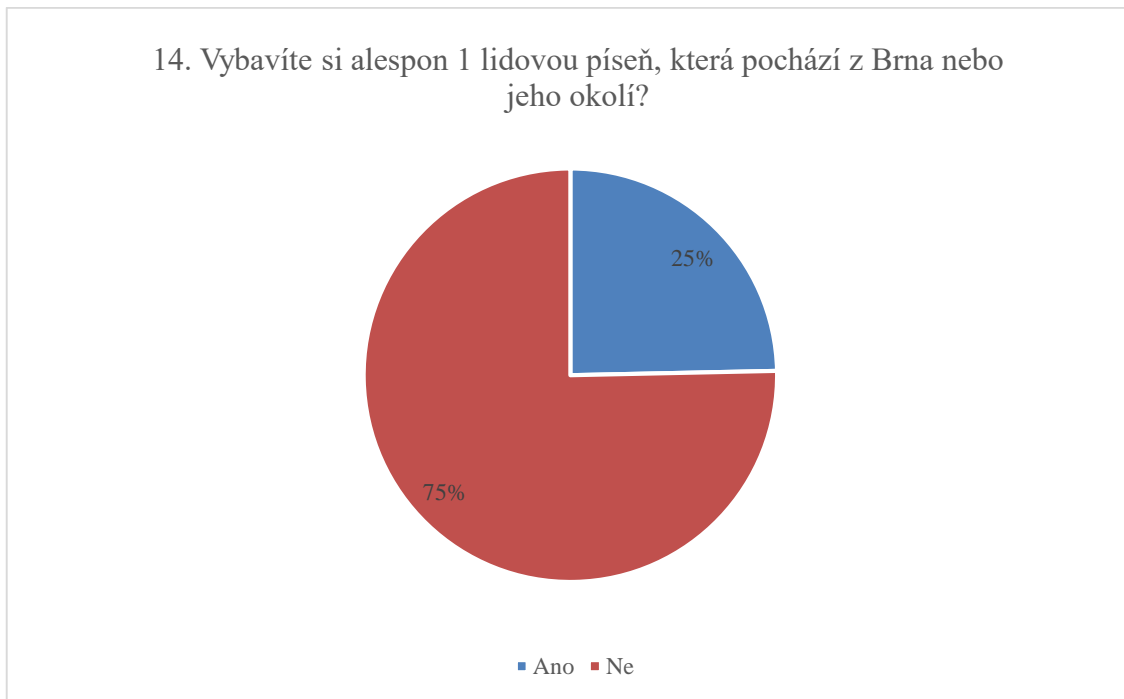
Graf 23. Regionální pojetí v HV

14. Vybavíte si alespoň 1 lidovou píseň, která pochází z Brna nebo jeho okolí? Napište její název.	
	<i>Odpovědi</i>
1) Ano (uved'te jakou)	37
2) Ne	113

Tabulka 16. Znalost lidových písní z Brněnska

14. dotazovaná otázka navazuje na regionální pojetí a zaměřuje se na konkrétní oblast Brněnska. Otázka zjišťovala, jaké je povědomí o lokálních písních z Brna u učitelů HV

na 1. stupni ZŠ. Z Tabulky 16 vyplývá, že 37 dotázaných učitelů má povědomí a zná tamější lidové písně. Většina dotázaných učitelů z Brněnska (113) však uvedla, že lidové písně z této oblasti nezná. Z grafického znázornění (viz Graf 14) nám vyplývá procentuální zastoupení těchto odpovědí.

Graf 24. Lidová píseň z Brněnska

Do následující Tabulky 17 jsme zaznamenali nejčastěji se opakující písně z oblasti Brněnska, které uvedlo 37 dotázaných po uvedení kladné odpovědi na otázku 11.

<i>Písň</i>	<i>Odpovědi</i>
Jede Kudrna okolo Brna	10
V Brně na Štymberku	7
A ta Líšeň	3
A tý/té Rajhradice	3
Nad Buchlovem vítr jede / Ej od Buchlova	3
A v tom Brně vprostřed rynku	2
Ta líšeňská mája tenká	1
Na jakubské věži	1
Pod Špilberkem stojí vraný kůň	1
Přes Vomice je silnice	1
Ten líšeňský zámek	1
Kdyby byly Židenice	1
Když jsem šel do Tuřan	1
Na brněnských lokách	1
Ten tuřanský mostek	1

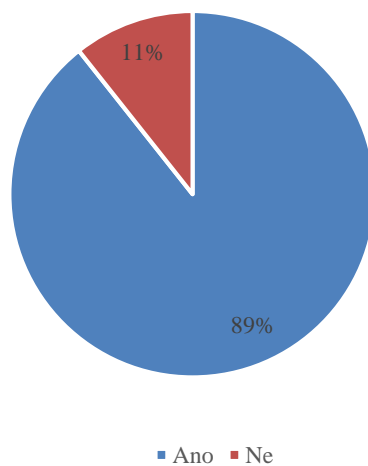
Tabulka 17. Písň z Brna

15.	Byl by z vaší strany zájem o metodické listy písni z Brněnska a aplikovali byste je do výuky HV na 1. stupni ZŠ? (* Brněnsko = Brno a blízké okolí)	
	<i>Odpověď</i>	<i>Odpovědi</i>
1)	Ano	134
2)	Ne	16

Tabulka 18. Zájem o metodické listy

Poslední 15. otázka zjišťovala u učitelů 1. stupně ZŠ z oblasti Brněnska zájem o začlenění metodického materiálu o lokálních písniích do hodin HV na 1. stupni ZŠ. Z Tabulky 18 vyplývá, že celkem 134 učitelů uvedlo, že by zájem o tuto metodiku měli. Pouze 16 dotázaných učitelů uvedlo, že by o tuto metodiku z regionu zájem neměli. Z grafického znázornění (viz Graf 24) vyplývá procentuální zastoupení: celkem 85 % učitelů projevilo o metodické listy zájem, což bylo stěžejní motivací pro následující práci s metodickým materiálem.

15. Byl by z vaší strany zájem o metodické listy písni z Brněnska a aplikovali byste je do výuky HV na 1. stupni ZŠ?

Graf 25. Zájem o metodické listy

9. Shrnutí výsledků výzkumu

Na základě dat získaných z dotazníkového šetření bylo provedeno jejich hodnocení. Pro potřeby výzkumu v oblasti lidové hudby na 1. stupni ZŠ bylo sestaveno 15 výzkumných otázek, které zhodnotily situaci na základních školách v oblasti Brněnska. Výsledky můžeme částečně zobecnit, jelikož jsem získala celkem 150 kompletně vyplněných dotazníků od učitelů základních škol z této oblasti.

Shrnutí výsledků pro kvantitativní šetření

Zde jsme si položili tři výzkumné otázky, které nás zajímaly v souvislosti s lidovou písní.

1. výzkumná otázka – Do jaké míry učitelé hudební výchovy na 1. stupni ZŠ (v oblasti Brněnska) začleňují lidovou píseň do výuky?

Na tuto výzkumnou otázku nám odpoví výsledky z dotazníkových otázek 4, 5, 8, 9 a 10. Otázka č. 4 byla v dotazníku zaměřena na zjištění, jaký hudební žánr učitelé na 1. stupni nejvíce preferují ve svých hodinách HV. Bylo zjištěno, že lidová hudba je v žebříčku zastoupená nejvíce (uvedlo to 70 % učitelů). Otázka č. 5 zjišťovala, jaký hudební žánr nejvíce a nejméně učitelé 1. stupně v hodinách HV využívají. Lidová hudba se opět umístila na 1. pozici nejčastěji, na 2. pozici se objevovala hudba populární. Otázka č. 8 se dotazovala respondentů na to, zda by lidová píseň vůbec měla být součástí výuky HV na 1. stupni ZŠ. Celkem 99 % dotázaných jednoznačně odpovědělo, že ano. Otázka č. 9 zjišťovala, jakým způsobem se lidová píseň uplatňuje na 1. stupni ZŠ v ostatních předmětech. Nejvíce byly zastoupené první dva výroky: na výrok 1 (uplatňuji pouze v HV) odpovědělo 29 %, na výrok 2 (uplatňuji i v jiných předmětech) kladně odpověděla většina dotázaných učitelů (70 %). Zároveň z této otázky vyšlo najevo, že nejvíce je lidová píseň začleňována do hodin českého jazyky, prvouky a tělesné výchovy. Otázka č. 10 zkoumala, jaký je poměr lidové a populární hudby v hodinách HV na 1. stupni ZŠ. Ze získaných výsledků vyplynulo, že nejčastěji byl označován výrok „Lidová hudba je více využívána než hudba populární“ (46 %), ale zároveň velmi blízko byl i výrok „Poměr lidové hudby a populární hudby je zhruba stejný“ (43 %).

Z výsledků otázek 4, 5, 8, 9 a 10 se dá shrnout, že lidová píseň na 1. stupni základních škol na Brněnsku má nezastupitelnou roli nejen v hodinách HV a z uvedených písňových žánrů je nejvíce užívaná a preferovaná.

2. výzkumná otázka – Do jaké míry učitelé hudební výchovy na 1. stupni ZŠ (z oblasti Brněnska) vybírají lidové písně s ohledem na její lokálnost, rodiště, lokalitu a regionální prvek?

Na 2. výzkumnou otázku nám odpoví výsledky z dotazníkových otázek 11, 12, 13, 14, 15. Otázka č. 11 se dotazovala na 3 lidové písně, které učitelé využívají ve výuce HV nejvíce. Z této otázky bylo získáno celkem 400 odpovědí, průměrný koeficient na 1 dotázaného činil 2,66 písně. Z této otázky tedy vyplývá dobrá znalost lidových písní. Otázka č. 12. zjišťovala povědomí o lidových písních z Moravy. Respondenti měli uvést alespoň 2 písně pocházející z této oblasti. U této otázky jsme získali celkem 128 odpovědí, průměrný koeficient na 1 dotázaného činil 1,17 písně. Z 12. otázky tedy vyplývá, že na každého dotázaného vychází pouze 1 píseň. Otázka č. 14 navazovala na předchozí znalosti lidových písní a tentokrát se přímo dotazovala na lidové písně z Brněnska. V této otázce stačilo uvést pouze 1 píseň, která pochází z Brna. Ze 150 dotázaných respondentů pouze 37 učitelů uvedlo lidovou píseň z této oblasti. Otázka č. 13 se dotazovala učitelů, zda při výběru písní zohledňují lokální či regionální prvky oblasti. Celkem 75 % dotázaných uvedlo, že tuto skutečnost spíše při výběru nezohledňuje. 15. otázka zakončovala šetření a na základně přechodících poznatků zjišťovala případný zájem o metodický materiál písní z Brněnska a jejich uplatnění v hodinách HV na 1. stupni ZŠ. Většina dotázaných (89 %) uvedla, že by o tyto materiály jevila zájem.

Z výsledků otázek 11, 12, 13, 14 a 15 tedy vyplývá, že znalosti lidových písní jsou velmi dobré, znalosti lidových písní z Moravy jsou o něco slabší a velmi slabé povědomí je o písních pocházejících z Brna a okolí. Zároveň učitelé příliš nedbají na využití regionálního prvku ve výuce HV při výběru písně, zároveň však učitelé jeví vysoký zájem o zlepšení této situace a případně vytvořené metodické materiály by do své výuky HV na 1. stupni ZŠ začlenili.

Dílčí otázky

1.1 Jakou roli hraje hudební zdatnost učitelů při výběru hudebního žánru?

Na tuto dílčí otázku najdeme odpověď v dotazníkové otázce 2 a 3. Otázka č. 2 zjišťovala, zda umí učitelé hrát na hudební nástroj. Velmi vysoké procento dotázaných uvedlo, že hrát na hudební nástroj umí (celkem 85 %). Na otázku č. 3, zda ve výuce HV mají učitelé k dispozici hudební nástroj, odpovědělo kladně celkem 86 % respondentů. Z otázky č. 3 tedy vyplývá, že zastoupení hudebních nástrojů na ZŠ v Brně je velmi kvalitní a zároveň z otázky č. 2. plyne, že hudební zdatnost je velmi důležitá pro to, aby učitelé mohli tyto možnosti ve své výuce HV na 1. stupni ZŠ využít.

1.2 Jakou roli při výběru písni hraje hudební preference třídy?

Na tuto dílčí otázku nalezneme odpověď v dotazníkové otázce č. 6, která se zabývala preferencí hudebních žánrů z pohledu učitele na své žáky. Z výsledku této otázky vyplývá, že žáky z pohledu učitelů nejvíce zajímá populární hudba, na 2. pozici se poté objevuje hudba lidová. Výsledky jsou téměř totožné s přechozí otázkou č. 5, která měla stejné výběrové možnosti, ale dotazovala se na preferenci hudebních žánrů mezi učiteli. Žáci upřednostňují populární hudbu, kdežto učitelé hudbu lidovou, ostatní dvě pozice (klasická a jazzová hudba) vyšly naprosto stejně v obou otázkách. Společně tak tyto otázky č. 5 a č. 6 a výrokové otázky č. 9 a č. 10 rozkrývají situaci, kdy je učiteli preferována spíše hudba lidová, ale zároveň si uvědomují vysokou míru preference hudby populární.

1.3 Jakou hudební činnost učitelé na 1. stupni ZŠ v hodinách HV nejčastěji využívají?

Na tuto dílčí otázku nalezneme odpověď v dotazníkové otázce č. 7. Učitelé měli seřadit hudební činnosti od nejpoužívanějších až po takové, které využívají nejméně. Na 1. pozici byly nejčastěji uvedeny vokální činnosti, na 2. pozici instrumentální činnosti, na 3. příčce hudebně-pohybové činnosti a na 4. příčce byly uvedeny poslechové činnosti. Tato otázka se volně váže k výsledkům otázek č. 2 a č. 3, kde jsme zjišťovali hudební zdatnost učitelů a vybavenost nástroji ve výuce HV. Vokální činnosti a tedy zpěv (aktivní hudební činnost) jsou využívány nejvíce. Pro vysokou hudebnost byly instrumentální činnosti uvedené hned na 2. pozici, protože učitelé HV jsou schopni své žáky kvalitně doprovázet a zároveň začleňovat různé formy rytmizace do své výuky.

9.1 Diskuse

Na základě výsledků získaných z dotazníkového šetření můžeme porovnat některé odlišnosti otázek z výše zmíněného výzkumného šetření Masarykovy univerzity. Ve 2. dotazníkové otázce jsem zjišťovala hudebnost učitelů, která je velice vysoce zastoupena (85 %). Naopak ve výzkumu MU na podobnou otázku ohledně aktivní hudebnosti učitelů celkem 56 % odpovědělo, že ve volném čase aktivně nemuzicíruje. Otázka č. 5 se v našem výzkumu zabývala seřazením hudebních žánrů od nejvíce po nejméně využívaný ve výuce HV na 1. stupni ZŠ. Podobně položená otázka ve výzkumu MU, kde se dotazovali na zastoupení hudebních žánrů ve výuce, byla zodpovězena obdobně. Na poslední 4. pozici stejně jako v našem dotazníku skončila hudba jazzová. Na 3. pozici se obdobně objevila hudba vážná (v našem výzkumu označena jako klasická). První dvě pozice jsou v těsné vzájemné blízkosti (podobně jako v mém dotazníku) s tím rozdílem, že na 1. pozici se nakonec dostala hudba populární (50 %) a v těsné blízkosti na 2. pozici hudba lidová (49 %). V našem případě je to naopak. V pořadí 9. otázka se zabývala propojením lidové hudby v ostatních předmětech: 29 % dotázaných odpovědělo, že lidovou hudbu využívá pouze v hodinách HV, ale většina učitelů lidovou hudbu zařazuje i do jiných předmětů (70 %). Ve výzkumu MU 47 % dotázaných uvedlo, že lidovou píseň využívá pouze ve výuce HV. V kombinaci s jiným předmětem byla tato hodnota 50 %. V obou šetřeních tedy došlo k tendenci mezipředmětového pojetí a učitelé tak považují lidovou píseň za lukrativní i ve výuce jiných předmětů. Zároveň v obou případech byla na 1. místě nejčastěji uváděna mezipředmětová komunikace s českým jazykem.

Z porovnaných výsledků je tedy zcela zjevné, že hudební zdatnost učitelů na 1. stupni ZŠ v oblasti Brněnska je velmi vysoká a zároveň učitelé z této oblasti staví lidovou hudbu na vyšší pozici než hudbu populární, byť rozdíl mezi oběma je nepatrný. Učitelé 1. stupně zároveň velmi často lidovou píseň začleňují i do jiných předmětů. Otázkou ale zůstává, čím se tato tendence mezipředmětové komunikace a lidové písňe značně zvýšila. Podle mého názoru je to tím, že v Brně navzdory vší modernosti učitelé zároveň velmi často čerpají bohaté kulturní hodnoty a tradiční folkloru zařazují do své výuky.

10. Metodické listy z Brněnska

Cílem této kapitoly bylo vytvořit a popsat metodické listy k šesti vybraným písním z Brněnska. Všechny vybrané písně pocházejí ze sborníku Marty Toncrové.

Zpěvníky Marty Toncrové obsahují pouze písně z oblasti Brněnska a velká část z nich pochází ze starších sbírek sběratelů, které byly už velmi dávno zapomenuty. Písně byly následně upraveny dle analýzy RVP ZV tak, aby odpovídaly hlasovému rozsahu a dispozici žáka mladšího školního věku, tedy žáka 1. stupně ZŠ. Zároveň jsem aktualizovala jazykovou stránku písně a u každé písně jsem dále zvolila vyhovující doprovodné označení pro jednoduchý klavírní / kytarový doprovod tak, aby metodické listy mohly být použity v praxi a učitelé tak mohli písně využít ve svých hodinách HV na 1. stupni ZŠ.

První sbírkou Marty Toncrové *Zpěvník lidových písní z Brna* (1995) jsem se pouze inspirovala a načerpala tak rozdělení písní, jejich melodií a funkčnost. Z druhé sbírky *Lidové písně s Brněnska* (2020) jsem pro tvorbu metodických listů vybrala 6 lidových písní: *Pod brněnským mostem, Narodil se Ježíšek, Aj, ta troubská věž, Do Brna je cesta ušlapaná, Vy, brněnští páni, otvírejte brány, Vím já jeden pivovárek.*

Z nové sbírky Marty Toncrové jsem vybrala písně, které pocházejí ze sbírek F. Sušila, R. Kučery a F. Kyselkové a J. Hohmana.

Ke každé písni jsem vytvořila vlastní motivaci, dechové cvičení, rozezpívání a rytmizaci, dále jsem ke každé písni vytvořila hudební otázky z učiva HV pro 1. stupeň ZŠ a nastínila mezipředmětovou komunikaci s jinými předměty. Cílem analýzy těchto publikací bylo vybrat a upravit adekvátní lidové písně, které se vztahují k Brnu, a ukázat, jakým způsobem je můžeme zařadit do výuky HV na 1. stupni ZŠ. U každého metodického listu je uvedena tónina písně a její hlasový rozsah.

10.1 Metodický list 1

Pod brněnským mostem

Tónina písně: D – dur

Hudební rozsah písně: f1 – f2

Žebětín

The image displays two lines of musical notation for the song 'Pod brněnským mostem'. The first line contains measures 1 through 4, and the second line contains measures 5 through 6. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is common time (C). Chord symbols are placed above the notes: D, D, A, G, D for the first line, and A, A, D, D G, A, D for the second line. The melody consists of quarter and eighth notes.

Zdroj: Notový zápis písně byl vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

1. Pod brněnským mostem voděnka se točí.

/: Kdo má modré oči, kdo má modré oči, ať tam do ní skočí. :/

- Motivace

Ukázka písně

Diskuse o písni – Jaký má motiv? Je píseň smutná, či veselá? O jakém mostě se v písni zpívá?

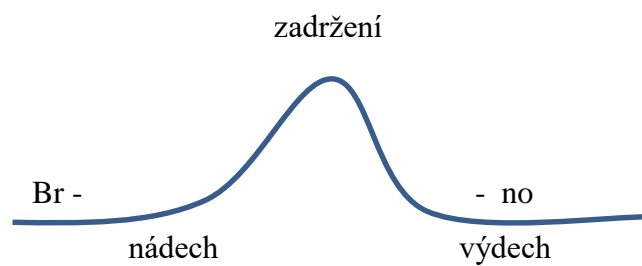
- Dechové cvičení – Brno

Nádech - *Br*

Zadržení (Držím *Br*)

Výdech -> dlouhý plynulý výdech *no*

- Rozezpívání – Poslechněte lidé, co se stalo v Brně

C-Dur   *D-dur*

Poslechněte   *lidé, co se stalo v Brně*

E-dur

¹⁰

F-Dur   *G-Dur*

¹⁹

A-Dur

H-Dur

Zdroj: Rozzpívání písně vytvořeno prostřednictvím programu MuseScore

- Rytmický doprovod písně

Zdroj: Rytmus písně vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

- Hudební otázky

1. Co znamenají   ? Jak ovlivňují píseň?
2. Jak se nazývá úsek písně, který se opakuje v každé sloce? (/: Kdo má modré oči, kdo má modré oči, ať tam do ní skočí. :/)

- Mezipředmětová komunikace

Vlastivěda (Vodstvo ČR – učivo o řekách)

- Které dvě řeky protékají Brnem? Vyznač tyto dvě řeky ve slepé mapě.

- Jak se říká místu, kde se stékají dvě řeky? Která z řek se vlévá do druhé?

Obr. 5: Slepá mapa vodstva Brněnska (zdroj: http://www.zsdp.cz/upload/Dom%C3%A1c%C3%AD%20p%C5%99%C3%ADprava/7_4_20/Z9_PL%20Jihomoravsky_kraj.pdf)

10.2 Metodický list 2

Narodil se Ježíšek

Tónina písně: D – dur

Hlasový rozsah: písně c1 – d2

Bystrc

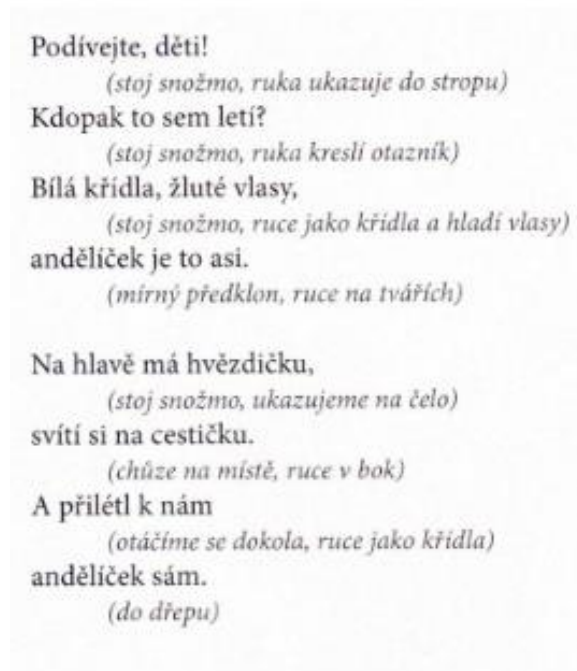
5

Zdroj: Notový zápis písně vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

1. Narodil se Ježíšek, koupíme mu kožíšek, a to hodně chlupatý, aby mu byl po paty.
2. Narodil se Kristus Pán, koupíme mu tulipán, a to hodně voňavý, aby ho měl do klopy.
3. Pojd'te sem pastýři a vy páni mistři, pozdravte pána svého, ježíška maličkého.
4. Vstupte před jesličky, zazpívejte písničky, na zvířátka pohled'te a děťátko vítejte.
5. Vítejte k nám, děťátko, ty malé pacholátko. Vítej, vítej, králi náš, ty jsi pravý Mesiáš.
6. Tebe jsme čekali a zdávna tě žádali, abys nás navštívil v naší krásné Bystrci.

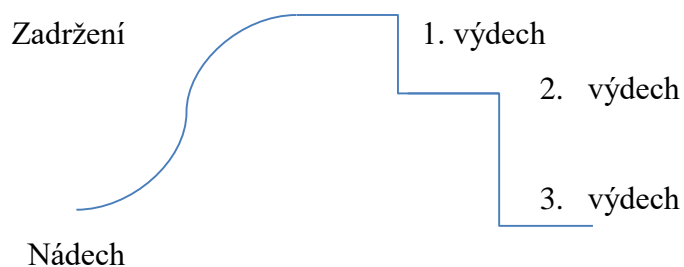
- Motivace

Básnička (Anděl hudebně-pohybové protažení)

Obr. 6: Anděl, hudebně-pohybová báseň
 (zdroj: <https://docplayer.cz/1240397-Obsah-1-obsah-24-listopadu-fouka-ze-strnist-2.html>)

- Dechové cvičení
  1. Nádech
  2. Zadržení
  3. Výdech fázový -> krátce 3 x vydechneme do plamene vánoční svíčky, žáci se snaží plamen pouze rozpohybovat, ale nezhasnout.

- Rozezpívání

Kdo mi koupil kožíšek?

No přece náš Ježíšek

5

10

14

Zdroj: Rozzpívání písně vytvořeno prostřednictvím programu MuseScore

- Doprovod písně na melodické nástroje

Zpěv

Zvonkohra

Metalofon

Xylofon

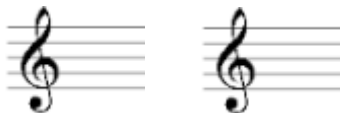
Zdroj: Rytmičtý doprovod písně vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

- Hudební otázky

1. K jakému účelu slouží píseň, jaké má téma? Jak se nazývá tento útvar?

---

2. Do notové osnovy zapiš nejnižší a nejvyšší tón písně a pojmenuj je.

Zdroj: Houslový klíč a osnova vytvořeny prostřednictvím programu MuseScore

3. Barevně vyznač takty, které jsou stejné (stejně takty jednou barvou).

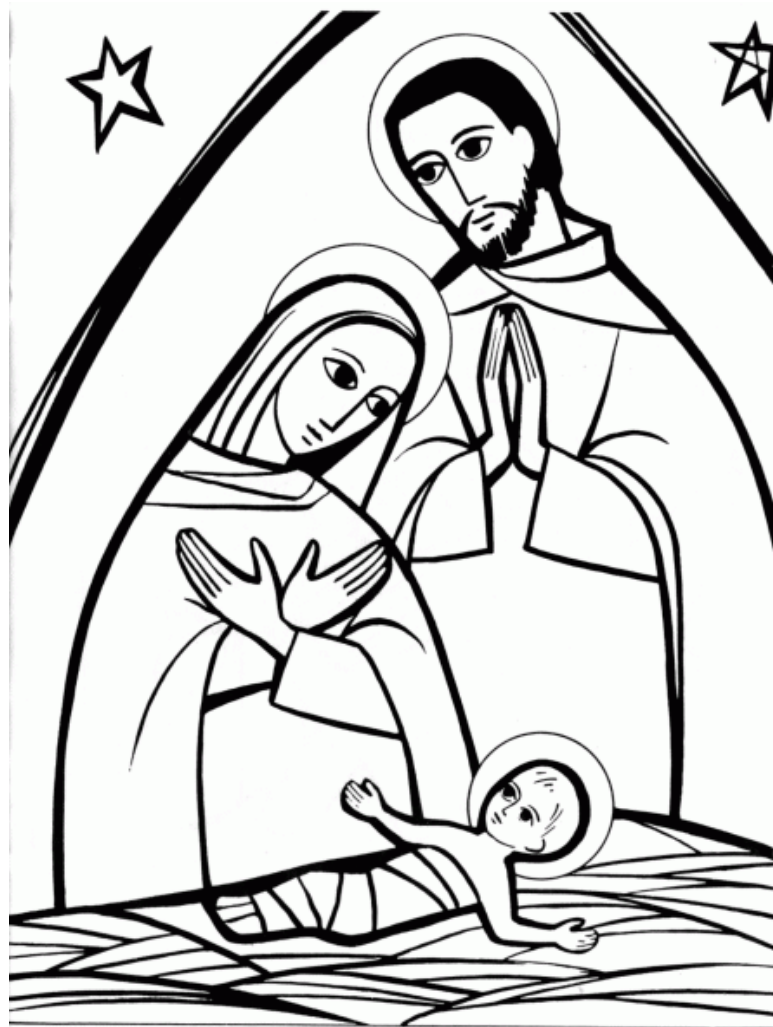
- Mezipředmětová komunikace

Tělesná výchova (viz motivace)

- Anděl – hudebně-pohybové protažení

Výtvarná výchova

- Omalovánka (viz Obr. 6) s námětem betlému. Omalovánka může k tomuto tématu tvořit pouze inspiraci, nebo ji učitel může využít jako stěžejní motiv, který žáci vybarví anilínovými barvami nebo například vysypou barevným pískem, vytvoří koláž a podobně.

Obr. 6: Omalovánka (zdroj obrázku: <https://www.vira.cz/texty/knihovna/kapitoly/maria-josef-a-jezisek>)

10.3 Metodický list 3

Aj, ta Troubská věž

Tónina písně: C – dur

Hlasový rozsah písně: d1 – d2

Troubsko

1. Aj ta Troubská věž je pěkně vysoká,
[přeletěla přes ní husa divoká.]

2. Přeletěla přes ní jednou v roce,
[vypila voděnku všechnu v potoce.]

3. Voděnku vypila trochu nechala,
[to pro tebe míla ji jen nechala.]

Zdroj: Notový zápis vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

- Motivace

Znáte pověst o brněnské věži? Povíme si o ní.

Tento příběh při se odehrál při přestavbě brněnské radnice. Brněnští radní chtěli ozdobit radnici. Na ozdobách pracoval kamenický mistr Antonín Pilgram, ale měl potíže s konšely, kteří nespěchali s placením za jeho odvedenou práci. Nejvíc ho rozčilil požadavek konšelů, aby zaplatil hostinu po ukončení práce. A tak vymyslel pomstu. Prostřední věž portálu nad sochou spravedlnosti vyrobil křivou, aby každý viděl, jací jsou brněnští konšelé křiváci. Po odhalení portálu Antonín Pilgram řekl konšelům, co si o nich myslí, a odejel do Vídně. Konšelé objednali opravu věže, ale když ji zasadili do portálu, do rána se opět zkřivila. A tak si křivou věž můžete dodnes prohlédnout v portále brněnské Staré radnice v Radnické ulici.

(Zdroj: <https://www.fnbrno.cz/povesti-bohumil-vlach/f3340>)

Otázky – Diskuse

- Jaké poučení vyplývá z této pověsti? Zachovaly se radní – konšelé správně?

- Dechové cvičení

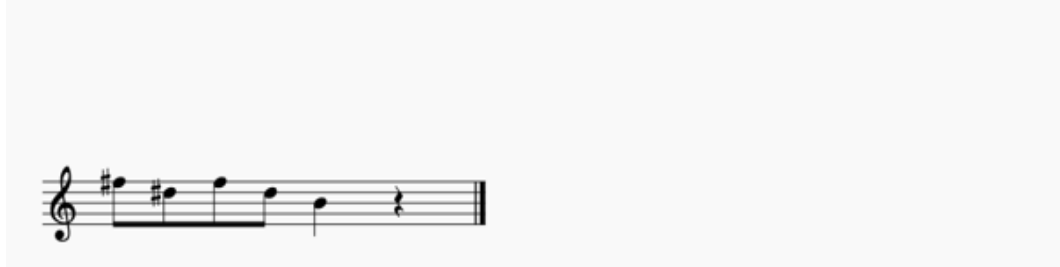
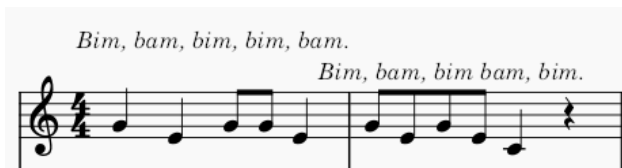
Nádech

Zadržení

Dlouhý plynulý výdech s tónem. Žáci si představí, že jsou věžička, a střádají dva tóny: bim – bam (3. a 5. stupeň stupnice zpěvu).

- **Rozezpívání** – Pomocí kadencí a modulací do sousedních tónin

- Rytmický doprovod písně

Musical score for a song in 2/4 time. The score includes four parts: Zpěv (Vocal), Drhlo (Drum), Zvonkohra (Chime), and Xylofon (Xylophone). The vocal part has two endings, labeled 1. and 2. The instrumental parts provide a rhythmic accompaniment.

Zdroj: Rytmičkový doprovod písne vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

- Hudební otázky
  1. V kolika čtvrt'ovém taktu je písne?
  2. Kolik dob se vejde do jednoho taktu písne? Jak budeme počítat?

- Mezipředmětová komunikace

Vlastivěda – poznávání brněnských míst

- Poznáš brněnské věže?

Český jazyk

- Spoj krátkou haiku s obrázkem místa v Brně

(Haiku = krátký japonský literární útvar, který má přísná pravidla, krátkou myšlenku - sdělení)

1. Čekej na draka
Kolo a věž
Divné poledne
(Brněnská radnice)

Obr. 7: Brněnská radnice (zdroj: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Star%C3%A1_radnice_\(Brno\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Star%C3%A1_radnice_(Brno)))

2. Červené cihly
Zvoní k modlitbě
V rovině dálavy
(Červený kostel)

Obr. 8: Červený kostel (zdroj: <https://www.fotoaparar.cz/fotogalerie/fotografie/431579/>)

Na hradě sedí hrozny lotr
nad městem se uklání
fanfáry znějí
(hrad Špilberk)¹⁰⁷

Obr. 9: Hrad Špilberk (zdroj: <https://region.rozhlas.cz/nejvyssi-vez-brnenskeho-hradu-spilberku-nabizi-vyjimecny-rozhled-a-nekdy-i-7714998>)

---

¹⁰⁷ Texty haiku byly převzaty a upraveny: RYŠAVÝ, Šimon. *Haiku o Brně*. Brno: Šimon Ryšavý, 2013.

10.4 Metodický list 4

Do Brna je cesta ušlapaná

Tónina písně: d – moll

Hlasový rozsah písně: d1 – d2

Husovice

The image shows a musical score for the song "Do Brna je cesta ušlapaná". It is written in D minor (one flat) and 2/4 time. The score is presented in two staves. The first staff contains measures 1 through 4, and the second staff contains measures 5 through 8. Above each measure, the corresponding chord is indicated: Dm, A, Dm Gm, Dm, A, Dm, C, Dm in the first staff; and A, Dm, C, Dm, Dm, A, Dm Gm, Dm in the second staff. The melody is written in a single voice line on a treble clef staff.

Zdroj: Notový zápis vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

1. Do Brna je cesta ušlapaná, po ní chodí milá uplakaná.
Chodí, chodí, ruky zalamuje, že jí milej na vojnu rukuje.
2. Neplač, neplač, moje potěšení. Šijí mi tam nový oblečení.
Šaty modrý, botky zelený. Neplač, neplač, moje potěšení.

- Motivace

Kudy a kam vede cesta? No přece do Brna. A jak Brno vůbec vzniklo? Povím vám část brněnské pověsti a vy pozorně poslouchejte.

Žili, byli dva bratři, kteří putovali jako pocestní krajinou. Jmenovali se Čenda a Mojda. Jeden druhému takhle na večer povídá: „Čeče, Mojdo? Bysme si asi měli někde lehnout, vid’? Hele, za chvíli už bude tma.“

„Tma už je včil. Tma jak v pytlu.“ „Koké, nikde nic,“ opáčil druhý pomalou, rozvážnou moravštinou. „To je tmou, ne?“ zaznělo zpěvnou češtinou. „Ale hoby s octem, tady nic nebylo ani za světla. Čum, samé bahno.“ Dialekty se střídaly jako aprílové počasí. Najednou narazily na jeskyni a rozhodli se v ní přenocovat. Když oba bratři ulehli

v jeskyni na tvrdou zem, ještě než usnuli, rozvažoval Mojda: „Tak mě tak napadlo, že bysme se mohli někde usadit. Měli bysme chalupy...“ „V těch chalupách světnice...“ „Na peci by se hřála polévka,“ zasnul se Čenda. „Slepičí vejvar?“ „Ale prd, kyselica.“ Chvíli polemizovali o budoucnosti a poté usnuli. Když se ráno slunce vyhouplo na oblohu, celý kraj byl zahalen mlhou. Od vody stoupala pára a bratři se probudili celí zkřehlí. „Vod tý vody jde ale kosa, vid’“, řekl Čenda. „Já mám úplně promrzlé kosti,“ přitakal jeho bratr. „Brrr,“ oklepal se Čenda zimou. „No,“ dýchal si Mojda do dlaní a snažil se zahrát. „Brrr!“ „No,“ opakovali bratři svůj dvojslabičný rozhovor.¹⁰⁸

Otázky – Diskuse

- Mluvili oba bratři stejným nářečím?
- Jak tedy podle této pověsti vznikl název Brno?
- Kam si myslíte, že bratři dál pokračovali, jak by mohl příběh dál pokračovat?

- Dechový cvičení

Nádech

Zadržení

Výdech → Brumendo (Brr) Používáme tony v různých výškách

- Rozezpívání – Pomocí kadencí a modulací do sousedních tónin

Vede tudy cesta do Brna ?

¹⁰⁸ Text byl převzat a upraven z: ŠAFRÁNEK, Jakub. *Brněnské pověsti: Kam valíš to kolo, draku?*

Praha: Dobrovský, 2016. Knihy Omega, s. 20-22.

Zdroj: Rozezpívání písně vytvořeno prostřednictvím programu MuseScore

- Doprovod písně na rytmické nástroje

The image shows a musical score for a song accompaniment on rhythmic instruments. It consists of four staves: Rytmus (Rhythm), Metrum (Metre), 1 doba (1st beat), and 2 doba (2nd beat). Each staff starts with a treble clef and a common time signature (C). The Rytmus staff shows a complex rhythmic pattern with eighth and sixteenth notes. The Metrum staff shows a steady quarter-note pulse. The 1 doba and 2 doba staves show a simple rhythmic pattern of quarter notes with stems pointing up and down respectively.

Zdroj: Rytmus vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

- Hudební otázky

1. Jak na tebe píseň působí? O čem píseň zpívá?

---

2. Vzpomeň si na durové a mollové písně. Jak se od sebe odlišují?

---

3. Ve 4. a 6. taktu je u noty označení. Jak se nazývá a jakým způsobem ovlivňuje tón?

- Mezipředmětová komunikace

Český jazyk – Práce s textem (porozumění textu)

- A. Jakým nářečím mluví Čenda a jakým Mojda? Pocházejí ze stejného regionu?
- B. V motivačním textu o dvou bratřích podtrhněte nespisovné výrazy a nahraďte je výrazy spisovnými.
- C. Vysvětlete, co znamená tvrzení „Dialekty se střídaly jako aprílové počasí.“

Vlastivěda – Přítoky a soutoky řek

D. O které řece / řekách bratři v textu mluví? Víte, které řeky protékají Brnem a kde se stékají?

10.5 Metodický list 5

Vy, brněnští páni, otvírejte brány

Tónina písně: G – dur

Hlasový rozsah: d1 – d2

Radostice

Zdroj: Notový zápis písně vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

1. Vy, brněnští páni, otvírejte brány, jedou nám sem páni, chlapani z Moravy.
2. Už je nám sem vezou, tou brněnskou cestou. Pod brněnskou věží brzy pojedou.
3. Pod brněnskou věží, do Králova pole, tam převlíknou svoje bílé košile.
4. Převlíknou si oděv do vojenského, poté se postavím před arca nového.
5. Už před arcem stojím, na jeho slova čekám, až na mě pan hejtman taublich zavolá.

- Motivace

„Dle vyprávění starých Němců, tam kde je dnes tržiště, mezi místními zvané...“ „Zelnák!“ doplnili všichni přítomní dřív, než to kronikář stihl přečíst. „Býval kdysi hluboký les,“ dokončil větu. „Než tady postavili město, byl tady hlubokej les všude. To vím i bez Němců, bez kroniky a, jak říkám, vůbec nejsou študovanej,“ plácl se Birk dlaní do čela. „A v tom lese bylo prý vedle sebe zbudováno sedm studní,“ pokračoval kronikář. „Proč by někdo vedle sebe kopal sedm studní?“ přerušila kronikáře pro změnu Andula. „Nemci. Jedna studna je jim málo,“ odvětil Birk. Kronikář pokračoval: „A právě protože

jich tam bylo sedm, bylo kolem nich založeno město. A studna se neměcky řekne? No?“
čekal kronikář na odpověď. „Brunem. Proto Brno.“¹⁰⁹

Otázky – Diskuse.

- Myslíte si, že je pověst založena na pravdě? Je Brno založeno opravdu na sedmi studnách?

- Dechové cvičení

Nádech

Zadržení

Rychlý výdech -> foukáme do klíčové dírky na radnických dveřích.

Snažíme se je zahřát, protože zamrzly.

- Rozezpívání – Pomocí kadencí a modulací do sousedních tónin

My už jedeme

10

Zdroj: Rozezpívání vytvořeno prostřednictvím programu MuseScore

¹⁰⁹ Text byl převzat a upraven z: ŠAFRÁNEK, Jakub. *Brněnské pověsti: Kam valíš to kolo, draku?* Praha: Dobrovský, 2016. Knihy Omega, s. 17-18.

- Rytmický doprovod písně

Zdroj: Rytmický doprovod vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

- Hudební otázky

1. Vzpomeň si, jaké 3 skupiny hudebních nástrojů znáš.

S _____

D _____

B _____

2. Zakroužkuj hudební nástroje, o kterých si myslíš, že by mohly hrát v lidové kapele:

kontrabas, lesní roh, fujara, cimbál, viola, dudy, hoboj, klavír, saxofon, trumpet, tympany

3. Každý region má svůj typický tanec. Pro Čechy je typická *skočná* a *do kolečka*, pro Moravu *sedlácká*. Znáš tanec, který je typický pro Brno?

4. Vypiš z textu slova, která neznáš. Zamysli se, z jakého jazyka pocházejí.

- Mezipředmětová komunikace – Český jazyk

- A jak je to s opevněním města Brna? Má Brno své hradby? Má Brno své brány? Vyznač pastelkou opevnění města Brna.
- Kolik má Brno svých Bran? Rozlušti jejich názvy:

brána **n**hou**B**ěská - _____

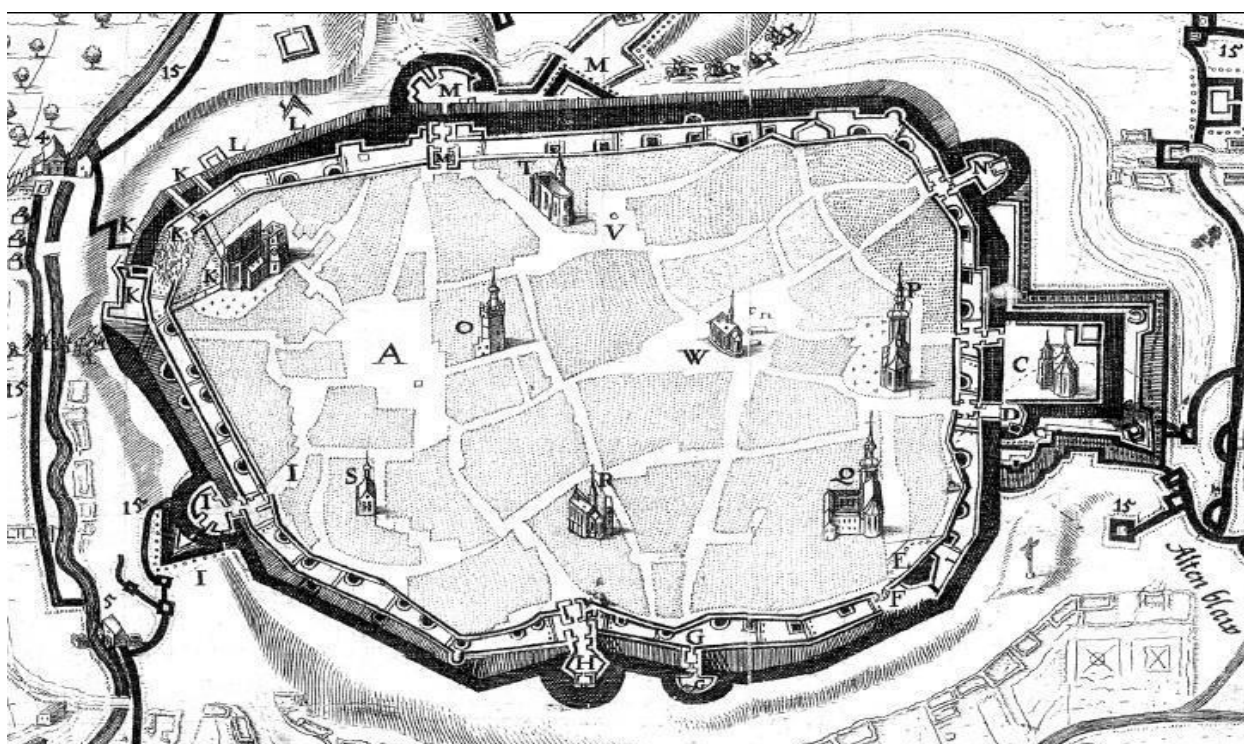
brána **r**něnsk**B**ká - _____

brána níMěsnká - _____
 brána Veláse - _____
 brána vsdoŽiká - _____

Později přibyly
 brána ełSáp - _____
 brána oNvá - _____

(Řešení: Běhounská, Brněnská, Měnínská, Veselá, Židovská, Slepá, Nová brána)¹¹⁰

- Najdi v mapě tyto brněnské brány a zakroužkuj je. (Brány jsou označeny velkými písmeny popořadě vyluštění – D, M, H, N, I, mezi M a N, G.)

Obr. 10: Mapa brněnského opevnění (zdroj: <http://www.brunn.cz/brnenske-mestske-brany/?fbclid=IwAR0KMa442yeQ1nV3XWSDaYjvlmPW2ZUdv4iiFu0C-Aom8cAiRbHXxXc--g>)

¹¹⁰ *Brněnské městské brány* (zdroj: <http://www.brunn.cz/brnenske-mestske-brany/?fbclid=IwAR0KMa442yeQ1nV3XWSDaYjvlmPW2ZUdv4iiFu0C-Aom8cAiRbHXxXc--g>).

10.6 Metodický list 6

Vím já jeden pivovárek

Tónina: C – dur

Rozsah: d1 – e2

Brno – střed

The image shows two staves of musical notation. The first staff is in 3/4 time and contains six measures of music. Above the staff, the chords C, F, C, C, F, and C are written above the first six notes. The second staff starts at measure 5 and contains four measures of music, ending with a double bar line.

Zdroj: Notový zápis písně vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

1. Vím já jeden pivovárek, v něm přebýval Venca sládek, lalá, lalá, lalá, lalá, dům.
2. Dobré pivo vařival, hezkou Nány milovával, lalá, lalá, lalá, lalá, dům.
3. Až po čase jednou v létě přinesla jim vrána dítě, lalá, lalá, lalá, lalá, dům.
4. Venco, sládku, co mám dělat, jakpak se o dítě starat, lalá, lalá, lalá, lalá, dům.
5. Dělej si, jak myslíš, ženo, nelij mu jen naše pivo, lalá, lalá, lalá, lalá, dům.
6. Ona na to nic nedbala, dítě v pivu vykoupala, lalá, lalá, lalá, lalá, dům.
7. Z malého pak vyrost sládek, co prodával pivo v krámě, lalá, lalá, lalá, lalá, dům.
8. Dobrý sládek v Brně byl, dobré pivo uvařil, lalá, lalá, lalá, lalá, dům.

- Motivace

Kronikář opatrně došel k hospodské. „Víte, jak na radnici visí to kolo od vozu? A víte, jak se tam dostalo? To vám byl ale příběh. Kdysi dávno žil v Lednici jeden kolař. Praděd tuhle kolmistra. Pra-pra-prapra...“ začal počítat na prstech. Hospodská ho

utnula. „Ano. Říkalo se o něm, že se narodil s dlátem v ruce a o kolébku měl opřenou pilu. Jak ten se s nima uměl ohánět. A tenhle kolař se velmi rád vsázel...“¹¹¹

Otázky – Diskuse.

- Poznáte z ukázky, o které brněnské pověsti kronikář začal mluvit s hospodskou?
- Vzpomeňte si na příběh a dokončete pověst. Kde visí brněnské kolo dnes?
- Víte, jak se jmenuje pivo, které se vyrábí v Brně? Kde má toto pivo svůj hlavní pivovar? K odpovědi by vám mohlo pomoci, že se tomuto pivu mu přezdívá „Staré Brno“.

- Dechové cvičení

Nádech

Zadržení

Dlouhý Výdech (plynule) -> foukáme do pивní pěny, snažíme se, aby se vznášela.

- Rozezpívání – Pomocí kadencí a modulací do sousedních tónin

Máte doma pivo?
Nemáme

Zdroj: Rozezpívání písně vytvořeno prostřednictvím programu MuseScore

- Rytmičtý doprovod písně

¹¹¹ Text byl převzat a upraven z: ŠAFRÁNEK, Jakub. *Brněnské pověsti: Kam valíš to kolo, draku?* Praha: Dobrovský, 2016. Knihy Omega, s. 26.

Zdroj: Rytmický doprovod vytvořen prostřednictvím programu MuseScore

- Hudební otázky

1. V písničce se objevuje rytmus, který se nazývá synkopa. Jedná se o rytmus, kdy nota uprostřed je delší než noty na krajích. Zkus si synkopy zatleskat a pro její zapamatování použij rytmické slabiky.

112

2. Procvič si synkopy. Vytleskej druhý řádek písně.

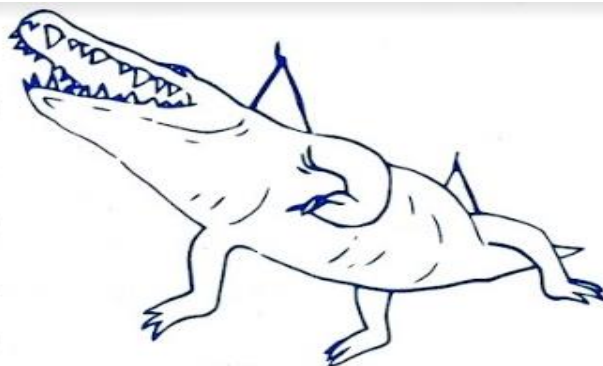
- Mezipředmětová komunikace – Český jazyk

¹¹² JAGLOVÁ, Jindřiška. *Hudební výchova 5: učebnice pro 5. ročník základní školy*. Brno: Nová škola, 2001, s. 43.

Práce s přídatnými jmény. Utvořte věty s použitím přídatných jmen v závorkách ve správném tvaru.

Drak na (brněnská) radnici

Na (Stará) radnici v Brně visí na řetězech (velký) drak. Zuby má (silný), že vypadají jak (ostrý) hřebíky. Víte, jak se tam dostal? Za (dávný, dávný) časů, kdy ještě na světě žili (všelijaký) draci, jeden z nich se taky usadil kousek od Brna, v dírách a jeskyních na (Stránská) skále. Když ženské z Líšně chodily prodávat na (brněnský) trh kuřata, (čerstvé) vejčička a máslo, (červená) třešně a (sladká) hrušky, kolikrát toho (obrovský) draka viděly, jak sedí na (samotný) vršku skály a vyhřívá se na sluníčku.

(Oldřich Sirovátka: Brunclík a lev, upraveno)

113

¹¹³ BIČANOVÁ, Lenka. *Procvičujeme pravopis přídatných jmen: pracovní sešit pro 5. ročník: příručka pro snadnější učení přídatných jmen*. Třetí vydání. Brno: Nová škola, 2016. Duhová řada, s. 6.

Závěr

Na závěr své diplomové práce bych ráda zhodnotila její účel a cíl. Ve své diplomové práci jsem nejprve popsala teoretické aspekty vztahující se nejen k lidové písni, ale též ke konkretizaci regionu Brněnsko, dále jsem zde definovala náplň obsahu RVP ZV a cíle vzdělávání, s nimiž musí být učivo v souladu. Zároveň jsem se zmínila o tom, čím by měl disponovat žák mladšího školního věku, tedy žák 1. stupně ZŠ, a v neposlední řadě jsem popsala složky hlasové výchovy. Na závěr jsem prostudovala tuzemské a zahraniční výzkumy z předešlých let napříč různými věkovými kategoriemi tak, abych mohla sestavit komplexní dotazníkové šetření pro mou diplomovou práci.

Výzkumné šetření proběhlo formou dotazníku, který vyplnil velmi slibný počet 150 respondentů. Na základě výzkumu jsme tedy získali data o komplexním postoji učitelů 1. stupně ZŠ na Brněnsku k lidové hudbě, k dalším hudebním žánrům, o jejich preferencích, ale zároveň preferencích žáků, hudebnosti učitelů, vybavenosti tříd ZŠ a též úrovni znalostí lidových písní, moravských lidových písní a lokálních písní z oblasti Brněnska. Z dotazníkového šetření jsme tedy získali hromadný soubor dat, z nichž můžeme s jistotou určit, že učitelé 1. stupně ZŠ na Brněnsku mají kvalitní hudební přípravu. Základní školy nabízejí kvalitní nástrojovou vybavenost. Lidová hudba je, co se týče preference, zastoupena na 1. příčce, ale zároveň nesmíme opomenout, že je v těsné blízkosti s hudbou populární, která je z pohledu učitelů nejvíce preferovaným žánrem pro žáky. Učitelé nejčastěji se svými žáky v hodinách HV na 1. stupni ZŠ zpívají, následně zapojují své žáky do instrumentálních doprovodů, kombinují píseň s pohybem a nezapomínají do výuky začleňovat poslech samotné písně. Zároveň se mi potvrdilo tvrzení, že lidovou píseň mezipředmětově zahrnují i do jiných předmětů během dne, a to nejvíce do českého jazyka. Tvrzení o tom, zda lidová hudba převažuje nad hudbou populární, nebo zda je tomu naopak, se výrazněji nepotvrdilo: pouze 3 % rozhodla o preferenci lidové písně v hodinách HV na 1. stupni ZŠ v oblasti Brněnska. Tuto skutečnost završila otázka, zda lidová píseň vůbec patří do hodin HV, na niž učitelé odpověděli jednoznačně kladně (99 %). Povědomí o lidových písních je na Brněnsku velmi vysoké, nejlépe učitelé definují lidové písně obecně, ale zároveň i znalost moravských lidových písní je na dobré úrovni. O něco málo slabší byly znalosti lidových písní na Brněnsku, kdy je projevilo pouze 37 dotázaných. Výzkumné šetření dále přineslo důležitý poznatek, že učitelé jeví zájem o zařazení lidových písní z jejich regionální

oblasti do výuky ve větší míře (89 %). Z dotazníkového šetření tedy vyplynula skutečnost, že učitelé nejspíše nemají k dispozici materiály, zpěvníky a učebnice prezentující brněnskou lidovou píseň. Zároveň vyvstává otázka, jaké je její zastoupení v učebnicích a s ní spojená aktuálnost jazyková. Tato oblast by stála za povšimnutí a prozkoumání do další práce, jelikož analýza této skutečnosti by převyšovala mou práci stávající.

Dotazníkové šetření mi tak velmi napomohlo ke zjištění všech okolností k lidové hudbě, kdy jsem následně mohla k vybraným lidovým písním z této oblasti vytvořit počáteční průpravu, upravit jazykovou stránku a doprovody tak, aby je učitelé mohli zařadit do výchovně vzdělávacího procesu. Cílem mé diplomové práce bylo zhodnotit situaci ohledně lidové hudby na Brněnsku a vytvořit doprovodný metodický materiál k písním z Brněnska pro výuku HV na 1. stupni ZŠ. Myslím, že očekávaný cíl mé diplomové práce byl naplněn a věřím, že poznatky získané prostřednictvím výzkumu budou cenným přínosem ve výchovně vzdělávacím procesu.

Závěr své diplomové práce bych ráda zakončila částí básně o svém rodném Brně a řece Svatce.

*Jsou možná hezčí řeky, mají větší třpyt
než tento teskný břeh než temná řeka Svatka,
a přec bych tu, matko, s tebou věčně žít,
jsou možná hezčí řeky, mají větší třpyt,
však ty jsi moje vlast, má vlast, má věčná matka*“.¹¹⁴

---

¹¹⁴ NEZVAL, Vítězslav. *Chrpy a města*. Praha: Československý spisovatel, 1955. České básně, s. 43-44.

Seznam literatury

BĚLECKÝ, Zdeněk. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. ISBN 978-80-87000-07-6.

BIČANOVÁ, Lenka. *Procvičujeme pravopis přídavných jmen: pracovní sešit pro 5. ročník: příručka pro snadnější učení přídavných jmen*. Třetí vydání. Brno: Nová škola, 2016. Duhová řada, s. 6. ISBN 9788072897957.

BLAHUTKOVÁ, Marie, Evžen ŘEHULKA a Šárka DAŇHELOVÁ. *Pohyb a duševní zdraví*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-108-1.

BONUŠ, František. *Lidová píseň a její tradice*. Praha: Osvěta, 1952.

DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 3., dopl. Ostrava: Montanex, 2010. ISBN 978-80-7225-329-6.

FLODROVÁ, Milena, Erika BEZDÍČKOVÁ a Jaroslav ŠTĚPANÍK. *Brno - město uprostřed Evropy = Brno - a city in the centre of Europe = Brünn - Stadt in der Mitte Europas = Brno - gorod v centre Jevropy*. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Brno: Littera, 2012. ISBN 978-80-85763-66-9.

FORET, Miroslav. Výzkumy hudebních preferencí mládeže. In: *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review*, vol. 23, no. 2, 1987, pp. 187–91. [online]. [cit. 18. 4. 2022]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/41130230>.

GAULT, Brent. Effects of Pedagogical Approach, Presence/Absence of Text, and Developmental Music Aptitude on the Song Performance Accuracy of Kindergarten and First-Grade Students. In: *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, no. 152, 2002, pp. 54–63. [online]. [cit. 18. 4. 2022].

Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/40319126>.

HAJEROVÁ MÜLLEROVÁ, Lenka a Jan SLAVÍK. *Modelování kurikula*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, 2020. ISBN 978-80-261-0903-7.

HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Praha: Jiří Budka, 1993. Slovník. ISBN 80-901549-0-5.

JAGLOVÁ, Jindřiška. *Hudební výchova 5: učebnice pro 5. ročník základní školy*. Brno: Nová škola, 2001. ISBN 8072890360.

JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000. ISBN 80-86156-31-1.

- JEDLIČKA, Richard. *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0096-5.
- JELÍNKOVÁ, Zdena. *Brněnsko: popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 1997.
- JENČKOVÁ, Eva. Lidová píseň jako zdroj dětských hudebních aktivit. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica. ISBN 80-85783-16-9.
- JURKOVIČ, Pavel. *Lidová píseň ve škole*. Praha: Muzikservis, 2000. ISBN 97-580607-12.
- KLIMENT, Pavel, Anna PETŘKOVÁ a Pavel KUSÁK. *Vybrané kapitoly z psychologie: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Hanex, 2006. ISBN 80-85783-67-3.
- KNOPOVÁ, Blanka. Lidová píseň – zdroj dětské hudební kreativity. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica. ISBN 80-85783-16-9.
- KOUTSKÝ, Jaroslav. *Didaktika hudební výchovy na 1. stupni*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-372-9.
- KREJČÍKOVÁ, Eliška. *Kapitoly z dětské psychologie pro učitele*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 64-70.
- KUČEROVÁ, Judita, ed. *Lidová píseň v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4719-8.
- KUČEROVÁ, Judita. *Lidová píseň v hudební výchově na základních a středních školách v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. [online]. [cit. 18. 4. 2022]. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/book?id=1625>.
- LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-525-0.
- LASEVIČOVÁ, Jarmila. *Didaktika hudební výchovy pro učitele primárního vzdělávání: distanční text*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7368-007-6.
- MACEK, Petr, ed. *Slovník české hudební kultury*. Praha: Supraphon, 1997. ISBN 80-7058-462-9.
- MAJTNER, Jaroslav. *Hlasová výchova*. 2., nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1534-8.

- NEZVAL, Vítězslav. *Chrpy a města*. Praha: Československý spisovatel, 1955. České básně, s. 43-44.
- OBEŠLOVÁ, Miluše. Rozsah dětského hlasu jako kritérium pro výběr písňového materiálu. In: *Teoretické reflexe hudební výchovy*. 2014, 10 (2), 1 - 11. ISSN 1803-1331.
- PLCH, Jaromír. *Mezipředmětové vztahy a specifika výchovně vzdělávacího procesu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.
- PROCHÁZKOVÁ, Jarmila. *Janáčkovy záznamy hudebního a tanečního folkloru*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd ČR, 2006. ISBN 80-85010-87-9.
- ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLAŘÍK. *Jak zpívat lidové písně*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990. ISBN 80-85029-13-8.
- RYŠAVÝ, Šimon. *Haiku o Brně*. Brno: Šimon Ryšavý, 2013. ISBN 978-80-7354-121-7.
- SEDLÁK, František a Rudolf SIEBR. *Didaktika hudební výchovy: vysokošk. učebnice pro stud. pedagog. fakult. 2., upr. vyd.* Praha: SPN, 1988. Učebnice pro vys. školy.
- SIROVÁTKA, Oldřich. K výzkumu folkloru na Rosicko - Oslavansku. In: *Český Lid*, vol. 42, no. 6, 1955, pp. 257–61. [online]. [cit. 18. 4. 2022]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/42697923>.
- SPIPKOVÁ, Vladimíra. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-942-9.
- STOLAŘÍK, Ivo. Lidová píseň a lidová hudba v českých zemích a na Slovensku. In: *Lidová píseň a hudební výchova*. Olomouc: Hanex, 1997. Musica, s. 102. ISBN 80-85783-16-9.
- SYNEK, Jaromír. *Didaktika hudební výchovy I*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0972-0.
- ŠAFRÁNEK, Jakub. *Brněnské pověsti: Kam valíš to kolo, draku?* Praha: Dobrovský, 2016. Knihy Omega. ISBN 978-80-7390-326-8.
- TONCROVÁ, Marta. *Zpěvník lidových písní z Brna*. Brno: Doplněk, 1995. ISBN 80-85765-51-9.
- TONCROVÁ, Marta. *Lidové písně z Brněnska*. Brno: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2020. ISBN 978-80-88021-26-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VALOVÝ, Evžen. *Lidová píseň: Úv. do studia pro posl. ped. fak.* Brno, 1978.

Seznam internetových zdrojů

Dýchací soustava. [online]. Centrum interaktivních a multimediálních studijních opor pro inovaci výuky a efektivní učení | CZ.1.07/2.2.00/28.0041. [cit. 10. 4. 2022].

Dostupné z: [https://is.muni.cz/do/fsps/e-](https://is.muni.cz/do/fsps/e-learning/zaklady_anatomie/zakl_anatomieIII/pages/dychaci_soustava.html)

[learning/zaklady_anatomie/zakl_anatomieIII/pages/dychaci_soustava.html](https://is.muni.cz/do/fsps/e-learning/zaklady_anatomie/zakl_anatomieIII/pages/dychaci_soustava.html).

Folklór [online]. [cit. 6. 4. 2022]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Folkl%C3%B3r>.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2021.

[cit. 11. 12. 2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/4982/>.

Vzdělávací soustava. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 10. 12. 2021]. Dostupné

z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/vzdelavaci-soustava>.

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
RVP	Rámcově vzdělávací program
RV ZV	Rámcově vzdělávací program pro základní školy
Např.	Například
Tzv.	Takzvaně
ZŠ	Základní škola
HV	Hudební výchova
MU	Masarykova univerzita

Seznam obrázků

- Obrázek 1. Brno – městské části
- Obrázek 2. Česko – Národopisné oblasti
- Obrázek 3. Hlasivky
- Obrázek 4. Hlasový rozsah chlapců a dívek na 1. stupni ZŠ
- Obrázek 5. Slepá mapa vodstva Brněnska
- Obrázek 6. Omalovánka
- Obrázek 7. Brněnská radnice
- Obrázek 8. Červený kostel
- Obrázek 9. Hrad Špilberk
- Obrázek 10. Mapa brněnského opevnění

Seznam tabulek

- Tabulka 1. Hudebnost učitelů na 1. stupni ZŠ*
- Tabulka 2. Zastoupení hudebních nástrojů*
- Tabulka 3. Hudební nástroje ve výuce HV*
- Tabulka 4. Nástroje ve výuce HV na 1. stupni ZŠ*
- Tabulka 5. Zastoupení hudebních žánrů*
- Tabulka 6. Nejvíce používaný hudební žánr*
- Tabulka 7. Hudební preference žáků*
- Tabulka 8. Preference hudebního žánrů ve výuce na 1. stupni ZŠ*
- Tabulka 9. Lidová píseň v HV na 1. stupni ZŠ*
- Tabulka 10. Výrok 1*
- Tabulka 11. Mezipředmětová komunikace*
- Tabulka 12. Výrok 2*
- Tabulka 13. Lidové písně ve výuce HV na 1. stupni ZŠ*
- Tabulka 14. Moravské lidové písně*
- Tabulka 15. Regionální prvky ve výuce*
- Tabulka 16. znalost lidových písní z Brněnska*
- Tabulka 17. Písně z Brna*

Tabulka 18. Zájem o metodické listy

Seznam grafů

Graf 1. Složení respondentů podle městských částí města Brna

Graf 2. Nástrojová zdatnost učitelů HV

Graf 3. Hudebnost učitelů na 1. stupni ZŠ

Graf 4. Nástrojová vybavenost ve výuce HV

Graf 5. Procentuální znázornění hudebních nástrojů ve výuce HV na 1. stupni ZŠ

Graf 6. Míra zastoupení hudebního žánru

Graf 7. Zastoupení lidové hudby

Graf 8. Zastoupení populární hudby

Graf 9. Zastoupení klasické hudby

Graf 10. Zastoupení jazzové hudby

Graf 11. Preference populární hudby u žáků

Graf 12. Preference lidové hudby u žáků

Graf 13. Preference klasické hudby u žáků

Graf 14. Lidová píseň z Brněnska

Graf 15. Vokální činnost

Graf 16. Instrumentální činnosti

Graf 17. Hudebně-pohybové činnosti

Graf 18. Poslechové činnosti

Graf 19. Lidová píseň v HV na 1. stupni ZŠ

Graf 20. Výrok Lidová píseň

Graf 21. Předměty propojené s lidovou písní

Graf 22. Výrok o výuce HV

Graf 23. Regionální pojetí v HV

Graf 24. Lidová píseň z Brněnska

Graf 25. Zájem o metodické listy

Seznam příloh

- Příloha 1. Seznam spádových ZŠ v Brně
- Příloha 2. Seznam alternativních škol a škol Brno-venkov
- Příloha 3. Seznam respondentů
- Příloha 4. Dotazník na učitele ZŠ

Přílohy

Příloha 1. Seznam spádových ZŠ v Brně

Seznam Spádových škol řazen podle městských částí města Brna

1. Bohunice (2 školy)
  - Základní škola Brno, Arménská 21, příspěvková organizace
  - Základní škola a Mateřská škola Brno, Vedlejší 10, příspěvková organizace
2. Bosonohy (1 škola)
  - Základní škola a Mateřská škola Brno, Bosonožské nám. 44, příspěvková organizace
3. Brno – jih (2 školy)
  - Základní škola Bednářová 28, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Tuháčkova 25, příspěvková organizace
4. Brno – sever, Útěchov (7 škol)
  - Masarykova základní škola a Mateřská škola Brno, Zemědělská 29, příspěvková organizace
  - Základní škola a Mateřská škola Brno, Blažkova 9, příspěvková organizace
  - Základní škola a Mateřská škola Brno, Merhautova 37, příspěvková organizace
  - Základní škola a Mateřská škola Brno, Milénova 14, příspěvková organizace
  - Základní škola a Mateřská škola Brno, Zeiberlichova 49, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Janouškova 2/ 577, příspěvková organizace
  - Základní škola J. A. Komenského a MŠ Brno, nám. Republiky 10, příspěvková organizace
5. Brno – střed (11 škol)
  - Základní škola mateřská škola Brno, Horní 16, příspěvková organizace
  - Základní škola Křídlovická 30 b, příspěvková organizace

- Základní škola a mateřská škola Brno, Antonínská 3, příspěvková organizace
  - Základní škola a mateřská škola Brno, Husova 17, příspěvková organizace
  - Základní škola a mateřská škola Brno, Kotlářská 4, příspěvková organizace
  - Základní škola a mateřská škola Brno, Křenová 21, příspěvková organizace
  - Základní škola a mateřská škola Brno nám. 28. října 22, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Bakalovo nábřeží 8, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Hroznová 1, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, nám. Míru 3, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Úvoz 55, příspěvková organizace
6. Bystřec, Kníničky (3)
- Základní škola Brno, Heyrovského 32, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Laštůvkova 77 příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Vejrostova 1, příspěvková organizace
7. Černovice (2)
- Základní škola, Brno, Kneslova 28, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Řehořova 3, příspěvková organizace
8. Chrlice (1)
- Základní škola a mateřská škola Brno, Jana Broskvy 3, příspěvková organizace
9. Jehnice Ořešín (1)
- Základní škola a Mateřská škola Brno, Blanenská 1, příspěvková organizace
10. Jundrov (1)
- Základní škola Brno, Jasanová 2, příspěvková organizace
11. Kohoutovice (2)
- Základní škola a Mateřská škola Brno, Chalabalova 2, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, ZŠ Pavlovská 16, příspěvková organizace
12. Komín (1)
- Základní škola a Mateřská škola Brno, Pastviny 70, příspěvková organizace
13. Královo Pole (4)
- Základní škola a Mateřská škola, Brno, Stankova 14, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Herčíkova 19, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Košinová 22, příspěvková organizace

- Základní škola Brno, Slovanské nám. 2, příspěvková organizace
14. Líšeň (4)
- Základní škola a mateřská škola Brno, Horníkova 1, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Masarova 11. příspěvková organizace
  - Základní škola, Brno, Holzova 1, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Novolíšeňská 10, příspěvková organizace
15. Maloměřice a Obrány (1)
- Základní škola Brno, Hamry 12, příspěvková organizace
16. Medlánky (1)
- Základní škola Brno, Hudcova 35, příspěvková organizace
17. Nový Lískovec (2)
- Základní škola Brno, Svážná 9, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Kamínky 5, příspěvková organizace
18. Řečkovice a Mokrý hora, Ivanovice (2)
- Základní škola Brno, Horáckého náměstí 13, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Novoměstská 21, příspěvková organizace
19. Slatina (2)
- Základní škola a mateřská škola Brno, Jihomoravské nám. 2, příspěvková organizace
  - Základní škola a Mateřská škola Brno, Přemyslovo nám. 1, příspěvková organizace
20. Starý Lískovec (3)
- Základní škola a Mateřská škola Brno, Elišky Přemyslovny 10, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Labská 27, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Bosonožská 9, příspěvková organizace
21. Tuřany (1)
- Základní škola Brno, Měšťanská 21, příspěvková organizace
22. Vinohrady (2)
- Základní škola Brno, Čejkovická 10, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Mutěnická 23, příspěvková organizace
23. Žabovřesky (4)
- Waldorfská škola Brno, střední škola, základní škola a mateřská škola, příspěvková organizace
  - Základní škola a Mateřská škola Brno, náměstí Svornosti 7, příspěvková organizace
  - Základní škola Brno, Jana Babáka 1, příspěvková organizace
  - Základní škola Sirotkova 36, příspěvková organizace
24. Žebětín (1)
- Základní škola Brno, Otevřená 20 a, příspěvková organizace
25. Židenice (4)

- Masarykova základní škola, Brno Kameňáčky 3591/4, příspěvková organizace
- Tyršova základní škola, Brno, Kudlova 38, příspěvková organizace
- Základní škola Brno, Gajdošova 3, příspěvková organizace
- Základní škola Brno, Krásného 24, příspěvková organizace¹¹⁵

Příloha 2.. Seznam alternativních škol a škol Brno-venkov

Seznam alternativních ZŠ a škol Brno-venkov, které se zapojily do výzkumu

- Křesťanská Základní škola a Mateřská škola Jana Husa, Šujanovo nám. 356/1 Brno – střed – Trnitá
- Základní škola basic, Šujanovo nám. Brno – střed – Trnitá
- Základní škola Five Star Montessori, Lány 34, Brno – Bohunice
- Cyrilometodějská církevní Základní škola, Lerchova 65, Brno – střed – Stránice
- Základní škola a Mateřská škola Pramínek, Heyrovského 13, Brno – Bystrc
- Sdružená Lesní škola Liška, Březinová 1361/14 Brno – Žabovřesky
- Základní škola Jungmannova 813, Kuřim
- Základní a Mateřská škola Rosice 97, Rosice
- Základní a Mateřská škola T. G. Masaryka Zastávka, příspěvková organizace, Zastávka u Brna
- Základní a Mateřská škola Rozdrojovice 54
- Základní a Mateřská škola Střelice. Komenského náměstí 2, Střelice u Brna
- Základní škola a Mateřská škola Tetčice, Palackého 52

---

¹¹⁵ <https://zapisdozs.brno.cz/>

Seznam ZŠ zapojených do výzkumu

- 1) ZŠ Pavlovská, Brno – Kohoutovice
- 2) ZŠ a MŠ Blanenská, Brno – Jehnice Ořešín
- 3) ZŠ Otevřená, Brno – Žebětín
- 4) ZŠ Laštůvkova, Brno – Bystrc
- 5) ZŠ Hamry, Brno – Maloměřice a Obřany
- 6) ZŠ Sirotkova, Brno – Žabovřesky
- 7) ZŠ a MŠ Zastávka u Brna
- 8) ZŠ a MŠ Blanenská, Brno – Jehnice Ořešín
- 9) ZŠ Šafránkova, Rozdrojovice
- 10) ZŠ Úvoz, Brno – střed
- 11) ZŠ Rosice
- 12) ZŠ Hudcova, Brno – Medlánky
- 13) ZŠ Otevřená Brno – Žebětín
- 14) ZŠ J. A. Komenského, Brno – Sever (Husovice)
- 15) ZŠ Vejrostova, Brno – Bystrc
- 16) ZŠ Čejkovická, Brno – Vinohrady
- 17) ZŠ Řehořova, Brno – Černovice
- 18) ZŠ Holzova, Brno – Líšeň
- 19) ZŠ Sirotkova, Brno – Žabovřesky
- 20) ZŠ Jungmannova, Kuřim
- 21) ZŠ Mutěnická, Brno – Vinohrady
- 22) ZŠ a MŠ Jana Brozkvy, Brno – Chrlice
- 23) ZŠ Janouškova, Brno – Sever (Černá pole)
- 24) ZŠ a MŠ Pastviny, Brno – Komín
- 25) ZŠ Gajdošova, Brno – Židenice
- 26) ZŠ Hudcova, Brno – Medlánky
- 27) ZŠ a MŠ Tetčice
- 28) ZŠ Střelice, Střelice u Brna
- 29) ZŠ a MŠ Staňkova, Brno – Královo Pole
- 30) ZŠ Slovanské náměstí, Brno – Královo Pole
- 31) ZŠ Pavlovská, Brno – Kohoutovice
- 32) ZŠ Herčíkova, Brno – Královo Pole
- 33) ZŠ Náměstí Svornosti, Brno – Žabovřesky
- 34) ZŠ Jasanová, Brno – Jundrov
- 35) ZŠ a MŠ Bosonožské nám., Brno – Bosonohy
- 36) ZŠ a MŠ Vedlejší Brno – Bohunice
- 37) ZŠ Kamínky, Brno – Nový Lískovec
- 38) ZŠ Novoměstská, Brno – Řečkovice
- 39) ZŠ Tyršova, Brno – Židenice

- 40) Masarykova ZŠ Kameňáčky, Brno – Židenice
- 41) ZŠ Měšťanská, Brno – Tuřany
- 42) ZŠ Kneslova, Brno – Černovice
- 43) ZŠ Měšťanská, Brno – Tuřany
- 44) ZŠ Hudcova, Brno – Medlánky
- 45) ZŠ Bosonožská, Brno – Starý Lískovec
- 46) ZŠ Bosonožská, Brno – Starý Lískovec
- 47) ZŠ Masarova, Brno – Líšeň
- 48) ZŠ Jihomoravské náměstí, Brno – Slatina
- 49) ZŠ Labská, Brno – Starý Lískovec
- 50) Sdružená lesní škola Liška, Brno – Žabovřesky
- 51) ZŠ Masarova, Brno – Líšeň
- 52) ZŠ Křídlovická, Brno – střed
- 53) ZŠ Jana Babáka Brno – Žabovřesky
- 54) ZŠ Horáckého náměstí Brno – Řečkovice
- 55) ZŠ Antonínská, Brno – střed
- 56) ZŠ a MŠ Zastávka u Brna
- 57) Waldorfská ZŠ, Brno – Žabovřesky
- 58) ZŠ Laštůvkova, Brno – Bystrc
- 59) ZŠ Heyrovského, Brno – Bystrc
- 60) ZŠ Čejkovická, Brno – Vinohrady
- 61) Waldorfská ZŠ, Brno – Žabovřesky
- 62) ZŠ a MŠ Jana Broskvy, Brno – Chrlice
- 63) ZŠ a MŠ Pramínek, Brno – Bystrc
- 64) ZŠ Bednářova, Brno – Jih
- 65) ZŠ Tuháčkova, Brno – Jih
- 66) ZŠ a MŠ Blažkova, Brno – Sever (Lesná)
- 67) ZŠ Křenová, Brno – střed
- 68) ZŠ Brno, Hroznová, Brno – střed
- 69) ZŠ náměstí 28. října, Brno – střed
- 70) ZŠ Svážná, Brno – Nový Lískovec
- 71) ZŠ Bakalovo nábřeží, Brno – střed
- 72) ZŠ a MŠ Přemyslovo náměstí, Brno – Slatina
- 73) ZŠ Basic, Brno – střed
- 74) ZŠ Arménská, Brno – Bohunice
- 75) ZŠ Arménská, Brno – Bohunice
- 76) ZŠ Mutěnická, Brno – Vinohrady
- 77) ZŠ Tuháčkova, Brno – Jih
- 78) ZŠ Řehořova, Brno – Černovice
- 79) ZŠ Tyršova, Brno – Židenice
- 80) ZŠ Křídlovická, Brno – střed
- 81) ZŠ Vejrostova, Brno – Bystrc

- 82) ZŠ a MŠ Bosonožské nám., Brno – Bosonohy
- 83) ZŠ Kneslova, Brno – Černovice
- 84) ZŠ Janouškova, Brno – Sever
- 85) ZŠ a MŠ Merhautova, Brno – Sever (Černá pole)
- 86) ZŠ a MŠ Hamry, Brno – Maloměřice a Obrány
- 87) ZŠ Novoměstská, Brno – Řečkovice
- 88) ZŠ Herčíkova, Brno – Královo pole
- 89) ZŠ a MŠ Pastviny, Brno – Komín
- 90) ZŠ a MŠ Chalabalova, Brno – Kohoutovice
- 91) ZŠ a MŠ Jana Broskvy, Brno – Chrlice
- 92) ZŠ Jasanová, Brno – Jundrov
- 93) ZŠ a MŠ Merhautova, Brno – Sever (Černá pole)
- 94) ZŠ Five Star Montessori, Brno – Bohunice
- 95) ZŠ Gajdošova, Brno – Židenice
- 96) Masarykova ZŠ Kameňáčky, Brno – Židenice
- 97) ZŠ Kamínky, Brno – Nový Lískovec
- 98) ŽŠ Přemyslovo náměstí, Brno – Slatina
- 99) ZŠ Jasanová, Brno – Jundrov
- 100) ZŠ Heyrovského, Brno – Bystrc
- 101) ZŠ Janouškova, Brno – Sever (Černá pole)
- 102) ZŠ Janouškova, Brno – Sever (Černá Pole)
- 103) ZŠ Bakalovo nábřeží, Brno – střed
- 104) ZŠ Novoměstská, Brno – Řečkovice
- 105) ZŠ a MŠ Horníkova, Brno – Líšeň
- 106) ZŠ Pavlovská, Brno – Kohoutovice
- 107) ZŠ a MŠ Horní, Brno – střed
- 108) ZŠ Úvoz, Brno – střed
- 109) ZŠ a MŠ Horníkova, Brno – Líšeň
- 110) Waldorfská ZŠ, Brno – Žabovřesky
- 111) Waldorfská ZŠ, Brno – Žabovřesky
- 112) ZŠ Bakalovo nábřeží, Brno – střed
- 113) Masarykova ZŠ Kameňáčky, Brno – Židenice
- 114) ZŠ Janouškova, Brno – Sever (Černá Pole)
- 115) ZŠ Slovanské náměstí, Brno – Královo Pole
- 116) ZŠ a MŠ Milénova, Brno – Sever (Lesná)
- 117) ZŠ a MŠ Chalabalova, Brno – Kohoutovice
- 118) ZŠ Řehořova, Brno – Černovice
- 119) ZŠ Tuháčkova, Brno – Jih (Komárov)
- 120) ZŠ Heyrovského, Brno – Bystrc
- 121) ZŠ Basic, Brno – střed
- 122) ZŠ Mutěnická, Brno – Vinohrady
- 123) ZŠ a MŠ Bosonožské nám., Brno – Bosonohy

- 124) ZŠ Gajdošova, Brno – Židenice
- 125) ZŠ Slovanské náměstí, Brno – Královo Pole
- 126) CMcZŠ Lerchova, Brno – střed
- 127) Křesťanská ZŠ Jana Husa, Šujanovo náměstí, Brno – střed
- 128) ZŠ Bosonožská, Brno – Starý Lískovec
- 129) ZŠ a MŠ Tetčice
- 130) ZŠ a MŠ Rosice
- 131) ZŠ Sirotkova, Brno – Žabovřesky
- 132) ZŠ Měšťanská, Brno – Tuřany
- 133) ZŠ Tuháčkova, Brno – Jih
- 134) ZŠ a MŠ Bosonožské nám., Brno – Bosonohy
- 135) ZŠ a MŠ Vedlejší, Brno – Bohunice
- 136) ZŠ a MŠ Vedlejší, Brno – Bohunice
- 137) ZŠ Horácké náměstí, Brno – Řečkovice
- 138) ZŠ a MŠ Blanenská, Brno – Jehnice Ořešín
- 139) ZŠ Měšťanská, Brno – Tuřany
- 140) ZŠ Bakalovo nábřeží, Brno – střed
- 141) ZŠ a MŠ Pastviny, Brno – Komín
- 142) Masarykova ZŠ a MŠ Zemědělská, Brno – Sever (Černá pole)
- 143) ZŠ Kamínky, Brno – Nový Lískovec
- 144) ZŠ Hroznová, Brno – střed
- 145) CMcZŠ Lerchova, Brno – střed
- 146) ZŠ Zeiberlichova Brno – Sever (Soběšice)
- 147) ZŠ Laštůvkova, Brno – Bystrc
- 148) ZŠ Labská 27, Brno – Starý Lískovec
- 149) ZŠ Krásného, Brno – Židenice
- 150) ZŠ a MŠ Elišky Přemyslovny, Brno – Starý Lískovec

Příloha 4. Dotazník na učitele ZŠ

Dotazník zaměřený na učitele 1. stupně ZŠ

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli, obracím se na Vás s žádostí a prosbou o vyplnění dotazníku. Jeho cílem je zjistit, jakou hudební preferenci mají učitelé na 1. stupni ZŠ a s ní spojenou hudební zdatnost, preferenci výběru činností a zda při výběru zohledňují lokální prvky a regionální pojetí. Dotazníkové šetření je součástí mé diplomové práce a budu velmi vděčná, pokud si najdete chvíli času na zodpovězení několika otázek a pomůžete tak k realizaci mé diplomové práce. Dotazník je zcela

anonymní a dobrovolný. Data, která z něj získám, budou výhradně použita pro účely mé diplomové práce. Předem děkuji za spolupráci.

Lucie Minaříková,
studentka 5. ročníku Učitelství pro 1. stupeň ZŠ,
Univerzita Palackého Olomouc

Dotazník zaměřený na učitele 1. stupně ZŠ

1. Uveďte, na které základní škole učíte, a konkretizujte její umístění v rámci Brna a jeho okolí.

(Př. Základní škola Pilného, Brno – Řečkovice)

---

2. **Umíte hrát** na hudební nástroj? ANO – NE

Napište jaký .....

3. **Máte k dispozici** hudební nástroje při výuce HV? ANO – NE

Napište jaký .....

4. Z nabídky zakroužkujte 1 nejčastěji vámi preferovaný **hudební žánr** při výuce HV.

Jazzová hudba

Klasická hudba

Lidová hudba

Populární hudba

5. Seřad'te hudební žánry (z předešlé otázky 3) od **nejvíce používaného** po **nejméně používaný** ve výuce HV.

- 1) _____
2) _____
3) _____
4) _____

6. Seřad'te hudební žánry od **nejvíce preferovaného** žáky po **nejméně preferovaný** ve výuce HV.

- 1) _____
2) _____
3) _____

4) _____

7. Seřadte činnosti HV **od nejpoužívanější** po **nejméně** používanou.

Činnosti: Hudebně-pohybové

Poslechové

Vokální (zpěv)

Instrumentální (rytmizace)

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

8. Myslíte si, že by lidová píseň měla být součástí výuky HV? ANO – NE

9. Vyberte výrok: **Lidovou píseň**

A. Uplatňuji pouze v HV

B. Uplatňuji i v jiných předmětech (v rámci mezipředmětové komunikace)
Uved'te, v jakém:

.....

C. Neuplatňuji

10. Vyberte výrok: **Při výuce HV**

- a) lidovou hudbu využívám více než hudbu populární.
- b) poměr lidové hudby a hudby populární je zhruba stejný.
- c) populární hudbu preferuji před lidovou hudbou.

11. Napište alespoň 3 lidové písně, které používáte při výuce HV

_____

_____

_____

12. Napište alespoň 1 název lidové písně z Moravy.

_____

13. Při výběru písně je pro vás důležité, aby pocházela z místa bydliště žáků nebo jejich regionu (obsahovala regionální prvky)?

ANO – NE

14. Vybavíte si alespoň 1 lidovou píseň, která pochází z Brna nebo jeho okolí?

ANO – NE

Napište název písně .....

15. Byl by z vaší strany zájem o metodické listy písní z Brněnska a aplikovali byste je do výuky HV na 1. stupni ZŠ? (Brněnsko = Brno a okolí Brna)

ANO – NE

Resumé

The Master Thesis „The folk songs in Brněnsko region and their usage on music lessons at the first stage of elementary schools“ deals with involving regional song from Brno on music lessons at the first stage of elementary school.

The aim of this diploma thesis is to create methodology material to chosen songs from Brno region, which can be used as a source mainly teachers of the first stage at elementary schools, but also by those who would like to work with local songs from Brno region on their lessons.

In practical part, we can find a questionnaire, which deals with usage of folk songs genre on music lessons, at what extent teacher from Brno and surroundings implement them in their music lesson at the first stage of elementary school and whether when choosing a song, the teacher takes into accounts the origin and regional elements of the songs. The questionnaire also explains the preference of music activities on music lessons at the first stage of elementary schools and music abilities of teachers.

Further, in this diploma thesis we can find 6 methodical papers to selected songs from Brněnsko region, to which I created motivation, breathing exercises, singing exercises, and last but not least, eurythmics on Orff musical instruments.

Keywords

Folk song, region Brněnsko, development of a child of younger school age, RVP ZV, methodical work of songs – motivation, breathing exercise, singing exercise and eurythmics, Orff music instruments

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lucie Minaříková
Vysoká škola:	Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta:	Pedagogická fakulta
Katedra:	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce:	prof. MgA. Petr Planý
Rok obhajoby:	2022
Počet znaků:	122 582
Počet příloh:	4
Počet titulů použité literatury:	42

Název závěrečné práce:	Lidové písně na Brněnsku a jejich využití v HV na 1. stupni ZŠ
Název závěrečné práce v angličtině:	The folk songs in Brněnsko region and their usage on music lessons at the first stage of elementary schools.
Abstrakt závěrečné práce českém jazyce:	<p>Diplomová práce <i>Lidové písně na Brněnsku a jejich využití v HV na 1. stupni ZŠ</i> se zabývá využitím regionálních písní z Brna a okolí v hodinách HV na 1. stupni ZŠ. Cílem práce bylo vytvořit metodický materiál k vybraným písním z Brněnska, ze kterého by mohli čerpat především učitelé 1. stupně ZŠ, ale i ti, kteří by rádi zapojili lokální písně z Brněnska do své výuky.</p> <p>V praktické části naleznete dotazníkové šetření, které se zabývá otázkou zastoupení lidové písně jako žánru hudební výchovy, v jakém měřítku ji učitelé z Brna a okolí zapojují do svých hodin HV a zda při výběru písně dbají na lokálnost či regionální prvky. Dotazníkové šetření zjišťuje, jaká je preference hudebních činností ve výuce HV na 1. stupni ZŠ a hudební zdatnost učitelů. Součástí práce je 6 metodických listů k vybraným písním z Brněnska s motivací, dechovým cvičením, rozezpíváním a rytmizací na Orffovy hudební nástroje.</p>
Abstrakt závěrečné práce v anglickém jazyce:	<p>The Master Thesis “The folk songs in Brněnsko region and their usage on music lessons at the first stage of elementary schools” deals with involving regional song from Brno on music lessons at the first stage of elementary school.</p> <p>The aim of this diploma thesis is to create methodology material to chosen songs from Brno region, which can be used as a source mainly teachers of the first stage at elementary schools, but also by those who would like to work with local songs from Brno region on their lessons.</p> <p>In practical part, we can find a questionnaire, which deals with usage of folk songs genre on music lessons, at what extend teacher from Brno and surroundings implement them in their music lesson at the the first stage of elementary school and whether when choosing a song, the teacher takes into</p>

	<p>accounts the origin and regional elements of the songs. The questionnaire also explains the preference of music activities on music lessons at the first stage of elementary schools and music abilities of teachers.</p> <p>Further, in this diploma thesis we can find 6 methodical papers to selected songs from Brněnsko region, to which I created motivation, breathing exercises, singing exercises, eurythmics on Orff musical instruments.</p>
Klíčová slova v českém jazyce:	Lidová píseň, region Brněnsko, vývoj žáka mladšího školního věku, RVP ZV, Metodika práce s písní – motivace, dechové cvičení, rozezpívání, rytmizace, Orffův hudební instrumentář
Klíčová slova v anglickém jazyce:	Folk song, region Brněnsko, development of a child of younger school age, RVP ZV, methodical work of songs – motivation, breathing exercise, singing exercise and eurythmics, Orff music instruments
Rozsah práce:	122 stran
Jazyk práce:	Čeština